YARIN

AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ
kasım'84
39
200 TL.

ABD'de İnsan Hakları

Özerk ve demokratik üniversite için

4. Yıl Abone Kampanyası

YARIN'dan...

Abone Kampanyası

Çevremizde olan biteni, radyo ve gazetelerden izlediğimiz haberleri ilk gördüğümüz, duyduğumuz andaki tepkilerimiz, çoğu kez duygularımızın sonucudur. Kamyon altında kalan kız çocuğu kardeşimiz olabilirdi. El Salvador'da pusu kurulanlar arasında biz de olabilirdik. Ama böyle düşünerek ne ülkedeki trafik sorununa, ne de El Salvador'daki gerillalara dikkatimizi çekmiş olurduk. Gözümüzü ileriye dikmedikçe, günlük yaşantımızın ve sıkıntılarımızın bizi tutsak ettiği günlük değerlendirmelerden kurtulmamız da olanaksızlaşır. Çevremizdeki toplumsal ve siyasal gelişmeler arasındaki bağları açıklayamaz, nedenlerini bulup çıkaramayız. Giderek duyarsızlaşmaya, beynimizin "eskiden" o çok iyi çalışan bölümlerinin uyuştuğunu görmeye başlarız. Artık olayların yalnızca acı, şiddet ve üzücü yanları bizi çekmeye başlar. Toplumsal, tarihsel yanlarını gözardı ettiğimiz bu olayların, toplumların geleceklerinin özgür iradelerince belirlendiğini unutturduğunu da duymayarak, o sınırları içinde kaldığımız öznel duygularımızın tutsağı oluruz. Oysa okuyan, araştıran, düşünen beyinler, yazan çizen eller olarak, öğrenmemiz, dahası unutmamamız gerekenlerin çok gerisinde olduğumuzu, öznel duygularımızla değil, nesnel/toplumsal koşulların ve tarihsel birikimin sonucu oluşmuş düşüncelerle hareket etmemiz gerektiğini unutmayalım..

Üniversiteler, benzer sorunların bu yıl daha da ağırlaştığını duyurarak açıldı. "Paralı eğitim", bunların en başta geleni. Bir yandan yurt bulamadığı için açıkta kalan, okumakla okumamak arasında bocalayan öğrenciye, şimdi de "parayla okuyun" deniyor. Üniversite öğrencisi, üç aydan üç aya aldığı krediyle barınması ve beslenmesi olanaksızken, şimdi de okuduğu okul için onbinlerce lira ödeyebilme kaygısıyla başbaşa bırakıldı. Öbür yandan ise, **ek sınav** için toplanan imzalar onbinlerle sayılıyor. Başbakan ile YÖK bu hakkın **kesinlikle** verilmeyeceğini açıklamalarına karşın, gözler Meclis'de. Aksaklıklarını gidermek için her yıl yeni düzenlemelere uğrayan YÖK, **"Özerk ve Demokratik Üniversite İçin"** dosyamızın bu ay da tartışılan başlıca konusu. Bu ay soruşturmamıza öğretim üyelerinin yanı sıra, öğrenciler de katılıyor. Öğrenciler ve öğretim üyeleriyle birlikte, gelecek ay da çalışanların görüşlerini alacağız. **İsmail Gül** arkadaşımız da demokratik eğitim ve özerk üniversite araştırmasını yeni açılımlarla sürdürüyor.

Aralık sayımızda sorunu tüm boyutlarıyla tartışmaya çalışacağımız "yurtlar-beslenme, barınma" sorununa, **Erhan Cömert** arkadaşımızın yazısıyla, bir giriş yapıyoruz. Gelecek ay **"Gençlik ve Demokrasi"** konusunu bir dizi yazıyla tartışmaya başlayacağımızı da şimdiden duyuralım. **Ergül Çetin** arkadaşımızın şiir, **Öner Yağcı** arkadaşımızın da "Mavi Karanlık" romanı üstüne yazılarına da, okuyucularımızın özellikle dikkatlerini çekmek istiyoruz. Bu yazılar tartışılmalı.

Yarın, her yıl bir kez açtığı Abone Kampanyası'nı bu yıl Kasım ayında başlatıyor. Elinize bu sayıyı alıp bu satırları okumaya başladığınızda, **"4. Yıl Abone Kampanyası"**'na katılmak için kolları sıvayacağınıza inanıyoruz. Abone Kampanyası, her zaman okuyucularımızın desteği ve özverisiyle sürer. Bu her yıl böyle olur. Üstelik bu yıl daha da kalabalığız. Yarın 4. Yıl Abone Kampanyası'na katılalım, çevremizde yeni Yarıncılar kazanalım!

Sevgiyle, dostlukla.

□ SAHİBİ
Sami Alptekin

□ SORUMLU YAZIİŞLERİ YÖNETMENİ
Füsun Öztürk Baysan

□ BÜRO ve TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan, Box 38045, 100 64 Stockholm

F. Almanya: Vulkan Str., 20 4000 Düsseldorf 1.

İzmir: 847. Sokak, 8/313, Konak - İzmir.

İstanbul: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7, Kat: 4 - 12, Cağaloğlu, İstanbul

□ DAĞITIM
Yetkin Dağıtım

□ ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 1500 TL
Altı Aylık 800 TL.
Yurtdışı/Yıllık 30 DM
Altı Aylık 16 DM
Yurtdışı tek fiyat 3 DM

□ İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.- TL
Yarım Sayfa : 50.000.- TL
Çeyrek Sayfa: 25.000.- TL
İç Sayfalar/
Tam Sayfa : 50.000.- TL
Yarım Sayfa : 25.000.- TL
Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL

□ TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Barok Ofset
Baskı : Daily News
Grafik Düzenleme : Yarın

□ YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 15/15 Sıhhiye - Ankara

□ YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K: 723, Kızılay - Ankara.

YARIN

guillaume apollinaire

1880'de Roma'da doğdu. Çocukluğunu İtalya'da geçiren Apollinaire 1909'da Paris'e geldi. Bir çok ressam ve ozan yanında Picasso ile tanıştı. Kubist akımın kurucusu ve savunucusu oldu; Picasso'nun resimde yaptığını o şiirde yapmaya çalıştı. Kullandığı "gerçeküstücü" sözcüğüyle de gerçeküstücülüğün ad babası oldu.

Birinci Dünya Savaşı patlak verince savaşa katıldı, almanlara karşı savaşırken, kafasına isabet eden bir kurşunla ağır yaralandı, 1918'de Paris'te ispanyol nezlesinden öldü.

Başlıca şiir kitapları: Le Bestlaire, Alcools, Calligrammes, Le Guetteur Melancolique...

Türkçesi: AYTEKİN KARAÇOBAN

SAVAŞ VE BARIŞ ŞİİRLERİ

Lou Derlerdi Adına

Tanırım en insanlık dışı olanını
Çeşit çeşit eski kurtlardan birinin
Şeytanın alıp götürdüğü
Ve kapısına astığı yüreğim
Yalnızca bir oyuncak elinde

Sanki birer küçümen köpektiler
Sadıktı eskinin yiğitleri
Güzel kadınlar seven yiğitler
Onların anılarında merttiler
Nasıl tatlıysa eskinin yiğitleri

Ama zaman kötü şimdi
Kaplan kesildi kurtlar
İmparatorlar ve yamakları
Vampir olmuş Cesar'lar
Acımasızlıkta kalmazlar Venüs'ten aşağı

Kesin karar aldım
Atlayıp heybetli atıma
Hemen savaşa katılacağım
Epinal savaşçıları gibi
Acımasız namuslu ve sert bakışlarla

Süvarinin Ayrılışı

Savaş ne güzel ey Tanrım!
Şarkıları ve uzun dinlenmelerinde
Şu yüzüğü parlatırım
Yelin soluğu karışır iç çekişlerimize

Elveda! işte "eyer vur" komutu
Bir dönemeçte gözden kaybolanda
Öldü orada oysa gülüyordu
Az önce us almaz alınyazısına

Yola Çıkış

Ve yüzleri solgundu
Ve hıçkırıkları durmuştu

Diri taç yapraklarına kar gibi
Ellerine öpücüklerim gibi
Düşüyordu sonyaz yaprakları

Yeryüzü Okyanusu

— G.de Chırico'ya—

Bir ev yaptım okyanusun ortasında
Pencereleri gözlerimden akan ırmaklar
Duvarlarına tutunan ahtapotlar kaynaşır
  dört bir yanında
Duyun nasıl da üç misli hızla vurur
  yürekleri
  nasıl da döverler camları ağızlarıyla

  Ev nemli
  Ev yakıcı
  Dönem hızlı
  Dönem şarkılı
  Uçaklar yumurtluyor
  Dikkat demir atılıyor
Dikkat edin atılan demire
Ne güzel olurdu gökten gelseydiniz
Hanımeli göğe tırmanmakta
Yeryüzü ahtapotları çırpınmakta
Ve sonra çoğuz
  kendi çukurlarını
  kendileri kazacak olanlarız
Köpüklü dalgalardan
  ey solgun ağızlı ahtapotlar
İşte senin bildiğin ve hiç dinlenilmeyen
  evin çevresinde bu okyanus var

Füze

Ensendeki lüle lüle kara saçlar hazinemdir

Düşüncem ulaşıp sana sarmaş dolaş olur seninkiyle
Sevdiğim tek obüs göğüslerin
Hatıran yolumuzu gösteren işaret feneridir geceleyin

Görünce atımın sağrısını senin kalçalarını düşündüm

İşte arkada gazeteyi okuyarak giden piyade erleri

Ağzında bir pipoyla dönüyor geri sedyecinin köpeği

Bir kukumav pas rengi [illegible]tlar donuk gözler
  bir kedi eniği ağzı ve [illegible]akları

Yeşil bir sıçan yosunlar arasına dalıyor

Tencerede pirinç yandı konaklama yerinde
Bunun anlamı dikkat etmek gerek güzel şeylere
Megafonda bir çağrı
Devam edin ateş etmeye

Bataryalarınızın aşkı sürdürün ateşi

Aşk delisi melek yüzlü çocukları
Ordular Tanrısı onuruna coşturan
Ağır bataryaların tartacı ziller

Bir tepecikte çıplak bir ağaç

Vadide tırmanan traktörlerin gürültüsü

Ey öylesine güzel ve pak yüksek bacalarla dolu
  19. yüzyılın yaşlı dünyası

Yüzyılın gösterdiğimiz yiğitliği
Ey toplar

75'lik parlak mermi kovanları
Çan olun çalın sofuca

Bütün insanlar eşit yaratılmışlardır, yaratan, insanları başkalarına devredemiyecekleri bazı haklarla donatmıştır; yaşama hakkı, özgürlük hakkı ve mutluluğu arama hakkı bu haklar arasındadır. İnsanlar, hükümetleri bu hakları güven altına almak için kurarlar ve hükümetlerin iktidarlarının yasallığı da, yönetilenlerin rızasından doğar...

T. Jefferson (Birleşik Devletler Bağımsızlık Bildirge'sinden)

Tufan Aydın-Güler Aydın

ABD'de İnsan Haklarının Ekonomik ve Politik Belirleyicileri

Amerikan yönetim sistemi, ekonomik ve politik yaşamın tüm alanlarında açıkça görülen bir bunalım içinde. İşsizlik, enflasyon, durgunluk ve aynı derecede rahatsız edici diğer sorunlar, günlük olgular durumuna geldi. Bunların sonucu, Amerikan halkında politik kurumlara karşı giderek artan bir güvensizlik görülüyor. Yapılan çeşitli araştırmalarda, Amerikalı'ların yarısından çoğunun politik kurumlara yabancılaşmış olduğu saptanıyor. Bu yabancılaşma karşısında, ABD yönetimi çeşitli önlemler almak gereğini duyuyor. Örneğin, seçimler sırasında adayların sürekli olarak "halkın adayları" oldukları görüntüsünü işlemeleri, seçimler kazanıldıktan sonra sık sık resmi olmayan halk toplantıları, TV oturumları düzenleyerek, federal meclis toplantılarına katılarak, "Halk Hükümeti" üyeleri olduklarını halka inandırmaya çalışmaları gibi. Yönetim, bu yeni görüntünün ulusal olduğu kadar, uluslararası düzeyde de benimsenmesi için bir liderlik ve ahlak anlayışı geliştirmeye çaba gösteriyor. Bu konuda yapılanların en önemlisi, herhangi bir alternatif ideoloji karşısında ABD'nin liderliğini yaptığı sistemin üstünlüklerini gösterme girişimleridir. ABD politik sisteminin temel özelliği olduğu varsayılan insan hakları, bu hakları dışladığı ileri sürülen gelişme modellerini seçmiş sistemlere karşı üstünlük kanıtı olarak sunuluyor. Bu çerçevede kamuoyu oluşturmak için, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde tanımlanmış politik haklar ve yurttaşlık haklarının ABD' de ne kadar yaygın olduğu anlatılıyor. Ancak, konu yalnızca bu haklar çerçevesinde ele alınarak, insan haklarının en önemli boyutları olan sosyal ve ekonomik haklar dışlanıyor.

ABD KAPİTALİZMİ KOŞULLARINDA YURTTAŞLIK HAKLARI VE POLİTİK HAKLAR

Amerikan düşünce yaşamında, en sık sözü geçen yurttaşlık hakları ve politik haklar yaşama hakkı, yalnızca yaşama hakkını değil, aynı zamanda fiziksel ya da fiziksel olmayan hasarlara karşı korunma hakkı ve işkenceye karşı korunma hakkını da içerir. Ancak, ABD'de yaşama hakkı, tasarlanmış üretim sürecini denetleme yetkisini sermayeye veren özel mülkiyet hakkı ile çelişir. Sermaye birikim sürecini optimize eden devlet organlarında, sermayenin egemenliği nedeniyle iş yasaları, iş yerlerindeki zarar ve yaşam kaybına karşı işçileri korumakta açıkça eksik ve yetersiz kalıyor. Bunun sonucu, her yıl 4 milyon işçi -yüz bini ölümle sonuçlanan (yüzde 2.5)- meslek hastalıklarına tutuluyor, iş kazaları 20 milyon -yaklaşık 28500'ü ölümle sonuçlanan- aşıyor. Bu ölüm, zarar ve hastalıkların çoğunluğunun en önemli özelliği ise, önlenebilir oluşlarıdır. İşyerlerindeki koşullar, bazı işkollarında -özellikle kömür madenciliğinde- çok daha kötüdür. ABD'de kömür madenlerinde her gün ortalama bir işçi ölüyor. Ayrıca her yıl, 5 çalışan madenciden biri anlamına gelen 4000 işçi, akciğer hastalıklarından ölüyor. İşyeri koşullarını denetlemekle görevli 'Mesleki Güvenlik ve Sağlık Teşkilatı" (OSHA)nın, işyerlerinde çok yüksek çalışma standartları koymamasının devletin en yüksek yetkililerince sağlandığı, Watergate Skandalı sırasında ortaya çıkarıldı. Sermayenin kazancı ve ihtişamı için, çalışanların yaşam ve güvenliğinin korunmasını sağlayan yasaların ileri derecede yetersiz olması, "Amerikan Birleşik Maden İşçileri Sendikası" Başkanı A.Miller tarafından şöyle belirtiliyor: "Eğer bir fabrika işçisi, otomobilini dikkatsizce sürer ve bir işadımını sakatlarsa, ehliyetini kaybeder, ağır para cezasına çarptırılır, bazen de bu cezayı hapisanede ödeyebilir. Oysa bir fabrika sahibinin işyerinde yeterli dikkat göstermemesi sonucu, 500 işçi, örneğin cıva zehirlenmesinden malul olursa, nadiren iş lisansını kaybeder, hemen hiç cezaevine girmez, hattâ hiç ceza ödemeyebilir."

Gerçekten de Nixon döneminde, OSHA yalnızca iki firmanın yasaları ihlal ettiğine karar verdi ve bunun için ödenen ortalama ceza 25 dolar oldu. Diğer yönetimler de bu konuda farklı bir davranış göstermedi. Örneğin Carter yönetimi, bu teşkilatın, ekonominin işlevini bozmayacak biçimde çalışması gerektiğini karara bağladı. Bu durum, yaşama ve güvenlik gibi hakların en "yüce" amaç olan sermaye birikimine bağımlı kılındığını gösterir. İşin ilginç bir yanı da, çalışan çoğunluğun zarardan korunma özgürlüğü ve yaşama hakkının ihlalinin, yasal kuruluşlar ve iletişim araçlarınca "sağır edici bir sessizlik" ile karşılanmasıdır.

ABD'de devlet organları üzerinde büyük şirketlerin sahip olduğu karşı konulmaz baskı, özellikle işçilerin politik amaçlarının dengelenmemesi nedeniyle oldukça yoğun. Bu baskı, Amerikan toplumunda sınıf, iktidar ve mülkiyet ilişkilerini sorgulayan parti ve ideolojilerin politik yarışma olanağından yoksun bırakılmalarını açıklar. Seçimlerle ilgili yasal süreçler, Cumhuriyet ve Demokrat Partilerin dışındaki partileri dışlıyor. Anti-kapitalist, anti-tekelci görüşlerin dışlanmasında en çok kullanılan bir yöntem de, fiziksel baskıdır. "Kara Panterler", Sosyalist ve Komünist Partiler ve diğer sol partilere uygulanan fiziksel baskı, iletişim araçlarınca onaylanarak yasallaştırılmıştır. "İçine sızma", sabotaj, fiziksel olarak yoketme, vb. davranışlar, Amerikan sisteminde sık görülen "normal" davranışlardır. Watergate konusunda gösterilen tepki, Sola karşı her zaman uygulanmış olan politik baskının "yeniliği" nedeniyle değil, Demokrat Parti'ye yönelik olması nedeniyledir.

Bu konuda çok daha etkili bir yöntem, solun Amerikan halkına bir alternatif olmasının önlenmesi amacıyla yapılan, kültürel ve ideolojik baskıdır. Böylelikle, karşıt güçlerin yasaklanması gerekmeden, çok daha etkili olarak ideolojik yarışmadan dışlanması mümkün olur. Şirketlerin, BD'de değer oluşturan sistemleri, özellikle de kitle iletişimi üzerindeki karşı konulmaz egemenliği, bu konuda en büyük etmenlerden biridir. Ancak, egemen sınıf değerleri ile değer yaratma sistemi üzerindeki bu karşı konulmaz egemenlik, kuşkusuz, temel işlevi, sisteme işlevsel ideoloji türetmek olan okullar ve üniversitelerde daha yoğun olarak görülür. Amerikan okullarının temel işlevi, herhangi bir alternatif ideolojiyi dışlayarak, diğer sistem ve ideolojiler üzerinde hür teşebbüs sistemi ve Amerikan kapitalizminin üstünlüğünü öğretmektir. "Zararlı" ideolojilerin tehlikelerinin öğretilmesi için okullar açılması, şirket-denetimli federe meclislerin çıkardığı yasalarca onaylanır. Amerikan Barolar Birliği, Ulusal Eğitim Birliği, Amerikan Okul Yöneticileri Birliği vb. örgütler, bu ideolojilerin tehlikelerini öğretmek için okulları özendiren çözümler benimsemiş ve okullarda bu ideolojilerin yayılmasına çalışan birinin okuldan atılması bütünüyle yasal kılınmıştır. Ayrıca, Amerikan Öğretmenler Federasyonu, kendi birlik üyeliği ile bu ideolojilerin savunulduğu herhangi bir partinin üyeliğini birbiri ile bağdaşamayacağını benimsemiştir. Üniversitelere gelince; "yüksek öğretim, hür teşebbüs sisteminin gereksinimlerine uygunluk gösterir." Buralarda öğrenciler, dünyayı değiştirme eğilimlerini geliştirmekten çok, bu eğilimlerini sınırlandırmak için planlanmış yollardan, dünyayı "anlamak" için eğitilirler. Dolayısıyla, Amerikan toplumunun sınıf-iktidar ilişkilerine karşı çıkan görüşler, ciddi çözümlere ve tartışmalara "lâyık' değilmiş gibi dışlanırlar. Bu görüşler genellikle, "akademik seçkinlikten" ve "bilimsellikten" uzak sapmalar ve ideolojik doktrinler olarak gösterilirler.

ABD KAPİTALİZMİ KOŞULLARINDA SOSYO-EKONOMİK HAKLAR

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi, insan haklarının bir bölümü olarak da, sosyo-ekonomik hakları kapsar. En önemlileri çalışma ve adil ücret hakkı, emeklilik ve güvenlik hakkı, sağlık ve eğitim hakkıdır. Ancak, gelişmiş kapitalist ülkeler arasında sosyo-ekonomik hakların en kısıtlı olduğu ülkelerden biri ABD'dir. Çalışma hakkı incelendiğinde, ABD'nin yüzde 8.5'luk işsizlik oranı ile sözkonusu ülkeler arasında en yüksek işsizlik oranına sahip ülkelerden biri olduğu görülür. Benzer durumun görüldüğü âdil üc-

ret hakkına gelince; yeterli bir yaşam düzeyi sağlamaya uygun ücret alamayan işçiler, ABD işgücünün yaklaşık yüzde 7.5'unu oluşturuyor. Yarım gün çalışanlar ve yeteneklerine uygun olmayan işlerde çalıştırılanların da eklenmesiyle, çalışma ve adil ücret hakları ihlâl edilmiş tüm işçilerin, ABD toplam işgücünün 1/3'ünün üzerinde olduğu belirlenmiştir. Burada, kapitalist sistemin doğası ile âdil ücret hakkı ve tam istihdâm arasındaki çelişki açıkça görülüyor. Neden, kapitalizmin işgücünde bir güvensizlik ve disiplin duygusu oluşturmak için "yedek bir işsizler ve aylaklar ordusu" na gerek duymasıdır. Ayrıca işsizlik, yalnızca insanın sosyo-ekonomik haklarının ihlâli değil, aynı zamanda yaşama hakkı ve zarardan korunma özgürlüğünün (yurttaşlık hakları) de ihlâlidir. İşsizliğin yaptığı tahribat konusunda, son Kongre raporlarından birine bakıldığında yüzde 1.4'lük her işsizlik artışının, 51570 ölüm (Vietnam'daki tüm kayıplardan daha fazla), 1540 intihar, 1740 öldürme, 7660 kişinin cezaevine girmesi, 5520 kişinin psikiyatri kliniklerine yatması ve daha başka birçok zarar, hastalık ve sakatlığa öncülük ettiğinin belirtildiği görülür.

Sağlık ve eğitim haklarına gelince, ABD, toplumun tümünü kapsayan sağlık bakımının bir insan hakkı olduğunu benimsememiş nadir gelişmiş kapitalist ülkelerden biridir. Yanı sıra, bir insan hakkı olduğu benimsenmiş eğitim hakkının ne durumda olduğunu, Amerikan halkının 1/4'ünü (54 milyon) zorunlu eğitimi bitirememiş olması gösterebilir. Sosyal güvenlik sistemi ise, Batının en az gelişmiş sosyal güvenlik sistemidir.

"BASKI" İHRACI YA DA ULUSLARARASI DÜZEYDE İNSAN HAKLARININ "İLGA"SI

Sermayenin uluslararasılaşma ve genişleme sürecinde, ABD şirketleri, ilişkide oldukları ülkelerin ekonomik ve giderek politik yaşamlarında artan bir tahakküm oluşturmaya başladılar. Dolayısıyla uluslararası düzeyde bu ekonomik egemenliğin sürdürülmesi ABD Sermayesi için zorunlu bir duruma geldi. Sermayenin sürekli olarak korunmaya "muhtaç" olması, ABD dış politikasını da şekillendirir. ABD dış politikası, şirketlerin uluslararası çıkarlarını korumak için, etkinlik alanı içindeki ülkelere, "demokrasi ve özgürlük" ihraç eder. Aslında bu, sözkonusu ülkelere, Amerikan sermayesinin "haklarının"empoze edilmesidir. Örneğin, Allende rejiminden sonra kurulan Pinochet Cuntasının, "Latin Amerika demokratik toplumlarının lideri olduğu" ve "tekrar özgürlüğe dönmesi için ABD tarafından desteklendiği" biçiminde resmi ABD yetkililerinin ifadesi, ABD'nin özgürlük ve demokrasi anlayışını iyi yansıtıyor. Kuşkusuz ki, bu "özgürlüğe dönüş" Allende döneminde kaybedilmeye başlayan Şili ekonomisinin denetiminin yeniden ABD şirketlerine "dönmesi özgürlüğü"dür ve demokratik Allende rejiminden, günümüz dünyasının en zâlim ve baskıcı rejimi olarak nitelendirilen bir askeri diktatörlüğe "dönme özgürlüğü"dür. ABD "özgürlük ve demokrasi ihracı"nı çeşitli yöntemlerle- yapıyor.

Amerikan halkının çoğunluğunun ortak kanısına karşın, Vietnam hiç de yeni değildir. Amerikan çıkarları için dış ülkelere müdahale, ABD dış politikasının tipik örneği idi ve halen de öyledir. Amerikan askerleri, ikinci dünya savaşına kadar, tam 145 kez -kongreden izin almaksızın- yabancı ülkelere gönderildiler. Ne zaman ulusal bir devrimci etkinlik patlak verse, (Arjantin 1833, Peru 1835, Nikaragua 1853, Şili 1891, vb.); ne zaman politik içerikli ciddi bir ayaklanma olmuşsa (Panama 1856, Kolombiya 1868, Haiti 1891, vb.); ne zaman BD'in çıkarı olan yerlerde bir savaş çıkmışsa (Çin 1854, Japonya 1868, vb) ne zaman bir darbe ya da darbe girişimi söz konusu olmuşsa (Nikaragua 1857, Samoa 1899, vb), ABD, çıkarlarını destekleyen tarafların korunması ve siyasi ortamı değiştirmek için müdahale etmiştir. Aynı durum 20. yüzyıl için de geçerlidir. Bu konuda iyi bir örnek, Deniz Tuğgeneralı S.D. Butler -ki bu işi en iyi bilenlerden- tarafından söylenen sözlerdir: "Ülkemizin en çevik kuvveti Deniz Birliğinde 33 yıl 4 ayımı harcadım. Teğmenlikten tuğgeneralliğe tüm rütbelerde bulundum ve bu süre zarfında, zamanımın büyük kısmı; bankerler, Wall Street ve büyük şirketlerin çıkarları için harcanmıştır.. Böylece 1914'de Tampico'nun güvenliği için -Amerikan petrol çıkarları demek olan- Meksika'ya 'yardım' ettim. National City Bank 'oğlanlarının' gelirlerini biriktirmeleri için çok uygun yerler olan Küba ve Haiti'ye 'yardım' ettim. 1909-1912'de Brown Brothers için Nikaragua'nın 'temizlenmesine yardım ettim... Bu yıllar süresince, tam bir 'gangster' olmuştum. Şeref, madalya, terfi, vb. ile ödüllendirildim ama, geriye baktığımda kendimi Al Capone'dan farksız hissediyorum. Gerçi, onun yapabildiği en iyi eylem, 3 şehirde kaçakçılıktı. Oysa bizim donanmalar aynı işi 3 kıtada başarmaktaydılar." General Butler yaşasaydı, kuşkusuz 1953 İran, 1954 Guetamala, 1965 Dominik, 1966 Endonezya... yı "yardım" örnekleri arasında sayacaktı. Müdahalelerin amaçlarının, yalnızca pazara girebilmek değil, aynı zamanda, daha da önemlisi, kapitalist sistemin etkili olmadığı hiçbir ülke ve uluslararası kapitalizmin kurallarını değiştiremediği hiçbir ülke kalmaması olduğu söylenebilir.

ABD yönetimince "yasa dışı" olarak tanımlanan düzenlere -Küba gibi- uluslararası kuruluşlar aracılığı ile ekonomik ambargo ve cezalandırma yöntemlerinin uygulanması, bir diğer önemli yöntemdir. Örneğin Latin Amerika Gelişme Bankası ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar, ABD'nin egemen olduğu hür teşebbüs sisteminin çıkarlarını savunmakta gerek duyulan baskıyı uygulayan kuruluşlardır. Bu kuruluşların Şili' ye yaptığı yardım -ÇUŞ'ların ekonomik ambargo politikası doğrultusunda- Allende'nin ilk yılında 75 milyon dolardan 12 milyona, ikinci yılında 2.1 milyona düştü. Çünkü, nüfusun geniş kesimlerinin sosyo-ekonomik haklarını optimize etmek ve genişletmekte olumlu bir etkinliği olan Allende'nin politikaları, ABD sermayesi tarafından özel sermaye birikiminin "kutsal" haklarına tecavüz eden "Ortodoks olmayan" politikalar olarak nitelendirildi. Buradaki "ortodoks"luğun anlamı, darbeden sonra cuntanın, ulusallaştırılan kamu mülkiyetini hür teşebbüse geri vermesi,ÇUŞ'lerin güvenliğinin yeniden sağlanması ve borçlanmaların Pinochet döneminin ilk yılında 110 milyon, ikinci yılında 90.8 milyon dolar artması ile açıkça anlaşılır. Pinochet rejimi, hükümet harcamalarını şiddetle azaltarak -örneğin sağlık hizmeti harcamaları 1972'de 1933 bin peso iken, 1976'da 851 bin pesoya azaltıldı-, fiyatlara "özgürlük" sağlayarak, işçilere tüm grev ve eylemleri yasaklayarak, hür teşebbüs egemenliğini yeniden eski durumuna getirmek anlamına gelen "ortodoks" modeli izledi. Askeri rejimin resmi rakamlarında bile, nüfusun 1/4'ünün hiçbir gelire sahip olmadığı, işsizliğin yüzde 22 dolayında olduğu belirtiliyor. Yakın tarihte Şili'de bilinmeyen açlık, günlük bir olgu durumuna geldi. 1972'de yüzde 62.9 olan, çalışanların ulusal gelirdeki payının, 1974'de yüzde 38.2'ye indirilmesi Cunta'nın hangi kesimin özgürlüğünü savunduğunun en iyi göstergesidir. Şili'de bugün varolan açlık, işkence, felakatler, ölüm... uluslararası ekonomik düzenin merkezince dayatılan "ortodoks" politikalar sonucudur. Ve onların desteklenmesi, idamesi için politik baskı "zorunludur". Brezilya ve birçok diğer ülkenin gösterdiğini -uluslararası sermaye ile insan haklarının gerçekleşmesinin çelişkili olduğunu Şili çok açık ve hızlı bir biçimde göstermiştir.

SONUÇ

ABD liderliği, sermayenin birikiminin optimizasyonu için, gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde, insan haklarını "hayale çeviren" gerici ve tutucu bir politika izliyor. Bunları yaparken de, "ulusal çıkarlar" kavramının arkasına sığınılıyor. Ama Amerikan halkı şu soruyu yükseltmelidir: "Bu 'ulusal' çıkarlar kimlerin 'ulusal' çıkarlarıdır?" Herhalde, Amerikan halkının çıkarları değildir. Baskıcı rejimler altında inleyen halklarınki hiç değildir.

Sonuç olarak; a) ABD'de yurttaşlık ve politik haklar ileri derecede sınırlandırılmıştır; b) bu haklar, sosyo-ekonomik haklar boyutunda ele alındığında, sınırlılığın daha vahim olduğu görülüyor; c) belirtilen bu iki tip hak, bir birinden bağımsız değil, aksine ilişkilidir ve belirleyici olan sosyo-ekonomik hakların "çap"ıdır; d) ABD toplum modeli, insan haklarının tam olarakgerçekleşme olanağı ile çelişir. Çünkü, bireysel mülkiyet ve onun doğal sonucu olan sınıfsal yapı temeline dayanır; e) ABD etkinliğindeki ülke halkları ve Amerikan halkının büyük çoğunluğu için; insan haklarının inkarı anlamına gelir.

Sözü Lincoln ile bağlarsak:

"... azınlığın özgürlüğü, çoğunluk için zulüm anlamına gelir."

* Bu yazı, ağırlıklı olarak V. Navarro' nun aynı adlı makalesi temel alınarak derlenmiştir. International Journal of Health Services, 1978, s. 145-172.

KAYNAKLAR:

Comittee Government Operations, U.S. Senate. Confidence and Concern: Citizens View American Government. A Survey of Public Attitudes, Part I, 1973.

Galbraith, J.K. The New Industrial State. 1967.

Butler, S.D. Common Sense, Now. 1935. As quoted in Cuba: Anatomy of a Revolution, by L. Huberman and P. Sweezy. Monthly Reciew Press, 1960.

The US Military Apparatus, Aug, 1972

US Training Prorams for Foreign Military Personnel: The Pentagon's Proteges. North American Congress on L. America, Jan, 1976.

Amaç Araç Birliği ve Şiirimiz Üzerine

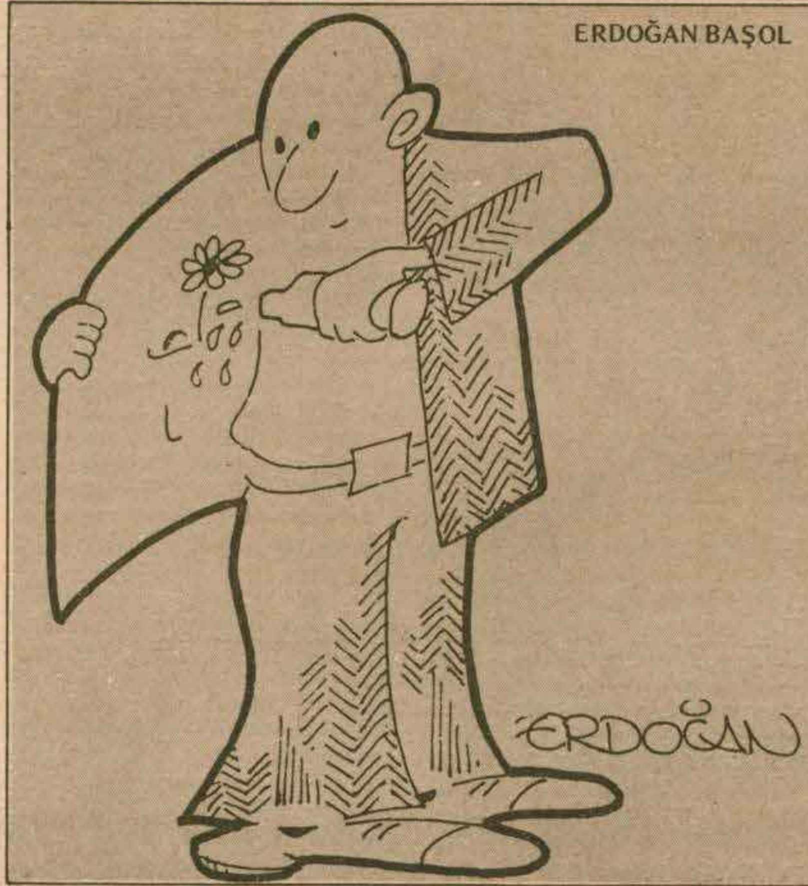
Ergül Çetin

Bu yazıya konuyla ilgili geniş tanımlarla girmek istemedim. Ve zaten böyle bir iddiam da yok. Çünkü bunlar her başlangıçta alışılmış bir biçimde yapılagelen şeyler. Ayrıca, düşünsel felsefi bakımdan tanımladığımız bir kavram nedense hep kendi gerçeklerimiz üstünde yer almakta ve somutta neyi içerip içermediği salt teorik bir sorun olarak kalmaktadır. Öte yandan düşünsel planda ortaya konan gerçeklerin edebi ürünler olarak ortaya çıkması, iki olgu arasında organik birliğin sağlanamaması ya da bu aşamada bu biçimde belirdiğinden, bu çabalar gene bir yerde eksik ve güdük kalmaya devam edecektir.

Sanat ya da özgül alanda bizim konumuz olan şiirin, toplumsal mücadelede bir araç olmaklığı kadar onun kendi içinde bir amaç olmaklığı diyalektik bir bütündür. Sanat eseri son "tahlilde" yazarının isteğinden amacından farklı olarak sınıflar mücadelesinde yerini alır ve bir işlev görür.

Ancak günümüzde şiirin araç olmaklığını abartan çeşitli çevrelerin bulunduğu su götürmez bir gerçektir. Sanat eserinin sanatın kurallarına uygun tarzda artistik bir biçimde gerçekleşmesi gerektiği görüşünü pratikte gözardı eden bir yaklaşım bu. Ya da böyle bir ikilem karşısında biri ötekine yeğleniyor. Bu tür yaklaşımlarla ortaya konan ürünler güya bilimsel bir dünya görüşüne sahip olmakla öğünen fakat, gerek kendi gerek içeriği, biçimi, sanatsal etkililiği sağlayacak estetik ölçütleri yetersiz, geriden gelen ve üstün bilimsel dünya görüşünün üstünlüğünü kanıtlayamayan eserler olarak kalmaktadır.

Böylece şair, düşünsel bakımdan doğru olanı belki yeğlemiş ve ona sahip çıkmıştır ama, gerçekten bir sanat eri değildir. Birtakım doğrulara sahip çıkarken, onun sanatsal duygusal üretimini yapamamaktadır. Kendi ruhu zaten çoğu zaman bu yeteneğe de pek sahip değildir. Düşünsel dünyası ile duygusal şiirsel dünyası arasında bir çelişki vardır. Ve düşünsel dünyasının üstünlüğü de yeni fikirler yaratan, dinamik, çelişkili üretken bir yapıdan değil, tercihin tarihsel toplumsal üstünlüğünden kaynaklanmaktadır. Böyle olunca düşünsel bakımdan da üretimin asıl kaynağı eninde sonunda kurumaya mahkumdur. Ya da zorlamalarla kısır, yüzeysel, derinliği olmayan, orijinalliği de olmayan fikirler üretilebilmektedir. Öte yandan duygu dünyaları, zaten düşünsel dünyanın kısırlığı ile birlikte daha da geri planda yer almakta ve hatta ideolojik tercihi ile çelişebilmektedir. (Çelişedebilir, mümkün, ama bundan sanat doğmalıdır. Böyle bir durum yok. Kötü sanat ürünleri ortaya çıkmaktadır.)

Bilimsel tek doğru gibi gördüğümüz. son tahlilde diye başlayan sözlerimizin ilk tahlilde bile, söylenecek çok bir şeyi yok. Yani bilimsel bir dünya görüşüne sahip olduğumuzu söylüyoruz, biricik ve yanılmazlığımızı ilan ediyoruz. Ama ürün anlamında ortada kalıcı, zamana ve olgulara karşı direnecek evrensel özgün sanat eserleri yok.

Savunduğumuz sanat kavramlarının ışığında oluşturduğumuz sanat ürünleri çoğu zaman bu kavramları kanıtlamaktan, dahası üretmekten, geliştirmekten yoksundur. Sanat kavramlarıyla, sanat felsefesi, sanat ürünü sanat ürününün yer aldığı toplumsal kültürel ortam, sanat eleştirisi hepsi bir bütün olması gerekirken, bu bütünlük bizim dünyamızda organik bir özellik taşımamaktadır.

Edebiyat dünyamızda, düşünsel planda karşı çıkılan karşıt düşünsel ve pratik olgulara duyulan tepki gerçekte pratik gereklilikten ve iç dinamik unsurlarından yoksundur. İnandırıcı gelmemektedir. Sorunlara sahip çıkış hep dışardan insanlara adanmak biçiminde gelişmektedir ya da entellektüel gelişmişliğin insanlara bir bağışı gibi sunulmaktadır. Sorunlara sahip çıkış "içerden" türünde gerçekleştiğinde de düzeysizlik, yetersizlik şeklinde somutlanmaktadır.

Bu olgular, edebiyatımızda düşünsel felsefi payandaların boşlukta durduğu ve sanatsal ürünlerle doldurulması gerektiğini göstermektedir. Birinin eksikliği diğerinin de bizde pek gelişmediği anlamına gelmektedir ki, benim saptamam da budur. Yine bu olgu, günümüz edebiyat dünyasında pek çok yakın ya da farklı eğilimlerin, hatta zıt eğilimlerin şiirin kendi içinde bir amaç taşıdığı olgusunu öne çıkarma konusunda niçin adeta hemfikir etmiş gibi göründüklerini ortaya çıkarır. Ama bu, politikası belli sanatsal yaklaşımlarla (politikasızlık politikası), politikasız kalmış "toplumcu gerçekçilerin" birliğinden ibarettir.

Tablo bu şekliyle; toplumcu gerçekçi bir edebiyatın gerçekten var olmadığı ve hatta doğmadığı bile gerçeğini gösteriyor. Ama toplumcu gerçekçi fikirlerden esinlenilmiş, büyük etkiler altında kalınmış, toplumcu bir edebiyat gelişmektedir. Toplumcu gerçekçi fikirlerin gelişmesi ve bir edebiyatı derinden etkilemesi başka, toplumcu gerçekçi bir edebiyatın gerçekten varolması başka bir şeydir. Burda toplumcu ve toplumcu gerçekçilik deyimlerinden benzer, fakat nitelikçe farklı şeyleri kastettiğimi belirtmek isterim.

Artık yurdumuzda birtakım insanların saf iradi bir çelişki olarak yaşadıklarını, birtakım insanlar bizzat yaşamaktadırlar. Ve bizzat o gerçeğin bir parçası olmaya başlamışlardır. Onların bireysel yaşamalarıyla tarihin kendi çerçevesinde akışı arasında organik bir birliktelik doğmaya başlamıştır. Kendi iç çelişkileriyle birlikte şimdi bu olguyla karşı karşıyayız. (Sözkonusu gerçek, ülkemizin tüm tarihi boyunca mutlaka farklı düzeylerde yer almıştır. Ama burda yepyeni bir düzeyde kurulan bir birliktelikten bahsetmekteyim.) Bu kaynak şu anda kendi tarihini yaratacak güçten yoksun olmakla birlikte potansiyel güç anlamında yarının sahipçisidir.

Tek tek her yazarın, şairin düşünsel dünyası ile edebi dünyası arasında bir uzaklığın, geriliğin, hatta ilkelliğin olduğu gerçeği; genelde türk edebiyatı için de geçerlidir. Bir sürü roman yazılmaktadır, yüzlerce şair var, eleştirmenler, dergiciler bu işten ekmek yemektedirler. Ama ortada bir tane bile, Nazım hariç, ne Vaptsarov gibi bir şairimiz ne de Şolohof gibi, Çehov gibi, Şukşin gibi bir hikayecimiz var. Bu biçimsel bir örneklem değildir. Her toplumun yazarları ve edebiyatı boy ölçüşebilir, farklıdırlar, özgüldürler ama, yan yanadırlar. Filistin şairleri bile bizim şairleri bir çırpıda gölgede bırakır gider. Çünkü onların edebiyatları gerekliliğin ve hayatın içinden süzülerek doğmaktadır. Onların yaşamına ekmek-su kadar hava kadar gereklidir ve yaratılmalıdır. Bizde en güzel beğenilen bir roman üç-beş bin, şiir kitabı iki bin basıyorsa, bu edebiyatın insanlar için hangi gerekliliği esas aldığı ve bu gerekliliği ne kadar yaratıp yaratamadığı ya da diyalektik evrimsel gelişimin neresinde olduğumuzu gösterir. Yüzeysel, biçimsel örneklemlerden değil, içsel dinamiklerin ürünlerinden bahsetmekteyim. Aytmatov kadar Eluard da benim için birdir ve aynıdır. Biz henüz Nazım'ın dışında büyük yüreklere sahip olmadık.

Şimdiye dek söylediklerimiz neden "toplumcu gerçekçi" şairlerin de gittikçe salt imgeci, derlemeci, salt soyut şiir yazdıklarının da bir açıklaması sayılabilir. İnsanlara verebilecekleri doğru dürüst bir mesajları yok, anlamsızlıkların ya da kaypak anlamların ardına sağınıyorlar. Şiirde ses, çağrışım, herşeyin yerine geçer oldu. Fransız sembolist şairlerini nerdeyse geride bırakacak şiirler yazılıyor günümüzde. Ama çarpıklık şurdadır: Onlar sembolizmin, gerçeküstücülüğün resmen ilk yaratıcılarıdır ve bunu sistemleştirmeye çalışmış, bir hat olarak gerçeküstücülüğü, bilinçaltını, anlamsızlığı açıktan savunmuşlardır. Bizimkilerse "toplumcu gerçekçilik" adına aynı şeyleri savunmakta, savunmasalar bile benzer şeyleri şiirlerinde üretmektedirler. Bu şu anda genç toplumcu şiirimizin genel bir karakteristiği olarak görünmektedir. Temelleri geniş felsefi gerçekler olmakla birlikte, "politikasız sanat-sanatsız politika"nın farklı bir belirişi olsa gerek. Bir o kadar da yabancılaşma teorileri.

Şiiri kendi içinde bir amaç olarak görenlerin politikasından belli bir akım olarak söz ettim yukarda. Bu yazıda asıl ele alınan, politikasız kalmış toplumcu gerçekçilerin durumudur. Ve toplumcu gerçekçiliği belli bir politikayla özdeş tutanların yetersizlikleridir.

Şimdilik meydan her üçünündür. ●

Ölümünün 8. Yılında SEVGİ SOYSAL

A.Mümtaz İdil

ölmek, doktor
canın uçup gitmesi mi bedenden
bir kutuya konulup
bir çukura itilmek mi?
Hasan Hüseyin

Gereği gibi bir anma yazısı yazmak, sanılanın aksine; iyi bir eleştiri yazmak, iyi bir şiir, öykü veya benzeri bir ürün vermek kadar güç bir iştir. Herşeyden önce anma yazılarında bazı koşullarla sınırlısınızdır. Sözgelimi, anma konusu olan yazar hakkında olumsuz sözetmemek zorundasınız. Eğer böyle bir amacınız varsa, bunu ille de yazarın ölüm yıldönümünde yapmanız gerekmez. Öte yandan, eğer anma konusu yaptığınız yazar ile kişisel bir ilişkiniz olmadıysa, ya yapıtlarından ya da başkalarının o yazar üzerindeki düşüncelerinden hareketetmek zorunluluğu vardır. Doğru olanı yapıtlarından hareket etmektir kuşkusuz, ama o zaman da eleştiri tavrı ister istemez kendini gösterecektir. Gerçek anlamda yapılacak bir eleştiride de, "bilimsel tarafsızlık" adı verilen, ama her yere burnunu sokan ideolojik taraflılık gerekecektir. Anma yazıları ise, neresinden bakarsanız bakın ya duygusallığı ya da sıradan bir yaşam öyküsünü içerir. Yazının duygusal içerik taşıması, genellikle o yazar ile kişisel ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Yaşam öyküleri ise, hemen her tür yazar için hazır bulunan *şablonların* desteği ile bir geçiştirmedir çoğunlukla.

Kuşkusuz, bütün bunlar da yürekli ve özverili çabalardır ve bu yazının amacı da başka yazıları karalama değil, anma yazılarının güçlüklerini bilerek yola çıkmaktır.

Üstelik bu anma yazısı, Türkiye tarihinde önemli bir döneme tamgasını vurmuş bir yazar olunca, iş daha da güçleşmektedir.

Özellikle, yitirdiğimiz 22 Kasım 1976 tarihinden sonra dergi ve gazetelerde hakkında çıkan yazılar, Sevgi Soysal'ın kişiliği, yapıtları, yaşamı üzerinde yeterli bilgi verecek düzeydedir. Kitapları, yayımlandığı yıllarda olsun, öldüğü yıl olsun çeşitli yazarlarca ele alınmış ve tanıtılmıştır. Bütün yazdıkları ile hemen tüm yazarlardan övgü almış birkaç yazarımızdan biridir Sevgi Soysal ve bu övgüleri haketmesinin en büyük nedeni sanatçı kişiliğinin gelişimindeki tutarlılığının, öz tutarlılığı ile çakışmasıdır Bu konuda, Sevgi Soysal üzerine yazı yazmış tüm yazarlar ortak ses vermektedirler. Ama yine tüm yazılardan, Sevgi Soysal'ı 12 Mart döneminin yarattığı bir yazar, izlenimini çıkarmak büyük bir yanılgıdır. Eğer bir yazar için "büyük" sözcüğü (Sevgi Soysal'ın kuşku ve soğukkanlılıkla bakmayı yeğlediği sıfatı "Milliyet Sanat Dergisi, 3.12.1976") kullanılıyorsa, o yazarı "bir dönemin" yarattığına inanmak güçleşir. "Büyük" yazar, böyle dönemlerde kişiliğini korumasını bilen yazardır. Sevgi Soysal, bu özelliğiyle olumlu tüm sıfatları zaten kazanmayı hak etmiştir. Onun, özgürlüğünü ve romancılığını 12 Mart dönemine borçlu olduğunu düşünmek büyük haksızlıktır. Sevgi Soysal üzerine yazılan hemen tüm yazılarda, yazarın 12 Mart ile olan bağı şu veya bu şekilde gündeme getirilmiştir. Kuşkusuz, o günlerin Türkiye'sinin ve Sevgi Soysal'ın yaşadıklarının yapıtlarına yansıması kaçınılmazdı. Ama bu yansıma öylesine açık, öylesine kendiliğindendir ki, sıradan bir bakışın bile Sevgi Soysal'daki 12 Mart olgusunu görmemesi mümkün değildir. Eğer 12 Mart olayı olmasaydı da Sevgi Soysal verimli olacaktı, belki de yapıtlarında zorunlu olarak ele aldığı insandışılık yerine, insana yaraşır şeyler yazmakla, daha da verimli olacaktı. 12 Mart Sevgi Soysal için olsa olsa bir talihsizliktir. Yapıtlarında zorunlu olarak yer alan 12 Mart olgusu, yazarlığının onurudur, o kadar.

Sevgi Soysal, 12 Mart hareketinin edebiyatla hiç bir ilgisi olmadığını söylerken, edebiyat açısından 12 Mart'ı en doğru değerlendiren yazar oluyordu: "Gerçeği yansıtmaya kalkışan her yapıt gerçekliği saptırma, nesnel olmama, ya da gerçeğin geçmişten geleceğe uzanan ileriye dönük dinamizmini kavrayamama gibi özünde sanatsal başarısızlıkla ilgili noksanlıklar taşıyabilir. Bu durumda konunun 12 Mart olması ya da olmaması neyi değiştirir?' (Politika, 12.3.1976). Evet, neyi değiştirir? Sevgi Soysal, 12 Mart'ı yaşamasaydı da iyi bir yazar olacaktı. Bunu zaten 12 Mart öncesi yazdıklarıyla kanıtlamıştır. 12 Mart'ın sanıldığı gibi, Sevgi Soysal'ın bilinçlenmesinde salt etken olduğunu düşünmek de yanlış. Yani o güne kadar bireysel çıkışlar yapan Sevgi Soysal'ın, 12 Mart dönemi ile ve başına gelenlerle birlikte, toplumsal olaylara bakışının değiştiğini, toplumsallaştığını ileri sürmek yanlış olur. Çünkü o zaman şunu da kabul etmek zorundayız: 12 Mart döneminde Sevgi Soysal ve onunla birlikte daha birkaç sanatçı, bireysel dünya görüşlerini bir kenara atıp, toplumcu görüşü benimsemişlerdir. Ya da, 12 Mart dönemi, edebiyatımızda toplumcu görüşün ağırlık kazanmasında bir "katalizör" olmuştur. Her iki görüş de yanlıştır. Gerçi, bu görüşler savunan biri de çıkmamıştır henüz, böylesi "şematik" olarak ortaya da konmamıştır, ama uzak veya yakın bu görüşler destekleyen anlamlar çıkartmak her zaman mümkündür.

Bu yazı Sevgi Soysal'ı, ölümünün 8. yılında saygıyla anmayı amaçlayan bir yazıydı. Sevgi Soysal'ı değerlendirecek olan bir yazının bu boyutlara sığmayacağı açıktır. Herşeyden önce,Türkiye'de roman sanatının çok iyi örnekler verebileceğini kanıtlamış bir yazar olarak, sayfalar dolusu ipucu vermekte, geriye de sağlam kişiliği, dünya görüşü, duyarlılığı ve mücadeleci yaşamı kalmaktadır. Sevgi Soysal için yazılan ve hemen tümü olumlu bakışları içeren yazıların hiç biri "kör ölür, badem gözlü olur" zihniyetiyle yazılmamıştır.

Bir anma yazısının içine konabilecek herşey, bu yazıdan çok önceleri yazılmış. Sevgi Soysal üzerine yazılan yazıların bir bölümünü kaynakça vermek, onu yeniden anımsatmakta yararlı olacaktır.

***

Sevgi Soysal, çağdaş Türk roman cılarının en iyilerinden biridir.[1] Romancılığımıza ve öykücülüğümüze gerçeklikle ironinin usta bir bileşimini getirmiştir.[2] Hayranlık verici bir dille yazar.[3] İlk bakışta savrukmuş gibi gelen Türkçesi kadar güzel Türkçeyle yazan yazarımız azdır.[4] Yabancılaşmayı, yabancılaştırılmayı, insancadan kopmanın etkin ve edilgen biçimlerini, insancaya dönme özleminin ve mücadelesinin çıkar ve çıkmaz yollarını[5], hesaplaşmaları kişinin geçmişinden soyutlamadan dile getirmiştir.[6] Sevgi Soysal yazar olarak öykülerinden *ve romanlarından* kendini silebilmiştir.[7] *Sözgelimi*, "Şafak" romanının en çarpıcı özeliklerinden biri, kahramansız oluşudur.[8] Birçok veri sunar okuyucuya, bunakarşılık hiç gevezelik etmez.[9] Çoğu fiilsiz kısa cümleler, bu romanda, anlatılan yere göre gerekli esnekliğe ya da akış değişkenliğine uğramıştır.[10] "Şafak"taki Adana sürgünü Oya'ya bakarak, gerçek yaşamdaki sürgün edilmiş Sevgi Soysal'la hemen bağlantı kurmak, özdeşlik yaratmak, edebiyat polisliği olacaktır.[11] Olaylara,

Gidenlere

yılgın bir bakıştı onda son gördüğüm, yitirdik.
mırıldandı biraz ve fırtına ortasında
koyup gitti, söz verip döneceğine.
inanmadık
ne onun üşüyen sözlerine,
ne de bel bağladık geleceği güne;
biliyoruz ki, ne aradıklarımızı bulacak
gittiği yerde,
ne de buldukları olacak
istediklerimiz.
eksikliğimizdi bizim, şimdi yok,
tamamlandık!

dönerse yine de bir gün,
ilk açacak olan kapıyı
çoktan terkedilen bir evde,
boşlukta dolanan bir soru olacak,
asla yanıtı olmayan
ve artık
hep peşinden koşacağı.

Kemal Durmaz

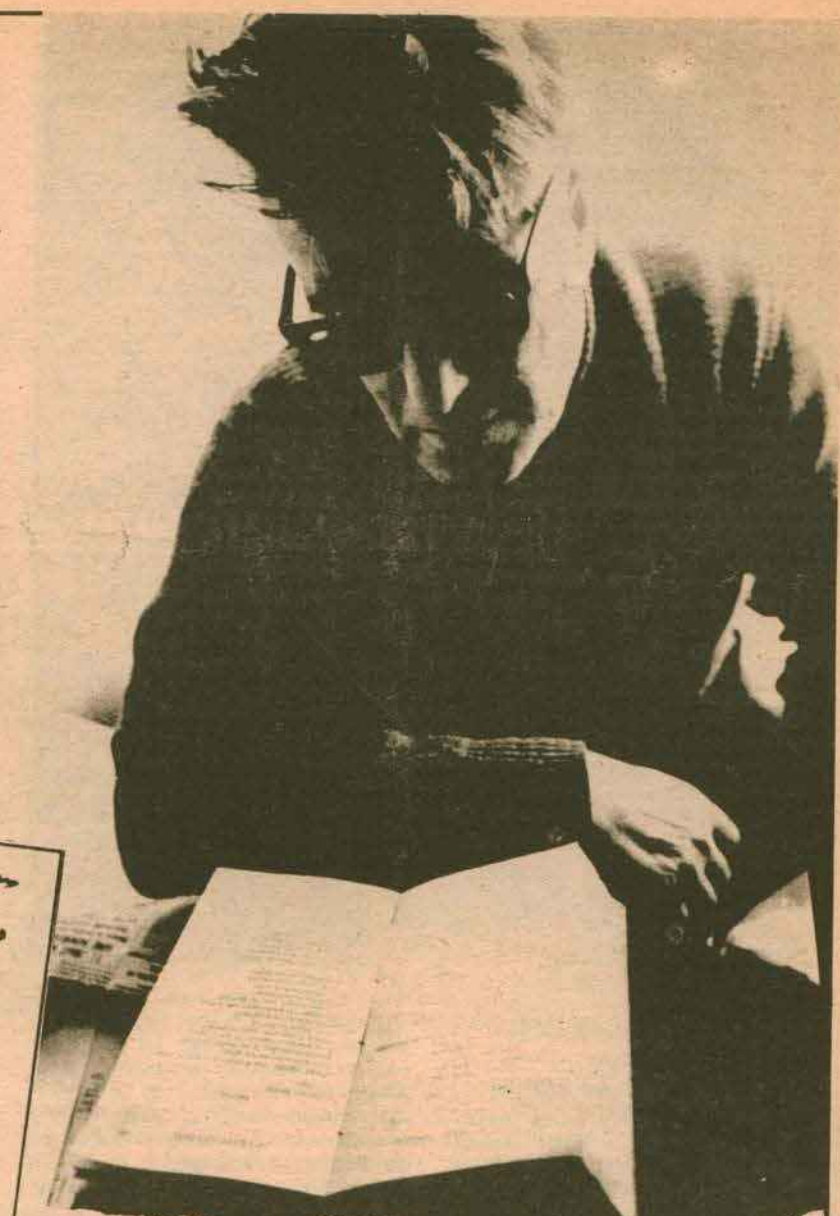
insanlara yönelirken, eleştirici olmayı da üstlenir Soysal. Yanlış diye bildiği bır şeyin üstüne yüreklilikle gider.[12] *Belki de buyüzden* Sevgi Soysal, kokuşmuşluklar, çirkinlikler, kötülükler ve işkencecilerle alay ederek yaşamıştır.[13] Yaşayan insanları anlatmıştır *yapıtlarında*, tutkulu genç kızlar, kadınlar, polisler, yöneticiler... Haksızlıklara, acılara gulerek bakan bır deyişle yazmıştır bütün bunları.[14] *Bunun yanında* Sevgi Soysal, Türk edebiyatında , hikayeleri ve romanlarıyla, alışılmamış, yepyeni bir kadın tipini armağan eden, ilk değilse bile en başarılı sanatçıdır.[15] *Örneğin* kadınlar koğuşunun genç kızları, bu doğallığın dışındaki bir görüntüyü, daha gerçekçi sanmanın acılığı, bir başka açıdan şirinliğini bozmayan dramını yaşamışlardır.[16] Kendi deyimiyle 'şaşkın ördek' olmaktan kurtulma çabası içindeki aydın kadının, aydınlanmış Türk kadınının erkek egemenliği üzerine kurulmuş, bu egemenlik doğrultusunda sürüp giden dünya görüşüne kafa tutuşuna tanıklık[17] *ederken, Sevgi Soysal'ın* toplumda erkeklerin geleneksel önde gidişlerine duyduğu tepki[18] *kendini göstermektedir. Bununla birlikte* toplumsal aydın Sevgi Soysal, bireysel aydın Sevgi Soysal'ın sorunlarını inkar etmemiştir.[19]. Onun için asıl olan şey, tek gerçek davranış, kendisi içinde olmak üzere tüm dünyaya, tüm yaşama eleştirel bir gözle bakmak, onda ayıklanacak, düzeltilecek yanları görmektir.[20] Ayrıca Sevgi *Soysal'ın* öykü ve romanlarındaki karakterler, kendilerini çevreleyen toplumun koşullarının simgesi olurlarken, bireysellik dünyaları da en usta biçimde yansıtılmıştır.[21] Toplumsal ortamla sanatçı ve sanat ürünü arasındaki diyalektik birlik, bütünlük ve kanbağı, 15 yıllık yazı yaşamı olan ve 40'ında ölen Sevgi Soysal'da da alabildiğine kendini göstermiştir.[22] İnsanlar gibi ecel de ona haksızlık yaptı. Sevgi'nin aramızdaki yaşamına henüz kırkıncı baharında son verdi. Oysa o daha mutlu bir insanlık, daha insancıl bir insanlık için savaşıyordu. Türk yazınına daha iyi ürünler vermeye hazırlanıyordu.[23]

Kaynakçà

1. Hilmi Yavuz, Politika, 2.12.1976.
2. Doğan Hızlan, Politika, 2.12.1976.
3. Yaşar Kemal, Politika, 2.12.1976.
4. Erdal Öz, Cumhuriyet, 27.11.1976
5. Füsun Altıok, 21.9.1976, Politika.
6. Timuçin Özyürekli, Yeni Ortam, 20.9.1975.
7. Selim İleri, Politika, 12.9.1976.
8. Ahmet Cemal, Yeni Ortam, 15.5. 1975.
9. Mesut Odman, Yürüyüş, 28.9.1976.
10. Kemal Özer, "Seçme Romanlar".
11. Selim İleri, Politika, 6.7.1976.
12. Necati Güngör, Politika, 6.91976.
13. Ahmet Kahraman, Politika, 24.11. 1976.
14. Oktay Akbal, Cumhuriyet, 25.11. 1976.
15. Vedat Günyol, Cumhuriyet, 27.11. 1976.
16. Çetin Altan, Politika, 29.9.1976.
17. Vedat Günyol, Cumuhuriyet, 27.11.1976.
18. Altan Öymen, Cumhuriyet, 6.12.1976
19. Murat Belge, Cumhuriyet, 27.11.1976.
20. Mehmet H. Doğan, Milliyet Sanat Dergisi, 3.12.1976.
21. Doğan Hızlan, Politika, 2.12.1976.
22. Mehmet Bayrak, Yeni Toplum, Ocak 1977.
23. Abdi İpekçi, Milliyet, 24.11.1976.

ENVER GÖKÇE'nin Bir Şiiri ve İki Gönül Bağı

İhsan Atar

Enver dünyamızdan göçtükten sonra hakkında yazılanları toplamıştım olanaklarım ölçüsünde. Yine aynı ölçüde yıldönümlerinde ya da başka nedenler yazılanları da.

Göçmeden, kendisinin topladıklarını, benim topladıklarımla birleştirip, varsa başkalarını da araştırıp 4. yıldönümüne kitap halinde yetiştirmeye uğraştım. Yetiştiremedim. Doğrusu, elimin altında bulunanların dışında araştırma yapamadım.

Bu uğraşı verirken, yakın arkadaşlarından, sevenlerinden gelen (gönderilen) mektupları ve şiirleri ayrı bölümlemiştim; elverişli bir ortamda üzerinde durmak için. Bu bölümü yeniden gözden geçirirken (H.) için yazdığı işlenmemiş şiiri ve (N.S.) nin fotoğrafı çıktı.

(H.)ye yazılan şiirimsiyi çözümledikten sonra, yayınlanmamış bir şiirinin kaligrafisini çözümledim.

Şiirini, Enver Gökçe şiirinin tadına varmışlara ulaştırırken, Enver'le ilgili bir gizi açıklamak da bugüne denk düştü.

İşte şiiri:
Dünyanın
Yarısı
Kızıl
Çağla
Yarısı
Kan
İrin
Ve
Çok
Şükür
Hayvanlar
Gibi
Sürüp
Çıkarılır
Faşizim.
Harlı
Yangınında
Devrimin.

Gizin açıklanmasına gelince:

Enver'in özel yaşantısından sözedilirken, genellikle elinin kadın eline değmediğinden sözedilir. Çoğu, bu vurgulamayla ne amaçlanmak istenir, bilemiyorum? (Enver'i yakın tanıdığını sanan birisi, cenazesinde bile ünlü bir köşe yazarımıza, acımalı bir tonla bu "kendinden menkul" olguyu anlatmıştır.) Bu yanlıştır.

Enver gençliğinde (H.)yi sevmiştir. Bu sevgi duygusallıkla, uzun süreli olmuştur. (H. bugün batıdaki ilçelerimizden birisindedir. Bilinen odur ki, (H.) de evlenmemiştir hiç. Enver'in yiğeni (H.) ye: "Dayım seni sevmişti biliyor musun (H.) abla?" diye sorduğunda; "bilmiyordum" demiştir. (H.) de O'nu mu, yoksa başka birini mi sevdiğinden evlenmemiştir? Bu da gizdir.)

(H.) için yazdıkları:
H... m,
Seni sahiden kaybetmişimde
farkında değilmişim.
Bir kere sen beni bir an için
sevseydin, beni aramazmıydın
Sana geliyorum ama orada
bulamıyorum
Sen bana gelmesende bunun
haberi alınırmış
Sen bana yazma diyorsun sana
nasıl geleyim
Elimi kolumu bağlıyorsun.

(N.S.)ye bağlılığı ellili yılların sonlarına doğrudur. Enver'i elinden tutarak, koluna girerek tiyatrolara götürmeleri. Zaman zaman evde oturup sohbet etmeleri, evden çıkıp dolaşmaya gitmeleri..

Enver, son sevgisinde de cıvıklığa düşmemiş, kokuşmuşluğa gitmemiştir. Sevgisinde de düşüncelerindeki gibi saydam, ak-pak kalmıştır. Çoğu bayan arkadaşlarının Enver için söyledikleri bir söz vardır: "Enver baba gibi sevilir." Belki (N.S.) de "baba gibi sevmiştir." Ama Enver sevmiştir, bunu iyi biliyorum.

Dostum, arkadaşım, fikirdaşım Dünyadan göçüşünün 4. yıldönümünde de:

Şu/Dünyada/Ayrılık/Var/
Ölüm/Var/
İlle de/Zulüm/Var/
....
Sürüp gidiyor "Gözüm".
Sen de "Kelile" kişiliğinle etkinliğini sürdürüyorsun.

Mavi Karanlık'ta Olmayan Aydınlar Arası Hesaplaşma Üzerine Notlar

Mavi Karanlık ve Aydınlar Üzerine

Öner Yağcı

I

Toplumsal sıkıntının, fırtınalı günlerin, ekonomik bunalımın göbeğinde yaşayan insanlar için, bilgi ve kültür açlığını giderme yolunun en önemli araçlarından birinin kitaplar olduğunu biliyoruz. El yakan fiyatlarına rağmen insanlar özveride bulunarak kitap okuyorlarsa, yazarların ve yayıncıların da sayısı az olan Türkiyeli okuyuculara karşı belli sorumluluklar duymaları gerektiği açıktır. Sürekli bir yarış içindeki yayın alanına çıkan her yapıtı okuyabilmek elbette olanaklı değil. Bunun için, insanlar, alanlarını olabildiğince daraltarak ve seçerek, kendilerine en yakın hissettikleri kitapları alıp okuma çabasındadırlar. Zamana böylece yetişmeye çalışmak da saygın bir davranış olsa gerek. Öyleyse, okuyucunun hakkı olan bu 'seçme' işine, piyasaya yayın sunan her sorumlunun da saygı duyması gerekmektedir.

Doğaldır ki, edebiyatımızı yakından izleme çabasında olan bir kişinin, yayınlanan her yapıtı, alanını istediği kadar daraltsın okuyabilme olanağı yoktur. Bir seçme yapmak, ya da başkalarının seçtikleriyle yetinmek zorundadır. Bu durumda bile bir okuyucunun, yazarın, inceleme-cinin, eleştirmenin, kısacası edebiyatla uzaktan yakından ilgilenen bir insanın, ilgilendiği özel alandaki (roman, öykü, şiir, inceleme vb.) her yayını izleyebilmesi pek akla uygun görülmüyor.

Bu açıdan, öne sürülen yapıtların tümünün eşit şansla okunabilme olasılıklarının bulunmadığı söylenebilir. Yayınevi, dağıtım, reklam, yazarın tanınmışlığı, yapıt hakkında söylenenlerin yoğunluğu -ya da hiçliği-, bir çevre ilintisi, siyasal tavır gibi nedenler, herhangi bir yapıtın yayın alanına başka yapıtlarla eşit bir biçimde sürülemeyeceğini belirten etkenlerdir. Seçme işi bütün bunlardan etkilenen bir olaydır. Seçme işindeki eşitsizliklerin bilincinde olarak yaklaştığımı Mavi Karanlık'ı* bu anlamda ele aldığımı belirterek söze girmek istiyorum.

Mavi Karanlık'ı eleştirmek, incelemek değil amacım, Kamuoyu oluşturması denilebilecek ve yazdıklarıyla okuyucuyu etkileyebilen, beğenilerini oluşturan, bunu bir amaca ulaşmak için yapan eleştirmenleri de yerecek değilim burada. Edebiyatımızı izlemeye çalışan bir 'okuyucu' olarak, kitabı 'aydın' alanına indirgeyerek, konu hakkındaki düşüncelerimi söylemek istiyorum.

II

Son birkaç yılımıza bakıyorum. Edebiyatın her alanında telif ve çeviri yüzlerce yapıt yayınlanmış. Yalnız romanları düşünüyorum. Daha önce dilimize çevrilmeyen birçok klasik ve çağdaş roman yayınlanmış. Dünya edebiyatı artık dilimizde birkaç örnek olmaktan çıkıp, genel yargıya varılacak boyuta ulaşmış. Piyasada olmayan klasiklerden yeni basımı yapılmayan yapıt sayısı giderek azalıyor. Dünyada sansasyonel olan 1984, Sineklerin Tanrısı gibi romanlar dilimize kazandırılmış. Gözlerde dillerde büyütülen bu yapıtların bir kaşık suda fırtına kopardığını ancak dilimize çevrildikten ve okuma olanağını bulduktan sonra anlayabilme şansına kavuşmak çok önemli olsa gerek.

Çağdaş dünya edebiyatını tanıma yolunda önemli adımlar atılıyor yani.

Bizim 'yeni' romanlarımız içinse bu önemli adımların atıldığını söylemenin olanağı yok. Yalnızca son birkaç yılda okuyabildiğim bir kısmıyla, günümüz Türkiye romanı hakkında bir yargıya varmamın doğru olmadığını biliyorum. Ama bunları birbirine göre ve bunlarla birlikte değerlendirmeye çalışarak Mavi Karanlık'ın şugünkü ortamda nerede yer alması gerektiğini 'kendimce' saptamaya çalışacağım.

"Olay" haline getirilen kimi romanlar vardı. Ne yapıp edip okudum. Sonuç, emeğime ve gözlerime yazık oldu dedim. Fena Halde Leman,Haco Hanım Vay'ı okumamam için bana dürtü oldu örneğin. Sevgili Arsız Ölüm'de kimlerin ne bulduğunu halâ anlayabilmiş değilim. Issızlığın Ortasında'yı övmeye dilleri nasıl varıyor insanların, şaşıyorum. Selim İleri'ye, yeter artık diyorum, ucunu bulamazsın cinselliğin. Üç Beş Kişi ile, tam günümüze denk tornistanı şaşırarak görüyorum. Yazana yazık oluyor diyorum Aile Savaşları'nı okuyunca. Bir Çağ Yangını'nda ne yangın buluyorum ne de çağ. Pınar Kür kendi 'özgür' kadınına seslensin dursun. Tutunamayanlar on yıl sonra yine revaçta, hayırlı olsun. Daha birçok cinsellik savaşçısı yazarımız var. Ama bunların yanısıra Tutsaklar, Kervan Servan, Cadı Fırtınası, Genç Kız ve Ölüm, Cevdet Bey ve Oğulları (Sessiz Ev'e rağmen), Trenler Yine Gidiyor, Kurşun Ata Ata Biter gibi olumlu bulduğum, ilk anda aklıma gelen ve kimi yetersizliklerine rağmen başarılı olan romanlarımız da var. Hele biraz önce sözettiklerime göre düşünürsek, bunlar oldukça başarılı bile diyebiliriz.

III

"Mavi Karanlık, ağır koşullarda aydınlar arası hesaplaşmaya dayanan acı, umutsuz bir sevi romanıdır."

Mavi Karanlık'ın arka kapağındaki bu cümleyi okumasaydım, bu yazıyı yazmayacaktım.

Çok şey düşündürüyor bu cümle insana. -Kitapların arkasına yazılan yazılar da reklamın bir parçası.- Eğer arka kapaktaki bu iddia olmasaydı, roman hakkındaki yargım şu olacaktı:

Bodrum'un ne gibi illet çirkefliklerle dolu olduğunu gözler önüne seren; orada, bireycilikleri, sevgisizlikleri, pislik dolu ilişkileri içinde yaşayan bazı insanları sergilemeyi başarmış bir romandır. Bodrum'daki insanlararası ilişkilerin yozluğunu, soysuzluğunu, ele aldığı kişileri çelişkileriyle birlikte vererek anlatmayı deneyen bir romandır. Bodrum'un o güzelim doğasının yanında, bu ilişkileri de bağrında taşıdığını öğrenmek insanı rahatsız eden düşünce ve duyguları da beraberinde getiriyor. Yazar orayı salt bir dişi kent olarak göstermektedir. Bu genel yargı, orada yaşayanların tümüne yansıtılmasa bile, çürümüş sanatçı bozuntularının düşlerinde yeşerttikleri bir cinsellik kenti olduğu yargısını pekiştiriyor. 1980'ler başı Türkiye'sinde böyle yoz ilişkiler içinde yaşayan insanlar da varmış, lanet olsun, dedirtiyor insana.

Bu söylediklerim en iyimser ve kitapta anlatılanları en toplumsal uca çekerek varılabilecek yargıların özeti olabilir. Bunu, son yıllarda yayınlanan romanları gözümün önüne getirerek de söylüyorum. Onlara göre başarılı bir romandır Mavi Karanlık.

Ama yazarı Vedat Türkali gibi usta bir yazar olması nedeniyle ve ayrıca okuyucuyu kandırdığına inandığım arka kapaktaki yazı nedeniyle, bu yargımı dondurmak gerektiğine inanıyorum. Acaba ben mi anlamamışım diyerek bir kez daha okuyorum. Sonuçta böyle bir romanı Türkali'nin kaleme almasını ve romanını da "aydınlar arası hesaplaşma" diye sunmasını yazar için bir talihsizlik olarak yorumluyorum. Bu yorumum beni bu yazıyı yazmaya yöneltiyor.

Öyle sanıyorum ki, kendisine sunulan bir yapıt hakkındaki görüşlerini aktarmak istemesi, bir okuyucunun da hakkıdır, üstelik aldatıldığını hisseden bir okuyucunun.

Çünkü romanda "aydınlar arası hesaplaşma" olmadığı gibi, "aydın" da yok!

IV

Sevgisiz, tensel zevke dayalı, çıkarcı ilişkiler. Dengesiz, tutarsız ve birbirlerine sık sık dedikleri gibi, manyak insanları gördüm kitapta, ama (Korhan üstünde ayrıca duracağım) "aydın" göremedim. Hele roman üzerinde yazılan "küçük burjuva aydınlarının eleştirisi yapılıyor" gibi yakıştırmaların ufacık bir parçasına bile rastlamadım. Bırakalım çağdaş anlamda aydın insanları, kastedilen anlamdaki küçük burjuva aydınlar olsa ona da şükredeceğim ya, o da yok. Bol bol içki içen, sevişen -hatta sevişme de denmez, çiftleşen- ruhsal hastalıklı tipler var ama, aydınlar yok Mavi Karanlık'ta. Ayrıntıları ustaca kullanıyormuş, okuyunca roman tadı veriyormuş, inandırıcıymış, sürükleyiciymiş, bunlar beni hiç ilgilendirmiyor burada. Çağından, yaşadığından sorumlu bir yazarın, Bodrum'dan aldığı tiplerle olumsuzluğu olumlamaya çaba göstererek; sevgiye layık olmayan kişileri sevdirmeye çalışarak; bu arada, gerçekten aydın olan ve insanlığın, yurdunun sorunlarını kendi sorunu belleyip çözümü için tüm gücünü harcayan insanlara küfürler yağdırarak Mavi Karanlık'ın yazılmış olduğunu düşünüyorum, üzülerek.

Birçok saçma sapan romanın baştacı edildiği, olay yapıldığı ve yaşanan günlerin egemen ideolojisinin gelecek düzenlemesiyle ilgili düşünce ve eylemlerine denk düşen bir toplum yaratma anlayışlarının, birkısım insanların 'içcephe den destekleriyle güçlendiği bugünkü koşullarımızda, Mavi Karanlık'ın; Bodrum'daki kimi insanların yoz ilişkilerini eksik bir gözlemle sergileyen, aydınlarla kesinlikle ilgisi olmayan, üstelik yayın zamanı yanlış seçilmiş bir roman olduğunu söylemek istiyorum. Bodrum'dan yola çıkılarak ülke geneline gidilme olayının gerçekleşemediğin romanda kimsenin kimseden farkı yok. O yaşamın doğal bir parçası haline gelmemiş, ayrık duran bir örnek yok. Güya aydınları temsil eden Korhan, "geç bile kaldım" notunu bırakarak, o ilişkilerden ayrıldıktan birkaç gün sonra geri dönmeye söz veriyor ve vurulmasa belki de dönecek. Pırıl pırıl bir gelecek olması gereken işçi İbraamı oradakiler gibi içki içen, düşünen, yaşayan, o ilişkileri benimseyen, o insanların kıçından ayrılmayan biri. Tüm insanların ilişkilerinde cinsellik egemen olmuş.

Ele aldığı insanları, olayların içinde, yaşamla ve birbiriyle ilişkileri ile vermesi en olumlu yanı kitabın. Ama gerek yer seçimi (Niçin Bodrum? Aydınlar arası hesaplaşmanın özgün, ağırlıklı bir parçası mı Bodrum? Yoksa ülkenin geneli-

nin yansıtılabileceği bir yer mi? Değilse niçin Bodrum? Bu hesaplaşmaya hiç de uygun düşmeyen bir yer, belki de en son akla gelecek bir yer.); gerekse kişilerin seçimi hepten yanlış. Sanki bu ülke Nergis, Özgür, Muhtar, Fatoş, Jale, Rahmi gibilerle dolup taşıyor gibi. Oysa onlar bir avuç. Mirasyedisinden doyumsuzuna, önüne gelenle yatarak özgürlüğünü kazandığını sanan güzel kadınından, Bodrum'u dişi bir vatan belleyenine, kaç kişi var bu ülkede? Türkali'nin aydınlar arası hesaplaşma için bunları seçmesi bağışlanır gibi değil.

Önemli birkaç kahramanı ele alalım:

Tek halkçı oyunu "Sanat tutkunu kızlara, kadınlara cinsel ateşlerini söndürmede yardımcı oldukları bir sıcak kent..(16) diye tanımladığı Bodrum'a kendini bildi bileli gelmek olan Psikolog Nergis'in, ilk yattığı erkek Özgür'müş. 17 yaşında kızlığını vermiş ona. Bugün bile adını unuttuğu çeşitli kişilerle yatıp kalkmaya başlaması bir başka kişiliğe yöneltmiş Nergis'i. Sonunda pısırıklıktan kurtulmasına, kişilikli bir kadın olmasına yaramış bunlar (18) Kaçakların kentiymiş burası ama, kendisinin buraya gelmesi bir süre geri çekilmekmiş. Lümpen de; ilericilere sataşan bir kadına "bu taburenin dört bacağını senin ... mına sokarım" diye saldırıyor. Soruyor kendisine: "Korhan'ın kavgasını biliyor musun? Bilmiyorum. Konuşmaz ki bileyim" (186). "Senin gibi tutkulu, bilinçli değilim tuttuğum yolda. Genellikle kaytardım" (177), diyen Nergis'in yolunun ne olduğunu bilene aşkolsun. "Kimseyi sevmiyorum ben" (47) deyip devamını getiriyor; "Hiç bir şeyi sevemem ben? Hiç bir bok olamam ben" (244). Güçsüzlüğünün, yanlışlığının da bilincinde mi ne? Şöyle diyor: "Güçlü olmak için ne yapabilirim ki Bol bol söz üretmekten başka" Aynı Nergis şunu da diyor Korhan'dan söz ederek: "Beni de o kurtardı bunlardan. Gerçekleri bir bir gösterdi bana." Hani konuşmazdı Korhan? Ayrıca neden ve nasıl kurtulduğu ise hiç belli değil. Şöyle bir gerçekçi saptaması da var: "Benseninle birlikte iken yalnız oluyorum. Biz birbirimizi yalnızlıktan kurtaramayız (381) diyor Özgür'e.

Nergis böyle biri işte. Sürekli öldürülmekle tehdit edilen asistan sevgilisini kurtarmak için almış getirmiş Bodrum'a. Orada ilk sevgilisine rastlamış. İkisinin arasında bocalayıp duruyor. Ülke çıkmazdaymış ya onu da düşünmeden edemiyor: "Koca ülkeyi düşürmüşler bu çıkmaza; ben ne yaparım? İçilir ancak bu pisliğin ortasında, başka ne yapılır?"(41).

Şimdi insafla soralım, bu mu aydın, hem de hesaplaşan aydın?

Yoksa, mimarlığı yarıda bırakmış, Karaköy'de bir hanın annesinden kalan dolgunca hissesiyle geçinen bir mirasyedi ressam bozuntusu olan; "Ben sanatçıyım. Burada çalışıyorum. Ülkede bir sürü gerzeğin, bir alay dangalağın yediği bok beni ilgilendirmiyor (69)... Buraya giremezler. Burası başka yere benzemez (67-68).. Üç beş manyak birbirini temizliyor (74).. Gözümüzü açalım biz de, enayileri öldürürler (409)" diyen Özgür mü?

Asistan Korhan, öldürülmemek için sevgilisi Nergis'in ısrarıyla Bodrum'a gelince, "cepheden kaçmış gibiyim" diye kendisini sorgulayan, "onların istediği de bu, bırakıp kaçmamız"(24).. diyen biri. "Sizi kim tutuyor bu mavi kentte? Sizi zorlayan ne? (101) diye soruyor. (Ya seni? diyesi geliyor insanın.) "Bu yaşamınız bana göre değil. Tedirginim" (169) diyor içtenlikle. Nergis'in, "bunların memleketi umursadığı yok" demesi üzerine, "umursayanın işi ne burada?" (28) diye sevgilisini bile eleştirebiliyor! Sona doğru da Bodrum aydın(!)larını eleştirip, "geç bile kaldım" diyerek ayrılıyor pisliklerden. Doğru yapıyor ama, suskun ve çaresiz biri. Öldürülmesi bile aydın olmasını sağlayamıyor ne yazık ki. Ne yapıyor ki, hesaplaşma olayında taraf olsun? Hiç.

Nergis'in bir öpücüğünü almak için günlerce peşinde dolan İşçi İbraam'sa, güya kitabın sonunda bilinçleniyor ve Nergis'in çürük teknesine binmiyor. Diğerlerinden hiç farkı yok. Yaşamı aynı. Öğrense ne öğrenecek ki Nergis'ten, Özgür'den, Bodrum'dan? Sorumluluğu mu? Hadi canım sen de demek geliyor insanın içinden.

Başka kahraman ele almaya gerek var mı bilmiyorum. Sürekli aşağılanmak istenen Banu'da bile hiç bilinç yok. Kaçakçılık, inşaatçılık, balıkçılık, turizm gibi işlerle uğraşan birçok kahraman ise zaten aydın'lığın a'sı ile ilgisi olmayan kişiler. Herhalde PTT görevlisinin Nergis'ler için düşündüğü romanın en doğru saptaması: "küçükorospular."

Yoksa bu 'küçükorospulara' mı aydın deniliyor? Öyleyse, günümüz aydınının nasıl olması gerektiği üzerine yapılan tartışmalara yazık. İnsanlık için fedaya hazır olmaya; dünyayı anlamak ve değiştirmek için çaba harcamaya gerek yok demek ki. 'Aydın' olmak bu kadar kolay olmamalı.

Olay, yer ve kişiler seçimi konusunda romanın bir eksikliğin hatta yanlışlığın sonucu olduğunu düşünüyoruz.

Aydınların temel sorunu cinsellik midir ki, Mavi Karanlık'a "aydınların hesaplaşması" denilebilsin? Bu, gerçekliğin yalnızca küçük bir parçasıdır. Üstelik konu aydınlar olunca, bu parçanın yerinin en aza inmesi gerekirdi. Böyle şeyler okumak isteyenlere roman mı yok ülkemizde? Dolu. Gerekçesi ne olursa olsun cinselliğe abartılı bir sığınma hoşgörüyle karşılanmamalı. Hele günümüzde.

Romanın 'kendi alanı' içinde gerçek olduğunu hissettirmesi ve insanların kendileriyle olan çatışmalarını vermesinde başarılı olduğu söylenebilir. Ama bu çatışmaların toplumsal temele oturtulmasında eksik kaldığı hemen belli oluyor.

Değişime olan inancın yetersiz bir biçimde konmasının büyük eksikliğinin, ele alınan insanların kişiliklerindeki tutarsızlıktan ileri geldiği düşünülebilir. Var olan gerçeklikle, buna gelirkenki insan ilişkileri ve bu ilişkileri yaşayan insanların değerleri veriliyor ya, bu biraz kurtarıyor romanı.

Bilincimizi belirleyen toplumsal varlığımız olduğuna göre, kitaptaki kişilerin başat olarak yaşadıkları Bodrum ilişkileri onların bilincinin temel taşını oluşturuyorsa, ne denir? Bu açıdan Mavi Karanlık'ın, Bodrum'un bazı insanlarını anlatan ve bu anlatımıyla okurun gözünde birtakım algılamalar yaratan bir yapıt olduğunu da söylemek olanaklı. Karamsarlığın, bunalımın, kişilerin çaresizliğinin sürgit olabileceğini çağrıştıran genelleme ve belirlemelerin egemenliği de roman için bir olumsuzluk olarak söylenmeli.

V

Bir sanat yapıtındaki gerçeklik, eğer yaşanan gerçeklikle uyum göstermiyorsa, o yapıta gerçekçi yapıt denilemez. Mavi Karanlık bu bakımdan bakıldığında toplumun genel bir parçası olmasa bile, Bodrum'daki ilişkileri ele aldığı ve yalnızca eksik bir gerçekçiliğin egemen olduğu bir roman diye düşünülebilir. Ve elbette gerçekliğin yalnızca bir yanını gördüğü için de, biçimlendirmesinde ve geleceği göstermesinde bir tutarsızlık, bir umutsuzluk egemen hale gelmiştir. Ancak gerçekliğin tümü kavranılırsa, yapıtta doğru bir biçimlendirme yapılabilir. Bu saptamadan hareket ederek, Mavi Karanlık'ın niye eksik kalmış bir yapıt olduğunu hemen kavrarız. Dünya görüşünün sanata bilinçli olarak aktarılması, uygulanması Mavi Karanlık'ta hiç mi hiç gerçekleştirilememiştir. Yıkkınlık, bezginlik, bencillik, duyarsızlık ve sorumsuzluklar egemense bir romanda, o romanın yazarının dünya görüşünün bilimsel temeli olmadığı açıkça belli olur. Romanda bunu açık seçik görüyor insan ve düşünüyor ki, bu romanı yazan kişi o yıllar Türkiye'sini izlememiş.

Brecht'e göre gerçekçi sanatçı "gerçeği bütün çokyanlılığı çelişkileriyle birlikte kavrar." Bu kavrayışı Mavi Karanlık'ta gördüm demenin olanağı ise, yok. Böyle olunca da Bir Gün Tek Başına'dan yıllar sonra yazılan bu romanın Türkali için bir talihsizlik olduğunu söyleyebilirim.

Romanın başındaki, ilerde ekleme ve değişiklik yapılabileceği açıklamasını da Türkali gibi bir yazara yakıştırmakta güçlük çekiyor insan. Sanatın ve sanatçının çilesini çekenlerden biri olarak Türkali; Çarlık dönemindeki Rus, Abdülhamit dönemindeki Osmanlı, Hitler dönemindeki Alman sanatçılarının ve bilmem daha başka "dönem" örneği vermeye gerek var mı, tarihin bir çok dönemindeki sanatçıların yaratıcılıklarını unutmamalıydı. ●

MAVİ KARANLIK, Vedat TÜRKALİ'nin romanı, Cem Yayınevi, İstanbul 1984, 424 sayfa, 700 Lira.

Özet

VII

ne zaman senden söz açmak istesem
romanlar satınalıyorum sahaflardan
bilimsel kitaplar karıştırıyorum
— şiirlerden korkuyorum nedense —
hangi taşa baksam yoruluyor
ellerinden başlasam diyorum hani bende unuttuğun ellerinden
dehşetli bir dolu yağıyor ve aylarca bunu konuşuyor çiftçiler
sonra dolunay üç günlük gelin gibi süzülüyor gökyüzünde
gece arsızca sıvanıyor turuncu geceliğine

ne zaman senden söz açmak istesem
bir de bakıyorum aradan yüz yıl geçmiş
yeni bir çağ açılmış seninle başlayan
bir portakal kabuğuna kayıtsızca vuruşunla başlayan
bu kentten göçmek kurtuluş değil
zincirim boynumda olduktan sonra
deyişinle başlayan

ne zaman senden söz açmak istesem
bir yanını geçip giden güney treninin son vagonuna atıyor
bir yanını güneşte uzayan gölgesinin yanına bırakıyor bir demiryolu işçisi
yaralı bir ceylan geçiyor uçurumumdan

ne zaman senden söz açmak istesem
uzak köylerin kıyısındaki ceviz ağaçlarının arasında
küçük taşlarda parçalana parçalana akan
ince saydam serin bir su gibi
bir türkü dökülüyor ağzımdan
utanıyorum sesimin böylesine içli oluşundan

Salih Bolat

kente sığmayan adam

Mehmet Bıçak

Son tutanaklar

1.

Son günlerde insanların yüzüne bakmaya utanır gibisin. Çünkü gördüğün her gözde aynı soruyu okuyorsun. Daha ne kadar kalacaksın burada. Belki bu yüzden olacak, sürekli en kalabalık yerleri seçiyorsun. Sıkışıp giden insan selinde yerini almaya çalışıyorsun. Kanıtlamak istediğin bir şeyler var: Senin de bir yerin, solunan havada payın olduğunu daha çok insana göstermek istiyorsun. Yine de artıp duruyor tedirginliğin. Ne kadar da anlayışsızdı insanlar!..

Gün geçtikçe daha da artıyor bunalımlar. Bir şeyler yapıp kurtulman gerek, bunu seziyorsun yalnızca. Somut, elle tutulur bir şeyler... Başkalarına iç rahatlığıyla gösterip, utanmadan bakmak yüzlerine ve dim dik ayakta durmak amacın. Yeni umutlar peşindesin, biri bitmeden öbürünü koymak için. Tek besin kaynağın olmuş artık.. Gazetelerin ilan sayfalarını didik didik ediyorsun. Verilen adresleri dolanıyorsun gün boyunca. Tümünde de aynı konuşmalar geçiyor:

– Bırakın ben de kalayım... Gitsem ne kazanacaksınız.

– Hayır, iyi bir temizlik zamanı geldi. Sokakların uyumsuz görüntüsü olmanızdan bıktık.

– Bir kişiyle n'olacak sanki? Gördüğüm kadarıyla daha çok yer var, beni de barındırabilir bu kent!..

– Gün gelip her yerin kaplayacağına göre, şimdiden kurtulmak gerek senden!

Ardından kapılar bir bir kapanırken, karanlık geçitlerde kalıyorsun. Kulağında ise aynı yankılanmalar: Gideceksin!.."

2.

"Durup dururken sayrılı duygular gelip sarıyor içini. Güçsüzlüğünden yararlanıp kuşatan mikroplar gibi yenik düşürüyorlar. Nedeni yokken garip bir yalnızlık içinde buluyorsun kendini. Üstelik her an için yenilebilmenin verdiği eziklik de eklenmiş buna. Öyle ki ne geçmişin kalmış bu güne, ne de yaşacağın günler var önünde. Tanıdık bir yüz bile yok. Tüm insanların dışı bir kabukla kapanmış, belirli dizgelerden çıkamayan canlılar olmuş. Eskiden sevmiş olduklarınla bile konuşamayacaksın. Çünkü kabuğu delip de öteye geçmek olanaksız. Bir tek ağızlarından çıkacak belli belirsiz uğultular duyacaksın. Bu kez duyarsızlığın sardığı gülmeli bir yok oluşa gireceksin.

Yol boyunca sıralanmış pastaneler, kafeler, sinemalar... göreceksin. İçeri girmeyi düşünmek bile korkutucu gelecek sana. Sanki bitmeyen bir suçun yükünü çeken insanların alınyazısına ortak olacaksın. Senin de bakışların donuklaşacak, bedenin kalıplaşacak, tüm evreni yutacak oyuna geleceksin. Oysa sen gidecek başka yerler arıyorsun, dünyada olmayan bir yer... Bir gidebilsen.. Orada seni yeniden dirilmeyi bekleyen bir yaşamın beklediğini biliyorsun.

Bir yandan da içinden geçenlerin hiç de öyle olmadığını kendine kanıtlamaya çalışıyorsun. Tümünü kovmak istercesine başını sallıyorsun. Dört bir yana anlamsızca bakınıyorsun. Böylece eskilerin yerini tutacak yeni düşüncelerin gelmesini umuyorsun. Birden dostlarının yanına gitmeyi tasarlıyorsun. O zaman kuruntularının yersizliğini ortaya çıkaracaksın.

Elinle koymuşcasına buluyorsun onları. Canlılığın seyrekleşmeye başladığı yerler seçmişler kendilerine. Uzaktan bir görüntü gibi gelip geçen insanlar görünüyor. Rastlantıyla gözlerine takılınca anlıyorlar dünyada olduklarını. Senin içeri girmen de devinimliğini yitirmiş dünyalarına yenilik getiriyor. Azıcık da dışarının varlığını anımsatıyor. Çabucak birer bira ısmarlıyorsunuz ve kısa bir süre için de olsa, bir avuntu bulmanın sevincini duyuyorsunuz.

Daha çok sessizlik oluyor aranızda. Kendi içinize kapanıp, ne kadar değerli varlıklar olduğunuzu kuruyorsunuz. Bir yandan da az sonra başlayacak söz kavgasında kendi büyüklüğünüzü sergilemeye hazırlanıyorsunuz. Bu susma kesilip, beklenen an gelip çatıyor. Sen gelmeden önce başlamış bir tartışmaya biriniz yeni bir görüşle katılıyor:

– Bence tüm insanlar çiçek yetiştirmeyi öğrense, mutlu olmak için hiçbir sorun kalmaz

– Hayır, ağaç daha iyi!... diye karşı çıkıyor biriniz.

– Ama çocuklar ağaçtan düşebilir ve yeni bir üzüntünün kaynağı olabilir!

– Çiçekler de her mevsim açmaz ki!

– Aslında nesnel olarak düşünürseniz, çiçek ya da ağaç sevgisi görecelidir. Bu yüzden kesin yargı vermek zor!

– En iyisi evlerde saksı içinde ağaç yetiştirmek. Kavak ya da çınara öncelik verilebilir.

Artık söylenecek bir söz bulamıyorsunuz. Böylesine ilginç görüş ileri süreniniz ise büyüklüğünü vurguluyor. İçten içe kıskanıyorsunuz.

Sen ise boyuna buraya gelmekle yine yanlış ettiğini deyip duruyorsun kendine. Kısa bir an içinde, başka yaşantılarda, başka dünyalar kurmuş olabileceğini de kavrıyorsun. Ama artık en küçük değişikliğe bile zaman kalmadığının bilincindesin.

Ayağa kalkarken arkadaşların uyanır gibi oluyor."

3.

"Bir pazar sabahı boş sokaklarda dolaşıyorsun. Bir gün önce insanlarla dolup taşan bu kent, şimdi yorulmuşa benziyor. Sere serpe uzanmış ve uyumuş... Sarı bir sonbahar güneşi duvarları sayrılı bir renge boyamış, ölmeye başlayan yapraklar dökülüyor ağaçlardan. Dünyanın tüm hüzünlü görüntüleri toplanmış o gün, sana gideceğini çağrıştırıyor. Bir parçasını yitirecek kent, şimdiden yas tutar gibi.

İlk geldiğin günlerden kalma alışkanlıkdı pazar sabahları dolaşmaların. O zamanlar kalabalığından korktuğun bu kenti boş yakalayıp, eline geçirmeye çalışırdın. Ayaklarının altında uzanırken, sınırlı olacağını bildiğin bir egemenliğin tadını çıkarırdın. Bu arada, ileride geçireceğin mutlu bir geleceği düşlerdin. Çünkü sırtında doyurulmamış özlemlerin yüküyle gelmiştin. En başta bir sevgili... Öyleki, gerçekte yaşanan ilişkilerin tekdüzeliğinin dışında, sevgilerin geçmişini değiştiren yüceliğe ulaşacaktı. Gün geldi bir sevgili buldun da. Ama her birinde büyük eksikler bırakarak giderdiğin özlemler gibi, taşıması güç, ağır bir yük bırakmıştı omuzlarına.

Her pazar sabahı dolaşmalarında onu da görmek isterdin yanında. O zaman mutlu yorgunluğuyla yeniden dirilecekti kent. Ezik duygularını da unutturacaktı. Oysa en çok gereksindiğin anlarda, o senden ulaşılması güç uzaklıklarda olacaktı. Evinin önüne bile gitsen, senden birkaç metre ilerde olduğunu da bilsen, onu göremiyecektin. Seni kahreden de böyle bir güçsüzlüğü duymaktı.

Sokağın başına geldiğinde büyüsü dağılan bu son gezintiyi sürdürmek içinden gelmiyordu."

Ayrılık

En sonunda gitmek zamanı gelip çatmıştı. Taşınacak durumda bekleyen çantalarını da görmese, böyle bir zorunluluğu duymayacaktı bile. Hergünkü yaşantısının çizgisinde tadacaktı o anları. Böyle bir anın geleceğini çok öncelerden biliyordu. Ama ya korktuğundan, ya da kalacağına iyice inandığından, üzerinde hiç durmamıştı. Şimdiyse terketmenin verdiği tedirginlik her yanını sarıyordu.

Ona zor gelen ise yıllar önce de başından buna benzer bir olayın geçmesiydi. O zaman da istemediği halde, bu kente itilmişti. Elinden geldiğince direnmişti ama başaramamıştı. Zaten yaşamında hiçbir şeyin kendi isteğince gerçekleştiğini anımsamıyordu. Ya kendiliğinden olmuştu, ya da başkalarının etkisiyle.– Bu kente ilk geldiği günlerde küçük başkaldırı gösterileri yapmışsa da, bir şeye yaramadığını anlamıştı. Çünkü ona: –"Artık yaşacağın yer burası, istersen yırtın!" demişlerdi. O da alışmak için tüm gücüyle uğraşmıştı. Önce korkarak sonra da kendiliğinden girmişti içine. Büyük zorluklarla yaşantısını kurup, bir ömür geçirmeyi tasarlarken, şimdi dışarı çekiliyordu. Kendini yeni kurduğu dünyasına tam veremese bile, ilk gençliğinin yıkıntısı üzerine sağlam bir yapı kurabilirdi.

Gidişinin gelişine benzemeyen tek yönü zorlanmadan oluşuydu. Zaten en kötüsü de buydu. Kendini çeken biri olsaydı, annesinin eteğine yapışırcasına, sarılırdı duvarlara. Kolları kırılmadıkça bırakmazdı. Kendi içinden gelen itmeye karşı koyamadan, çekip gidecekti..

Akşam karanlığı çökmeye başlarken, son yolculuğunu yaptı. Yoğun bir üzüntünün ardında, elinden alınan oyuncak gibi bakıp geçti.

Artık son akşamını yaşadığını, yarın onu burada kimsenin bulamıyacağını düşünüyordu yol boyunca. Otobüsün tekerlekleri uzaklara dönerken, parçası sökülen kentin iniltisini duyar gibiydi.

Son kez camdan dışarıyı süzdü ve kendisini uğurlamaya gelen hayali dostlarına el sallarken,

–"Bir gün bu kenti fethetmeye geleceğim!" diyordu.

Günümüz Türkiye'sinde Halkoyunları

Halkoyunlarının Zenginliği ve Öğretimi

Ahmet Çakır

Çağımızda, tüm dünya ülkelerinin en çok üzerinde durdukları sorunların ve kültürel çalışmaların başında folklorun geldiği bir gerçektir. Müzik giysi ve oyunun bir bütün halinde toplu olarak bir arada sergilenişi seyredildiğinde kişilere ayrı bir duygu ve düşünce veren, onları coşturan ve bir yerde birleştiren halk oyunları folklorun diğer bölümlerinden daha başka bir ayrıcalığı nedeniyle önem kazanmıştır.

Oyun neşenin, sevincin ve hayatın kaynağıdır; tüm kötü düşüncelerden arındıran, iç dünyamızı aydınlatan bir güneş gibidir. Hergün biraz müzik dinlemek, enstruman çalmak biraz hoş sohbet etmek ve biraz oyun oynamak kişiyi hayata bağlar, dolayısıyle ona yaşama gücü verir. Kişi oyun ve eğlence gücünün verdiği sevinçle iyiliğin, mutluluğun en büyük kaynağı olan işine dört elle sarılır.

Eflatun, yasalarda insanın en doğru yaşamını tanımlarken; "Oynar gibi yaşamalı, oyunlar oynamalı, şarkı söylemeli, dans etmeli, böylece Tanrılar'ın gönlü alınır ve insan kendini düşmanlarına karşı savunur, yarışma kazanır" derken bunu kanıtlamaktadır. Oyun ve müzik ulusal duygunun ve eğitimin en güçlü araçları olarak yüzyıllar boyunca Türk toplum hayatının çeşitli yönleriyle bağlantısını koruyan başlıca geleneklerinden biridir.

Bir coğrafya ve tarih gerçeği olarak, çeşitli bölgeler içinde değişik ve renkli örnekler halinde her fırsatta ulusal ve yöresel bir kaynaşma ve hareket unsuru halinde yaşatılan bu gelenek, doğa sevgisi, insan sevgisi, memleket sevgisi ve ulusal bağlılığın açık şeklidir.

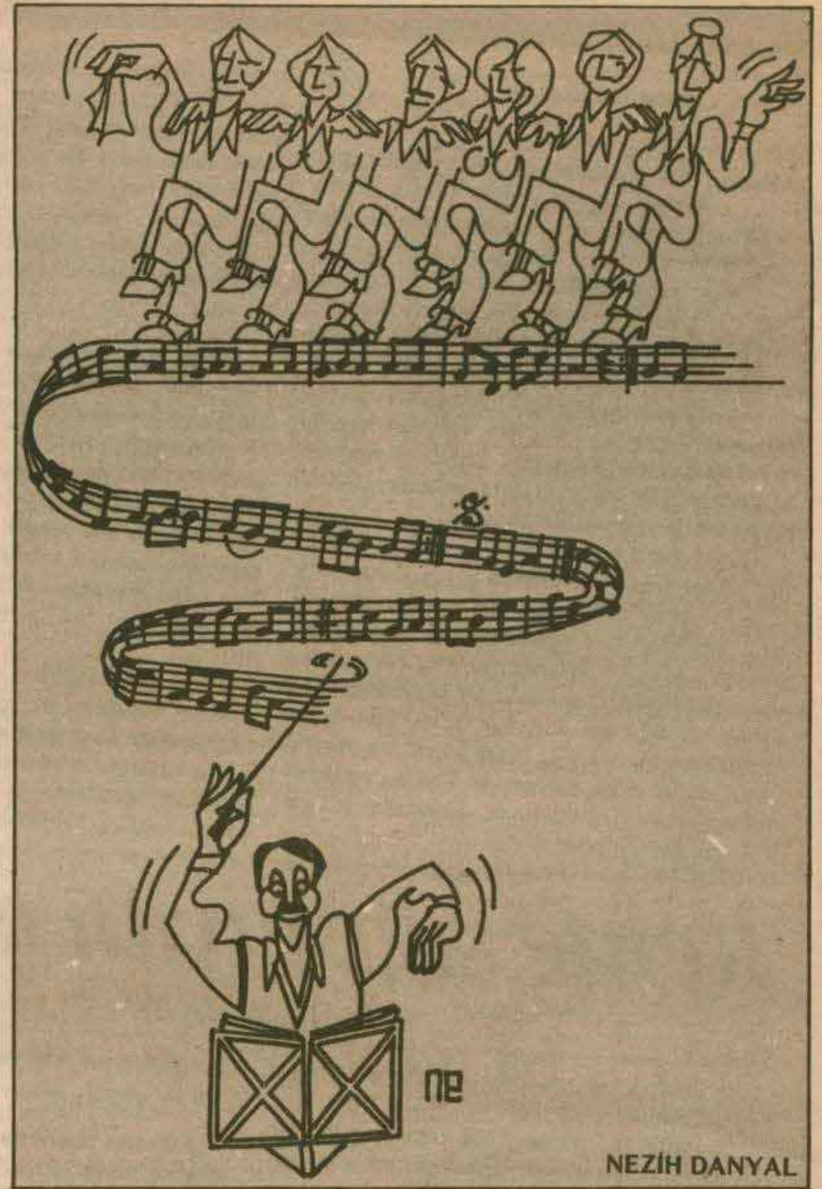
Düğünlerde, açık ve kapalı yerlerde yapılan toplantılarda, imece ve saya şenliklerinde, sıra, ferfene, yaren, dernek, toplantılarında, seymenlik, çeşitli mevsim eğlencelerinde (hıdırellez, nevruz vb.), bayramlarda (dini ve ulusal), törenler ve adetlerle ilgili hareket ve kaynaşmalarda, müzik, giysi ve oyun daima bir araya gelmiştir.

Türk halk oyunlarının zenginliğini bugün bütün dünya ulusları kabul etmiştir. Figürlerdeki çeşitlilik, müzikteki zenginlik ve giysilerdeki motiflerin bir araya gelerek, bir renk armonisi içinde oluşturduğu bütünlük, onun katıldığı uluslararası festivaller ve yarışmalarda daima ön sıralarda yer almasına ve ülkemizin tanıtılmasında önemli bir unsur olmasına sebep olmuştur. Halk oyunlarımızın eskiliği tarih öncesine kadar dayanmaktadır. Yazı bilinmeden önce de insanlar oynuyorlardı. Belki de insanlar ilk anlatımlarını oyunla yapıyorlardı. İnsan var olduğu sürece kültür de vardır, varsayımından hareket edecek olursak yazı bilinmeden önce insanlar oynuyorlardı, diyebiliriz. İnsanın ilk anlaşma aracı olarak kullandığını sayabileceğimiz beden hareketleri ile anlatımı oyun olmuştur. Orta-Asya Türklerinin dini olan Şamanizmin temeli oyundur. Şaman, dini törenlerinde oyunlar oynar ve müzik aleti olarak da davulu çalardı.

"İlkellerde dans genel çizgileriyle dinsel ve büyüsel bir karakterdedir." Dans, hayatın bütün önemli dönemlerine eşlik eder. Doğumda, erginleme törenlerinde, evlenmede ve ölümde dinsel ve büyüsel özlü danslar yapılır."

Halk oyunlarının ilkel insanla başladığı görüşü bugün yaygın olarak kabul edilmektedir:

"Bugün oyunun dinsel törenlerden toplumun ve kişinin yaşantısına daha çok girdiği bilinmektedir. Bununla da kalmamış, sanat ve kültürün yaratıcısı ve evrenin yaratıcısı olmuştur. H. DELACROİX'ya göre, "Oyunun sanatı hazırlamaya yardım etmesi olağan" sayılır. Dh. RİBOT'yagöre de, "Sanatın en ilkel şekli danstır. Çeşitli sanatlar dans aracılığıyla oyundan çıkmıştır." JOHAN HUZİNG ise, "Oyun kültürden öncedir. Çeşitli kültürden çıkma, ya da bir rastlantı sonucu değil, tersine çeşitli kültür biçimlerinin doğuşunda başlıca etkendir," diyor. Böylece, "Bütün sanatlar danstan çıkmıştır," şeklindeki kanı genellik ve geçerlik kazanıyor. Türk halk

oyunlarını bugünkü durumuna çeşitli etmenler getirmiştir. Bu etmenleri (A) kültürel, (B) doğal etmenler olarak ikiye ayırabiliriz.

Türk halk oyunlarındaki kültürel etmenler şunlardır:

1. Orta Asya Kültürü,
2. Eski Anadolu Kültürü,
3. İslâm Kültürü,
4. Avrupa Kültürü.

İklim, toprak, deniz vb. doğal faktörlerin etkisi de önemlidir. İnsan bulunduğu yere uyum sağlamak zorundadır. Dolayısıyle bulunduğu yerin havasına göre giyinecek, arazinin durumuna göre hareket edecek, çevresindeki yiyecek, içecek ve giyeceklerden yararlanacaktır. Kültürel etmenler ve doğal etmenlerin birbiri içinde yoğrulması ve hamur olması. Türk halk oyunlarının zenginliğini, çeşitliliğini ve güzelliğini meydana getirmiştir. Çağlar öncesinden gelmiş, göçler ve savaşlar nedeniyle çeşitli ülkelere götürülmüş ve böylece bugünkü Türk halk oyunları oluşmuştur.

Türk halk oyunlarının hiç değişmeden bugüne geldiğini söylemek imkansız. Doğal olarak etkilenmeler olmuştur. Fakat otantikliğinde yatan öz değerlerini kaybetmemiş, onu koruyabilmiştir. Bir yandan gelişirken, bir yandan etkilenmiştir. Ama, etkilenme oranı az olmuştur. Türkün gelenek ve göreneğine bağlılığı sayesinde bu etkilenmelere karşı koyabilmiştir.

1954'te milli oyunlar bayramı ilk yapıldığı zaman hazır bulunan 110 sanat eleştiricisinden biri olan Sorbon Üniversitesi hocalarından M. Pierre Francaste, "Bu oyunların her ulusta olduğundan daha faydalı bir tarafı var ki, ona hayran oldum. Başka ulusların halk oyunlarını seyretseniz nisbeten birbirlerine yakın olduklarını görürsünüz. Halbuki sizin oyunlarınızda, bütünlük müşterek çizgilere rağmen, bölgeler, hattâ şehirler arasında bile bariz farklar var. İşte bu çeşitlilik, zenginlik son derece mühim. Sonra bu oyunlar sadece dans da değil; oyunlarda ayrıca resim de var. Halkın yaşayışına ait çeşitli hususiyetler bile var," derken bunu kanıtlamaktadır.

HALKOYUNLARI ÖĞRETİMİ

Günümüzde halk oyunları öğretimiyle ilgili olarak gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında, bazı kitaplar yazılmış, bazı sistemler geliştirilmiştir. Yurt dışında geliştirilen sistemlerin veya yazılan kitapların öğretim açısından bize uygun olup olmadığı kesin olarak söylenemez. Şöyle ki; batı ülkelerinin folklorunu ve floklorun bir ürünü olan halk oyunlarını incelediğimiz zaman pek çeşitlilik arzetmediğini daha ziyade sahne düzenlemesi ve koreografi ile zenginlik kazandırıldığını gör-

mekteyiz. Halk oyunları öğretimi ise, okullarda küçük yaştan itibaren ele alınmaktadır. Ülkemizin folklorunu düşündüğümüzde ise, diğer ülkeler arasında eşsiz bir yapıya sahip olduğunu, halk oyunları açısından da çok zenginlik ve çeşitlilik arz ettiğini görmekteyiz.

Ülkemizde genellikle halk oyunlarının öğretimi köyden kente doğru gidildikçe değişik şekiller arz etmektedir. Köylerde ve şehirlerde (mahalli) görerek ve katılarak öğrenilmekte büyük şehirlerimizde ise oyunları bilen kişiler tarafından dernek üyelerine ve öğrencilere kendine has bir sistemle öğretilmektedir.

Halk Oyunlarında Öğretim Şekilleri:

1. Notasyonla öğretim,
2. Filmle öğretim
3. Öğretici tarafından uygulamalı öğretim,
4. Kitaplarla (şekil-resim-metin) öğretim.

Ülkemizde halen bilinmeyen ve kullanılmayan, fakat Avrupa'da Mr. Rudolf Laban'ın geliştirdiği Laban sistemi ile Mr. Rudolf Beneş'in geliştirdiği Beneş sistemi mevcuttur. Bu sistemlerle halk oyunları, sahada notasyonla tesbit ediliyor. Aynı sistemlerle oyunların daha sağlıklı olarak öğretimi yapılabilir, fakat bu sistemlerin uygulanabilmesi için, eğitimlerinin yapılması gereklidir.

Filmle öğretim de, notasyon kadar sağlıklıdır. Yöresinde (araştırma esnasında) çekilen film gösterilerek, öğretimi yapılabilir.

Bir öğretici tarafından öğretimde ise, yabancı kaynaklar şöyle demektedir; konuyla ilgili olarak İngiliz halk dansı ve şarkısı derneği müdürü Douglas Kennedy 1953'de "Beynelmilel Brüksel Müzik Eğitimi Kongresi"nde, toplumun dansa katılmasının önemini belirtirken şöyle diyor. "Uzun yıllar zarfında biz halk danslarını klasik metoda göre, yani adımları öğrenci önünde tahlil etmek ve oyunları onlara teker teker öğretmek suretiyle tedris ettik. Uzun süren bir tecrübe bana göstердi ki, bir folklorik dansın kendine has karakter ve üslubunu öğrenciye iyice kavratmak için an'anevi metot çok daha iyidir. 40 sene süren folklorik dans öğretiminden sonra halen İngiltere'de tatbik edilmekte olan bu metod şundan ibarettir. "Öğrenciyi gerekli üslubu kavramış bir oyuncu grubu arasına katmak suretiyle, onun, dansın ritmik hareketlerine bizzat nüfuz etmesine çalışmak ve ona iyi oyuncularla dans etmek fırsatını vermektir. Bu öğretim tarzından daha büyük bir zevk duyan öğrenci, adımları tahlil etmek suretiyle daha çabuk bir ilerleme kaydeder.

Yine Çek Cyril Hykel'e göre öğretim şu safhalardan geçer; "Oyun bütünü içinde öğrencilere arz olunur, sonra oyun şarkısı öğrenilir; şarkı öğreniminde öğretmen şarkıyı ideal bir şekilde söyler ve herkes metne ve lehçeye bütün kıtalar içinde tam bir şekilde hakim olur, ondan sonra melodi öğrenilir. Bu arada çeşitli aletler kullanılır, şarkı öğrenildikten sonra halk orkestrası eşlik eder. Bundan sonra oyun kısım kısım öğretilir ve oyun bütünü içerisinde icra olunur."

Bizde ise, genelde oyun öğreticisi oyunların figürlerini sayıya dökerek kısım kısım göstermekte, daha sonra da bunlar birleştirilerek, oyun bütün haline getirilmektedir. Yöreyle ve oyunlarla ilgili teorik bilgiler genellikle verilmemektedir.

Dördüncü şekil için ise, zamanımızda halk oyunlarının öğretimi ile ilgili olarak resim, çizgi ve metinlerden oluşan birkaç eser yazılmıştır. Fakat bu eserlerden oyun öğrenimi pek mümkün olmamakta, olsa bile, çoğu kez yanlış öğrenildiği, estetikten uzak bir robot gibi hareketlerin ortaya çıktığı görülür. Bazen de yanlış uygulamalar sonucu oyunun karakterinin bozulduğuna, bilerek ve bilmeyerek figürlerin değişikliğe uğradığına şahit oluruz.

Buna göre, ideal öğretim şekli nasıl olmalıdır?

1. Öğretilecek yöre ve oyunları hakkında teorik bilgi verilmeli. (Oyunun geleneği efsanesi, öyküsü, yörenin tarihi, coğrafi ve sosyal yapısı hakkında.)

2. Oyun öncesi öğrencileri çalışmaya hazırlamak üzere yörenin oyunlarının temel figürlerinden oluşan hareketlerle ısınma çalışması yaptırılmalı. (10-15 dakika.)

3. Öğretilecek oyunun tamamı, varsa filmler, yoksa öğreticisi ve bilenler tarafından müzik eşliğinde öğrencilere izletilmeli.

4. Oyunların figürleri basitten zora doğru ele alınmalı. (Figürlerin özü bozulmadan parçalara ayrılarak)

5. Oyunun müziği öğrencilere oyunda takip edilen metod gereği önce ağır tempoda, hatta ölçü ölçü veya bölüm bölüm öğretilir. Bu öğretme işini mümkün olduğu kadar bir müzik uzmanının, yoksa bu konuda yetenekli ve öğreticilik kabiliyeti olan birinin yapması şarttır.

6. Çalışmalarda oyunun ve müziğin öğretiminin beraber olarak yürütülmesi, oyunun bütünlüğünün sağlanması açısından gereklidir.

7. Oyun bir bütün olarak öğretildikten sonra normal tempoda tekrarlar yapılmalı, görülen eksiklikler ve hatalar anında düzeltilmelidir.

8. Bu çalışmadan sonra yöreye özgü oyunların estetik görünümü ele alınarak işlenmelidir.

9. Oyun topluluğunda özel görev verileceklere (Halaybaşı, Barbaşı, Pöççük, Solo yapacaklar), oyun içerisinde yapacakları (Mendil sallama, ekibin düzeni vb.) görevleri ayrıca öğretilmelidir.

10. Çalışma zamanı iyi planlanmalı fazla tekrardan kaçınmalı, öğrencileri bezdirici çalışma yaptırılmamalıdır.

11. Öğrencilere topluluğun her bölümünde çalışma imkanı verilmeli,

12. Kabiliyetli olanlar çalışma anında gruba hissettirilmeden tesbit edilip verilecek göreve düşünülmelidir.

13. Oyunlar tamamen ortaya çıktıktan sonra ses, müzik, ritim ve oyun bakımından en iyi olan öğrenciler seçilerek gösteri grubu oluşturulmalıdır. Seçilen gruba devamlı prova yaptırılmalıdır.

14. Mümkün olursa yöresel toplulukların gösterileri izlettirilmelidir.

Halk oyunlarının öğretilmesi konusunda sizlere aktarmaya çalıştığım bu bilgiler tam yeterli olmayabilir, fakat bundan sonraki çalışmalarda ışık tutması ve rehberlik etmesini dilerim. ●

1. Gazimihal, M. Ragıp: Yurt Oyunları Kataloğu (Milli Folklor Araştırma Dairesi arşivinde elyazısı ile yazılmış 12 defter).
2. Gönger, Mümtaz: Milli Oyun Çalışmaları, İstanbul 1967, Milli Eğitim Basımevi,
3. Demirsipahi, Cemil: Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, Türk Tarih Kurumu Basımevi. "Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: 148" "Folklor Dizisi: 2"
4. And, Metin: Oyun ve Büyü, İstanbul 1974, Baha Matbaası 1. baskı "İş Bankası Kültür Yayınları: 144" "Sanat Dizisi: 17"
5. Tan, Nail: Halk Oyunları Öğretimi Nasıl Olmalıdır, Türk Folkloru Dergisi 16. sayısı, Kasım 1980.
6. Örnek, Prof. Dr. Sedat Veyis: 100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat-Efsane, İstanbul 1971 Özaydın Matbaası, 1. Baskı, "Gerçek Yayınevi".
7. Ataman, Sadi Yaver: 100 Türk Halk Oyunu, İstanbul 1975, Tifdruk Matbaacılık Sanayii A.Ş. "Yapı ve Kredi Bankası Kültür Yayınları"
8. Obruk, Cahit: "Türk Halk Dansları, Ortak Yanları ve Yapısal Özellikleri" 1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 3. cilt, Ankara 1977, Ankara Üniversitesi Basımevi. "Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 20" "Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:5"

Halkoyunları Değişirken

Şerif Baykurt

Oyunlar değişmektedir; kendiliğinden de değişmektedir, kişi ve kurumlar tarafından da değiştirilmektedir. Bu nedenle oyunların varyantları olması doğaldır. Oyunları tanımada güçlü olan uzmanlar, oyun araştırıp derlerken, bu konuda fazla güçlük çekmezler.

Oyun düzenlemelerinde yöre danslarının espri'lerinin kaybolmamasına çok dikkat edilmelidir. Bu şu demektir:

Oyunun kendisine özgü bir yapısı ve bu yapı ile birlikte bir anlamı, bir mesajı vardır. Bu anlam ve mesaj kaybolmamalıdır. Örneğin, Sivas köy halayı bir erkek oyunudur. Başlangıcındaki ağırlaması çokaçık bir biçimde dinsel nitelik taşımaktadır. Erkek oyuncuların: "Dünyaya geldim, ne yapayım?" dercesine ağır ve avare gezinmeleri var. Figürler böyledir.

Son zamanlarda bu dansta ilginç bir değişiklik yapılmıştır. Oyunu İş Halayı adı altında kızlar oynamakta ve bu ağır bölümü çok çabuklaştırarak, ellerine de birer mendil alıp neşeli bir düğün oyunu haline sokmuşlardır.

Burada önemli olan, değişiklikten çok dansın bütün esprisinin ve mesajının kaybolmuş olmasıdır.

Ayrıca, halk oyunlarımızı illere göre bölme olanağı yoktur. Çünkü onlar, yerel, bölgesel ve hatta ulusal dır.

Bu aşamada, oyunları yeni teknik araçlarla saptayıp arşivlemek en çıkar yol olarak görünmektedir.

Araştırma yöntemi bir tarih yöntemi değil bir biyoloji yöntemi olmalıdır. Her bilgi ya da olay, yaşarken saptanmalıdır. Örneğin çiçek vazoda ya da saksıda değil, toprakta iken incelenmelidir.

Araştırmanın bilimsel platforma oturtulabilmesi için, arşiv ve sınıflandırma çalışmalarına büyük çapta ağırlık vermek gerekmektedir.

Standartlaşma oyunların yerellikten kurtarılıp ulusallaştırılması bakımından da önem taşımaktadır. Filmle saptama işinden sonra, prototipe varma gibi.

Yozlaşmak, doğada olduğu gibi kalmak demektir. Ancak bu, oyunlar konusunda nedense bozulma anlamına kullanılmaktadır. Doğru ve yanlış oyunu anlayabilmek için arşiv'e başvurmak gerekmektedir. Demek ki arşiv çalışmaları önemlidir.

Koreografinin bir anlamı da dans yazısı demektir. Ama bu gün artık daha çok "Sahne düzenlemesi" karşılığında kullanılmaktadır.

Sahnelemede figürlere ekleme çıkarma yapılması kanımca çok önemli bir olay değil. Önemli olan yukarıda da değinildiği gibi, oyunun ana esprisinin, esas mesajının kaybolmamasıdır. Espri ve mesaj kaybolunca, yerellik de, bölgesellik de, ulusallık da, bir bakıma tarihsellik de kaybolur. Bu; giyimde-kuşamda, müzikte de böyle olmaktadır.

Halkoyunlarının, sanat ögesi katılarak yeniden düzenlenmesi konusunda, dünya ulusları ne yapıyorsa, onların hepsi yapılabilir, yapılmalıdır da diyebiliriz.

Ancak, Anadolu uygarlıkları üzerinde gelişip dünya ölçüsünde eserler veren büyük ve ulusal kültürümüzün büyüklüğünü, ana esprisini, başka bir deyişle ulusallığını bozmamak ve bu anlayıştan kopmamak koşuluyla. ●

Bir arpa boyu yol gittik

Jülide Gülizar

Amaç haftada beş film ve gecede iki yabancı diziyle izleyenleri bombardımana tutmaksa, elbette başarılıdır televizyonumuz. Gönderirsiniz bir heyeti yabancı ülkelere ve de bastırırsınız parayı.. Heyet çokça turistik, biraz da film ve diziler seçerek yaptığı geziyi bitirir ve kucaklar dolusu programla döner ülkeye. Zaten Genel Müdür açıkça söylemişti yeni dönem Televizyon programlarını tanıtmak için yaptığı basın toplantısında:

"Seyircimize iyi şeyler verebilmek için hiçbir masraftan kaçınmayacağız. Tasarruf, yalnızca burada söz konusu olmayacak."

Doğrudur.. Radyo ve Televizyon yayıncılığı masraflı iştir. Ama yalnızca "para", yalnızca "masraftan kaçmamak" değildir.

Amaç, tatil günlerinde yayını olabildiğince erken başlatmaksa, elbette başarılıdır televizyonumuz. Dayarsınız arka arkaya bir sürü programı, olur biter. Yeni bir "kuşak program" diye, taa on yıl önce başlatılmış Tele-Spor'un kötü bir kopyasını biraz yaldızlayarak sürersiniz piyasaya, olur biter. Pazar Sineması'nı alışılmış ve belli saatinden alır, bu kuşak programın (!) içinde belli (!) bir saate koyar ve bunu ilan edersiniz. Sonra da hiçbir nedene dayanmaksızın bu saatten önce ya da sonra yayınlarsınız.. İşte bu kez olmaz bitmez. Çünkü hiç kimse bir tatil gününün tümünü Televizyon karşısında geçirmek zorunda değildir. Çünkü hiç kimse, seçtiği programı izleyebilmek uğruna, ekran karşısında "ha başladı, ha başlayacak" diye fal bakmak zorunda değildir.

Amaç, diziler boyu entrikalarla ve çıkara dayalı aşk serüvenleriyle seyircileri bunaltmaksa, elbette başarılıdır Televizyonumuz. Amerikan petrol krallarının, maden krallarının, şarap krallarının, elmas krallarının ve daha bilmem ne krallarının en ince entrikalarıyla eğitildi ve Amerika'yı keşfetti bu toplum, on beş yıl boyunca. Sonra İngiliz soylularının ince, veremli aşklarıyla üzüldü, gözyaşı döktü.

Amaç sulu-göz Türk filmleriyle ekran başındakilere mendiller yerine çarşaflar ıslattırmaksa, elbette başarılıdır Televizyonumuz. Şimdi, Cumartesi akşamları yerli sinema uygulaması yeniden başlatıldı. Bugüne kadar izlediklerimizde Türk Ceza Yasası'nın "olmayan bir maddesine dayanarak" idama mahkum edilmiş suçlular mı yoktu.. Sanığı idam ettirmek için akıl dışı çırpınışlardan yorgun düşen, ama celladın ilmeği boynuna geçtiği sırada sehbadaki adamın, "kendisini yıllar önce terkeden babası olduğu" gibi acı bir gerçeği öğrenince, vicdan azabı ve haykırışlar içinde, hem de herkesin gözleri önünde babasını idam sehbasından kaçıran avukatlar mı yoktu.. Uçakta bir anda fıttırıp "Türkâaaaan, Türkâaaannn.. Sana aşkımı isbat edeceğim" diye feryat edip, nereden çıktığı belli olmayan paraşütüyle, "pilot aç kapıyı ineceğim" komutunu verdikten sonra kapıyı da kendisi açıp boşluklara fırlayıveren Zeki'ler mi yoktu.. Bakalım yeni uygulamada nasıl başyapıtlar izleyeceğiz?

Türk sineması bunlar mıdır ve Televizyonumuzun göğsünü gere gere göstereceği yapımlar yok mudur? Elbette vardır, vardır da onların yapımcısı, yönetmeni ya da herhangi bir şeyi TRT için tu kakadır ve yasak listesine alınmıştır. Örneğin Aydınlar Dilekçesi'ne imza atmıştır, ya da buna benzer bir nedenle yargı önündedir. Bunlardan hiçbiri yoksa bile adı solcuya çıkmıştır. Ama bu kişilerin yapımları yurt dışında ödül üstüne ödül alıyormuş, içerde ödül rekorları kırıyormuş.. Farketmez.. Çünkü nasıl olsa "dışardaki ödülleri solcular veriyor, içeridekileri de o sanatçıdan alıp, filanca sanatçıya vermek gerekir."

Amaç, gençlere "suçlu" diye bakıp, onlara bu açıdan yaklaşmak ve suyuna tirit programlar sunmaksa, elbette başarılıdır Televizyonumuz. 1985 Dünya Gençlik yılı ya.. Bizim Televizyonumuz bu yıla daha şimdiden hazırlanmaya başladı. Program aralarında ekranı dolduran gençlerin üzerindeki satırlar dikkatinizi mutlaka çekmiştir. Ve bu görüntünün arkasında, "en özentili, en bilgiç, en spiker sesiyle" bu döktürülmüş incileri okuyan sunucular. "Türk gençliği aşırı ve zararlı akımların uşağı veya maşası olamaz", ya da "Türk genci vatanını milletini sever ve onu kimseye peşkeş çekmez"...vs.

İlginç bir rastlantı.. Şu yazıya başladığım sırada Radyo'nun sabah programında 1985 Dünya Gençlik Yılı nedeniyle hazırlanmış bir konuşma başladı. İlgiyle dinledim. Gençliğini çoktan gerilerde bırakmış, gençliğini yaşayamamış ve bu nedenle de en azından içinde garip duygular taşıyan bir yetkili, gençlere veryansın ediyordu 1968-80 arasında Türk gençliği bu ülkeye yararlı hiçbir şey yapmamış. Bazı örgütlerin maşası olmuş.. Sonra 12 Eylül gelmiş.. Şimdi Türk gençliği doğru yola geliyormuş. vs..vs.. Yaklaşım buysa eğer, bu dönemde de "başarılı gençler" ve "gençler için müzik" programlarından başka bir şey göremiyeceğiz demektir. Daha açıkçası bu dönemde de gençlerin söz hakkı ya olmayacak ya da çok sınırlı bir biçimde bu hak tanınacak kendilerine ve yine gençler hakkında ak saçlı delikanlılar ahkâm kesecekler.

Amaç, 8-9 ayda hazırlanan bir yerli yapım "Kartallar Yüksek Uçar"ı yeterli görüp, yüzeysel yaklaşımlarla da olsa kadınları haftada dört saat ekran başına toplayabilmekse elbette başarılıdır Televizyonumuz.

Tüm bunlardan sonra bir soru geliyor insanın aklına. Bütün bunlar, bugüne kadar Türk insanının eğitimine ve gelişmesine hangi ölçülerde katkı sağladı, kimin yaşamını ne ölçüde kolaylaştırdı? Uğur Dündar da olmasa yandı TRT.

Aslında söyleyecek fazla bir şey de yok. Yetenekli yapımcıları susturulmuş, sindirilmiş bir yayın aracı bu kadarını yapabilir ancak. Yetkisine yeteneğine bakılmaksızın ve daha başka ölçüler aranarak yapılan atamalarla oluşan bir kadronun elinden gelen budur. Ve kolay alkışlayanların arasında, Dallas ya da Şahin Tepesi'ni yayınladığı için TRT Genel Müdürü'ne ödül veren basın organlarıyla daha ötelere gidilemez.

Bu Televizyonun görevi "eğlendirmek, eğitmek, öğretmek" ve tüm bunları "eğlendirirken yapmak' olarak açıklandı her Genel Müdür tarafından. Ama hepsinin döneminde de eğlence programı olarak ekrana getirilen "türkü-şarkı-Batı müziğinden oluşan müzik bölümüyle, yavan, sulu, espri değerinden yoksun parodiler" oldu. Şu kısa uygulamadan, değişen bir şey olmadığı anlaşılıyor. Değişmeyen bir şey daha var. "Omuzlarından yukarısı çalışanlara yasak olan ekranın, belden aşağısıyla suç işleyenlere kapatılmaması gerçeği. "Bir süre önce, zina yaparken yakalanan ve cezaevinde yatan bir sanatçının yeniden ekranda görünmesi anımsattı bu gerçeği de. Elbette söylenecek bir şey yok, Ama yine de "kimse ahlâktan, gelenek-görenek-töreden, milliyetçilikten, mukaddesattan söz etmesin" demeden edemiyor insan. ●

Tv: Başarısızlığın ardındaki başarı

Ahmet R. Bilgen

Yeni yayın dönemine televizyon yayın süresi artırılarak girildi. Enerji darboğazı nedeniyle daha önceleri yayın süresi kısıtlanan televizyon yayınlarının bu kez örneğine pek raslanmıyacak özellikte bir organın, Milli Güvenlik Kurulu'nun kararıyla uzatılması oldukça ilginç bir gelişmedir. Ancak daha da ilginç olan, artan süreyle birlikte TV. yayınlarının yeni dönemde büründüğü görünümdür.

Son günlerde özellikle boyalı basında TRT televizyonunun sonunda "olumlu" bir niteliğe kavuştuğu görüşü işleniyor. Gerçekten de bir köşe yazarının deyişiyle "dizilere dizilen" milyonlarca TV. izleyicisinin ilk izlenimlerinin olumlu olduğunu yadsıyamayız. Çok yönlü bunalım koşularında sürdürülen günlük bir yaşamın monoton ve baskıcı temposu karşısında izleyici kitlesini oluşturan insanların eğlendirici ve rahatlatıcı yayınlara da gereksinimi olduğunu unutamayız. Fakat değerlendirmemizi dar ve sığ populist bir anlayışa düşmeden yapabilmeliyiz. Böyle bir değerlendirme yapıldığında TRT televizyonunun başarısızlığı bir kez daha tescil edilecektir. Bu başarısızlığı üç ayrı düzeyde ele alarak sergilemek olanaklıdır.

Birinci düzey teknik düzeydir. TRT'nin teknik yetersizlikleri ve başarısızlıkları yeni dönemde artarak sürmektedir. Yeni dönem programlarının en büyük bölümü yabancı dizi ve diğer yabancı yapımlara ayrılmıştır. Artakalan zamanın çoğu da ucuz "gazino-kabare" türü programlarla dolduruluyor. Habercilik, haber programları içerikten yoksun sıkıcı dakikalar olmaktan öteye gidemiyor. Kısacası bu bakımdan Özal'ın yeni Başbakan olduğu günlerde söylediği "Devlet Protokolü" niteliğinden bir nebze ileri gitmiş değil. TRT habercileri Dünya'da "exclusive" olabilecek Esenboğa' daki İran-Irak savaş esiri değişimini dahi ekrana getiremiyorlar. Tek kanalda habercilikten "habersiz", kötü programcılık yapıldığında dizileri birbiri ardına sıralayarak yapılan doğaldır ki televizyonculuk olamaz. Bu "teknik" başarısızlık nedenleri arasında TV.'de nitelikli eleman kıyımının sonuçlarını, yeni kadrolaşmanın ise ne denli sağlıksız olduğunu görmemek olanaksız.

Değerlendirme yapılacak ikinci düzey TV.'den toplumsal beklentilere ilişkin düzeydir. Teknolojik gelişme ürünlerinin toplumsal gelişme amaçlarıyla kullanılması herkesin bir beklentisi ve hakkıdır. Bir kitle iletişim aracı olarak TV.'nin de bu ürünler arasında seçkin bir yeri vardır. Yetkin kullanıldığı takdirde televizyonun topluma yeniliklerin benimsetilmesinde ve kültürel gelişmede olanakları artırıcı bir araç olduğu bilinmektedir. Ancak TRT TV' nunun görünümü bizleri bu toplumsal işlevlerden büyük ölçüde vazgeçilmiş olduğu sonucuna götürmektedir.

Sonuncu düzey ise hukuksal düzeydir. Bilindiği gibi mevcut yasalarla da TRT TV.una yukarıda beklenti olarak söz edilen toplumsal işlevleri yerine getirme görevi verilmiştir. Dolayısıyla TRT'nin bir yasal görevi yerine getirmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Çünkü "icraat" ile toplumsal beklentiler yadsınmaktadır. Ya da TRT TV'unda yasal yükümlülüklerin yerini yazılı olmayan başka işlevler almıştır.

Kitle iletişimi alanında çalışan toplumbilimciler bu araçların, özellikle televizyonun narkotik (uyuşturucu) etkilerinden söz etmektedirler. Bu etkiler özellikle TV. dizi filmleriyle aktarılan bir dünya imgesi ile yaratıldığı konusunda da görüş birliği bulunmaktadır. Anlaşılan yeni yayın döneminde dış uluslararası mali ve ekonomik kuruluşların yayınladığı raporlarda hayranlık belirttikleri "Türk halkının üstün tahammül gücü ve sabrı"na katkıda bulunma konusunda TRT Televizyonu yeni ve genişleyen bir işlev yüklenmiştir. İşte başarısız televizyonun başarısı sanırız bu konudadır.

nikaragua ve orta amerika'da barış konferansı

3-6 Mayıs 1984 günlerinde, Portekiz'in başkenti Lizbon'da toplanan Nikaragua ve Orta Amerika'da Barış konferansına katılanlar, Orta Amerika'daki tehlikeli gelişmeleri ve Nikaragua'nın egemenliğine, bağımsızlığına ve özgürlüğüne yönelik tehditleri önemle ele aldılar.

Konferansa katılanlar, dünyanın her tarafından ulusal ve uluslararası hükümetler dışı örgütleri temsil ediyorlardı ve dünyanın en büyük politik, dinsel ve kültürel güçlerinin temsilcileriydi. Konferans ilk olarak Nikaragua delegasyonunun, Orta Amerikalı diğer temsilcilerin ve bölgeyi yeni ziyaret eden kişilerin açıklamalarını dinledi. Konferans, Nikaragua'nın savunulması ve Orta Amerika'daki anlaşmazlıkların adil ve barışçı çözümlerinin bulunması için en geniş uluslararası desteğin sağlanması üzerinde durdu. Konferansta sunulan öneriler ışığında şunlar kararlaştırıldı:

1) Orta Amerika'daki ve özellikle Nikaragua'daki politik ve askeri durum, halkların isteklerine ve çıkarlarına temelden karşıdır ve bölgedeki barış ve güvenliği tehdit etmektedir. Paralı askerler ve karşı devrimciler, Nikaragua hükümetine karşı geniş çaplı askeri eylemlerini yoğunlaştırıyorlar. Bu eylemler ABD'nin ve Orta Amerika'daki en gerici rejimlerin askeri, maddi ve diplomatik desteğiyle yürütülüyor. Saldırı eylemleri uluslararası hukukun ve BM anayasasının doğrudan çiğnenmesidir ve bölgedeki ve tüm dünyadaki barışı tehdit etmektedir.

2) Konferansa katılanlar, Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin ve Nikaragua halkının Somoza diktatörlüğünün devrilmesi için verdiği kahramanca savaşımdan ilham alıyorlar. Nikaragua hükümetinin, devrimin demokratik kazanımlarını koruma ve ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunlarının demokratik çözümlerini geliştirme yönündeki insancıl politikasını takdirle karşılıyorlar.

3) Konferans, El Salvador ve Guatemala'daki durumu ciddiyetle ele aldı. BM organlarının ve diğer uluslararası toplumsal ve politik örgütlerin ve insan hakları kuruluşlarının kararlarına ve çağrılarına karşın, bu ülkelerin rejimleri, halklarının politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel hak ve özgürlüklerini sistematik bir biçimde çiğniyorlar. Kitle katliamları, cinayetler ve keyfi tutuklamalara ek olarak, halk yoksulluğa ve sömürüye mahkum ediliyor. Temel hakların böylesine kitlesel biçimde çiğnenmesi karşısında, uluslararası hukukla uyumlu olarak, bu ülkelerdeki halkların kurtuluş savaşımlarının meşruiyetini tanıyorlar. Halklarına karşı savaş yürüten bu ülkelerin oligarşilerine politik, askeri ve ekonomik destek sağlayan ABD'nin eylemlerini kınıyorlar. Konferans, dünya halklarını El Salvador ve Guatemala halklarıyla dayanışmayı güçlendirmeye çağırır.

4) Konferans, Honduras'ın Nikaragua halkı ve hükümetine ve El Salvador'daki kurtuluş savaşımına karşı bir saldırı üssü olarak kullanılmasını endişeyle karşılıyor. Bu nedenle, Honduras topraklarının ABD silahlı kuvvetlerince kullanılmasını ve kışkırtıcı askeri manevraları kınıyor. Konferans, ABD'yi, Nikaragua ekonomisini yıkmaya çalışan Somoza ulusal muhafızlarına yaptığı askeri yardımı kesmeye çağırır.

5) Konferans, BM Genel Kurulu'nun 1974 toplantısında, herhangi bir ülkenin bir başka ülkeye silahlı gruplar, düzensiz kuvvetler ya da paralı askerler göndermesini, o ülkeye karşı silahlı bir saldırı olarak kabul ettiğine dikkat çeker. BM bildirisi, aynı zamanda bir ülkenin kendi topraklarını herhangi bir ülkeye karşı saldırılara üs olarak açmasını da tanımlayarak, yasaklıyor. Saldırılar uluslararası barışa karşı bir suçtur. Konferans, Nurnberg ilkeleri ışığında, dünyaya bu tür suçlara yardım edenlerin, eylemlerinden dolayı suçlu olacaklarını hatırlatır.

6) Konferans, Nikaragua'ya karşı ABD'den bir silahlı işgal tehlikesinin güncel olduğuna dikkat çeker. ABD'nin El Salvador'a müdahalesi de aynı ölçüde günceldir. Bu gelişmeler yalnızca bölgesel bir savaşa yolaçmayacak, fakat dünya barışını da tehdit edebilecektir. Bu nedenle konferans, özel ve acil olarak ABD kamuoyunu çabalarını artırmaya çağırır.

7) Konferans, Kosta Rika hükümetinin açıkladığı tarafsızlık çizgisinde kalmaya ve topraklarını Nikaragua devrimine karşı saldırılar için kullandırmamaya çağırır.

8) Konferans, Nikaragua hükümetinin seçimlerin yapılması kararını takdirle karşılıyor. Nikaraga hükümetinin uluslararası gözlemcilerin kabul edilmesi yönündeki kararı güven vericidir. Konferans, uluslararası kamuoyunu bu ülkede demokrasinin daha kalıcılaşmasına yolaçacak bu kararı desteklemeye çağırır.

9) Konferans, ABD'nin Grenada'yı işgalini ve bu ülkedeki bugünkü rejimi güçlendirmeye çalışmasını şiddetle kınıyor. Konferans, ABD'nin Orta Amerika'daki saldırgan politikasını ve Küba'ya karşı abluka ve kışkırtma eylemlerini kınar.

10) Yukardaki saptamaları gözönüne alan Konferans, barış ve özgürlükler için şunları kararlaştırmıştır:

a) Nikaragua'nın, toprak bütünlüğünü, politik bağımsızlığını ve devrimini korumak için her türlü yardım çağırmaya ve almaya hakkı olduğunu tanır.

b) Gelişmeye katkı olmak üzere, dünyanın her tarafında Nikaragua ile uluslararası dayanışma eylemleri geliştirilmeli ve ABD'nin bölgedeki politikası, yığınsal gösterilerle protesto edilmelidir. Özel olarak da, Nikaragua hükümetinin kalkınma tasarıları yardıma gereksinmektedir.

c) Somoza diktatörlüğünün devrildiği 19 Temmuz, Nikaragua Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü ilan edilmiştir.

d) Nikaragua halkıyla dayanışma için çalışan kuruluşların eylemleri geliştirilmeli ve eşgüdüme kavuşturulmalıdır.

e) Ulusal kurtuluşları için savaşan El Salvador ve Guatemala halklarıyla dayanışma yaygınlaştırılmalıdır. ●

Batıda gençleri dalgalar halinde salonlara, sokaklara, televizyon başına sürükleyen Heavy Metal, çoğu kez olduğu gibi, ilkel biçimlerini ülkemizde de göstermeye başladı. Bizde de, yaş ortalaması daha da düşük olan "gençlik grupları", birer Heavy Metalci olarak sokağa düşmeye başladılar. Kimi dergilerde ve gazetelerde bu gençlerle konuşmalar ve fotografları yayımlanmaya başladı. Bu gençler tepki duyuyorlar. Okula, aileye, yaşadıkları çevreye, cebi delikliğe vs. vs.'ye, yani herşeye, ama hiçbir şeye. Çoğu liseli. Bizde üniversite içine girdiği pek söylenemez Heavy Metal'in. BunalımınBatı toplumlarındakidenli her köşeye sinip egemenliği altına almadığı bir yerde, Heavy Metal'in her köşeden başını uzatması beklenemez elbette. Gelin görün ki, geçtiğimiz günlerde ilki yayımlanan ve yeni dönem yayın programı içinde yeralan Do Re Mi adlı müzik programında yapılan şovlarda, Heavy Metal taklitleri televizyon ekranında bile boy gösterdi. Yapılan şovlarda dehşet saçan görünüşleriyle, parçalanmış surat ve kafa makyajlarıyla, giysileriyle, ekrandan şiddet ve korku saçılıyordu. Batıdaki başlıca üç Heavy Metal grubu "Iron Maiden", "Kiss" ve "Scorpions" a ilişkin burada yayımladığımız izlenimler, masum itiraflar, Heavy Metal hakkında yeterli bir düşünce verecektir. Heavy Metal'i bu kadar da olsa sorun etmemiz gerekiyor mu, gelin siz karar verin.

Heavy Metal Dedikleri

Altan Yolaçan

Heavy Metal müziğinin kökleri, Jimmy Hendrix'in öncülüğünde başlayan hard rock türüne dek indirgenebilir. Hendrix'in, kendi duygularını yansıttığı gitarıyla tam bir uyum sağladığı rock olgusunda bile, metal kalıplarına rastlanıyor. Fakat günümüze gelindiğinde, Batıdaki metal gruplarının, genellikle duygu, ezgi ve armonı kalıplarını yıkarak, çok yüksek dozdaki düzensiz seslerle müzik ürettikleri görülüyor. Yapıtlarında sanatsallıktan uzak, çirkinliği, zorbalığı, yıkıcılığı yansıtıyorlar. Ve bu özellikleriyle de, bu yıkıcı akım ardında büyük bir dinleyici kitlesi yaratırken, kimi gençlik grupları da güzel ve sanatsal olanı bir kıyıya itip, Heavy Metal'in ardına takılmayı yeğliyorlar.

Genellikle metal konserlerine yüksek gerilimli bir hava egemendir. Bas, arada bir makinalı tüfek gibi tarıyor ya da gitar atom alarmı gibi uluyor. Heavy Metal kaba kuvvetçi mi? Müzikte, şovda zorbalığın, sertliğin anlamı ne?

Sahnede binlerce hayranı ardında sürükleyen Iron Maiden grubu, kanlı giysileriyle, savaş ve öldürme üstüne kâbuslu bir dünyanın sonunu ilan eden yontulmamış kabalıkta şarkı sözleriyle, "Katiller Turnesi"ne çıkıyor.

Açıktır ki, zorbalığın kötü bir eylem değilmiş gibi gösterilmesi, hatta şovlarda zorbalığın yüceltilmesi, zorbalık taraftarlarını da o yönde eğitir. Iron Maiden hayranları konsere girerken, çivili bantlarını, fişeklikli kemerlerini, zincirlerini kapıda bırakmak zorunda kalıyorlar. Bırakılan nesneler arasında öldürücü araçlar, muştalar, bıçaklar çokça görülüyor. Heavy Metalciler, "insanın doğasında saldırganlık olduğunu" öne sürerek, kendilerini aklamaya çalışıyorlar.

Amerikalı Kiss grubu konser afişlerini KI- "SS" diye hazırlıyor. Nazizmi anımsatacak ya! Sahne gösterileri de vurup-kırıp-dağıtmaya dayanıyor. Ne var ki, Kiss grubu gençlerin çoğunluğunun savaşa ve zorbalığa karşı olduğunu görmezlikten gelemiyor. Bir kezinde, kalabalığın kızgınlığı sonucu adlarında bulunan "SS" simgesini yoketmek zorunda kaldılar. Gene de nazizmi yeniden diriltmek isteyenler, vargüçleriyle Heavy Metal türünü geliştirmeye çalışıyorlar.

Ya moda yapımcıları? Onlar da bu ve benzeri akımlardan parsa toplamayı iyi beceriyorlar. Deri giysiler, demir zımbalı bileklikler, grup adları yazılı tişörtler gençler arasında çokça alıcı buluyor. Punk ve metal giysileri vitrinleri süslüyor; çılgınlık kasaları dolduruyor....

Bugün gençlerin bir bölümü Heavy Metal'in kökeni olan hard rock müziğini dinlemeden ve anlamadan, metal'e kurtarıcı gibi sarılıyor; rock ile metal'i aynı kafeye koyuyor ve rock gruplarını metalci olarak niteliyor. Rock türleri öğrenilmeden böyle bir sınıflandırma yapılamaz. Bu durum bile Heavy Metal'in gençlerimiz arasında çarpık biçimde yer ettiğini gösteriyor. Heavy Metal, gençlerin kendileri için bir boşalım arayışına karşılık gelmesi, toplumda kendi varlıklarını kabul ettirme isteği, moda dünyasının kâr dürtüsü, olayın toplumsal yanının düşünülmemesi, belli çevrelerin ideolojilerini yaşatmak için mali desteklerini esirgememeleri sonucu yandaş topluyor.

Sanat ve bir sanat dalı olarak müzik yapıcı ve üretken olmalıdır. Topluma doğru değerler kazandırmalı, tek tek bireyleri zenginleştirmeli, düşünmeye yöneltmelidir. Yıkıcılığı ve zorbalığı aşılalayan bir düşünce sanat olarak nitelenemez. ●

Bascı Simmons mikrofona bağırıyor: "Yeah!" Ve "Yeah" diye bin kez yankılanıyor ortalıkta. "Kiss'in ışıklarla yazılı adı görünüyor. Essen'in "Grugahalle" salonundaki hava yüksek-gerilim'e çıkıyor!

Hannover'in "Eilenried" salonundaki de benzer bir tabloydu. Orada da "Michael Schenker Group" ile "Iron Maiden" kızıştırıyorlardı salonu. "Ünlü" Heavy-Metal toplulukları turnedeler. Bu "Ağır"-Metal-Rock'un her bir tonu vücuda saplanıyor; bunun için dev gibi hoparlör kuleleri kurulmuş. Bu müziğin hayranları da müziğin ritmiyle yumruklarını havada sallayıp duruyorlar.

Bas arada bir makineli tüfek gibi tarıyor ya da gitar, atom alarmı sirenleri gibi uluyor. Heavy-Metal kaba kuvvetçi mi? Müzikte, show'da zorbalığın, zor gücünün anlamı nedir? Bu konuda ABD'den "Kiss", İngiltere'den "Iron Maiden" ve Federal Almanya'dan da "Scorpions" topluluklarının görüşlerine bakalım:

Otelde neredeyse utangaç ve sıkılgan bir insan oturuyor karşımızda. Şaşırdık. "Iron Maiden"in, sahneden binlerce hayranını çekip sürükleyen şarkıcısı Bruce Dickinson bu muydu yani? Gülüyor. "Gazetelerde benimle ilgili yazılanların hepsine inanacak olsanız," diyor, "ben yalnızca, kapıyı vurup girmek yerine tekmeleyip dalan biri olmalıyım." Ama topluluk kendini hep de böyle takdim ediyor: Kanlı giysileriyle savaş ve öldürme üstüne kabuslu ve dünyanın sonunu ilân eden yontulmamış kabalıkta şarkı sözleriyle, "Katiller-Turnesi"ne çıkmış olan

"Iron Maiden" topluluğudur bu. Pelte halindeki beyin lobu ve kanlı acuze Eddi'yle bağlanıyor bu isim. Ve tabi kafayı çatlatacak yükseklikte hoparlör gürültüsü olarak Heavy Metal-Rock'la birlikte bütün bunlar.

KURTLARINI DÖKÜP BOŞALMAK İÇİN MÜZİK

Bu Heavy-Metal müziğinin, hayranları için ne anlama geldiğini, bir konser izleyici şöyle tasvir etti: "Bu müzikte bütün kurtlarımı döküp şöyle tam bir boşalıyorum. İhtiyacım var buna.... Neye sarılabilirimbaşka? Kohl'e ve onun içi boş konuşmalarına mı?" Kulak yırtacak kadar yüksek olmalı ses, ağrı verecek kadar! Evde kulaklıkla dinlenebilecek en fazla yüksekliğin kat kat fazlası olmalı!

"Heavy-Metal zaten canlı dinlenmesi gereken bir müziktir," diye açıklıyor Bruce, konuşmamız sırasında, "gerçek çılgın vahşiliği ancak canlı konserlerde yaşabilir insanlar." Ve elbet showsuz da olmaz. "Çok saldırgan, çok gürültülü ve çok zorbalıkçı, diye bazılarının hoşuna gitmiyor bu," diye de itiraf ediyor Bruce.

Partneri Dave Mueray da sahneden gitarıyla dinleyicilere ateş ediyor. Vahşi zorbalığın ta kendisi bu. "Hayır, yalnızca "Show'dur", diye bin kez yinelense de bu böyle.

SHOW'DAN SOMUT KANLI'LIĞA

Bruce itiraf ediyor gene: "Kullandığımız saldırgan öğe, bizim show'umuzun çok önemli bir gücüdür. Bu elbette ki zararlı biçimde de kullanılabilir, eğer öyle istiyorsan. Ama ben bizim öyle yaptığımızı sanmıyorum." Açıktır ki, zorbalığın yüceltildiği bir show, zorbalık isteyen insanlar için o yönde "eğitici" de olur. Bunun en iyi örneğini, neo-nazi futbol kulübü olan "Borussenfront"da görüyoruz. "Iron Maiden" ın zorbalık show'u bu kulübün gerçekten saldırgan düşüncesine o kadar uygun görünmüş ki, topluluğun adındaki harf karakterlerini kulübün adında ve topluluğun amblemini de kulübün formalarında aynen kullanıyorlar. "Star"lar için sahnede yalnızca "show" olan şey, o kulübünneo-nazi'lerinde somut kanlı'lığa dönüşüyor.

KABA TİPLER DEĞİL!

"Bu demek değildir ki biz hepimiz, sırf kaba müzik dinliyoruz diye kaba kuvvetçi tipleriz. Ama kendi kendilerini öyle inandıranlar da var elbet," diyerek kolundaki çivili bandı uysalca çıkarıp veriyordu delikanlının biri.

Bu yüzden o teslim edilen nesneler arasında, öldürücü araçlar, muştalar, bıçaklar da az çıkmıyordu hani. Bruce, görüşmemizde: "Ee, insanların doğasında var saldırganlık, ne yapalım," diyerek kendini sıyırmaya çalışıyor.

"Scorpions" grubu ise çok farklı görüşte. Onlar sahneye çıkınca da yırtılıyor ortalık; ne var ki, sahnede zorbalık isteyene göre değil bu grup.

KARŞILIKLI KIŞKIRTMA

Klaus Meine şöyle düşünüyor: "Bana kalırsa bu saldırganlık sahnedeki müzikçilerin havalarından gelmekte." Meine, "Scorpions" grubunun bir şarkıcısı. "Şarkı sözlerinde de yansıyor bu. Belki de böylece toplulukla izleyici karşılıklı olarak birbirlerini kışkırtıyorlar. Ama ben, ne olursa olsun, sahnede zorbalığın yüceltilmesini onaylayamam." Şarkı gitaristi Matthias Jabs da onu doğruluyor: "Olumsuz ve yıkıcı olmak istemiyoruz. Bizim yaşam duygumuza da hiç uymaz bu. O zaman müziğimizde neden öyle şeyler çalalım?" Heavy-Metal topluluklarıyla aynı kefeye konmaktan da hiç hoşlanmıyor "Scorpions" grubu: "Bizim de onlarınki gibi görünebilecek şarkılarımız var elbette ama, biz arada bir geri çekip yumuşak şarkılar da söylüyoruz. Örneğin bir konserde iki akustik gitarla sahneye gelip, şarkıcının da bir taburede oturup dinleyiciyle birlikte şarkı söylemesi, herhalde gerçekten Heavy-Metal gruplarından olan bir topluluk için ölümcül bir günah sayılırdı. Ama biz böyle şeyler yapıyoruz. Birçok Heavy-Metal grubu, gitarlarından bir kez olsun temizce ses çıkarmaya bile cesaret edemez!"

"TOPLARIN AĞZINI TIKAYIN"

Ardından Klaus öyle şeyler daha söylüyor ki, bunları duysalar öteki birçok Heavy-Metalcilerin tüyleri diken diken olurdu herhalde: "Biz müziğimizi bir şeyin iletici olarak duyuyoruz. Hem de olumlu bir şeyin. Şarkılarımızda söyleyecek sözümüz var bizim. Örneğin yeni plağımızın adı: "Crossfire". Bunun yanında söylediğimiz şarkının özü de şu eski deyiş: "Topların ağzını tıkayın, bir şans tanıyın barışa." Televizyonu açıp da her yerin ateş içinde olduğunu görünce, bu bizi ilgilendirmez olur mu? Öyleyse, neden şarkılarımızda da bunu söylemiyelim?"

Yaptıkları müzik bu yüzden daha az kuvvetli ya da daha az enerji dolu değil. Henüz kayıtta olan plak için yaptıkları müziği dinleyince ben kendi kulaklarımla tanık oldum buna. "Sahnede de biz silik kişiler değiliz. Biz de çok şeyler yapıyoruz. Ama bunun için ille vur-kır-parçala-dağıt! numaraları gerekmez ki!"

TOP ATEŞİNDE DANS

"Vur-kır-parçala-dağıt!" numaraları... İşte "Kiss" topluluğu, sahne gösterisini tam da böyle biçimliyor. Sahnede koskoca bir tank yapılmış, tankın topları tehdit edecesine salona çevrilmiş. Yüzünü "Kiss"ler gibi boyamış bir kız: "Top ateşi ve siren sesleri altında dansetmek başlıbaşına tatsız bir duygu yani," diye anlatıyordu. "Daha dün televizyonda izledim, şimdi bile savaş olan yerlerde tanklar nasıl da ateş ediyorlar. Orada şu anda insanların yaralandığını, hatta öldüklerini düşünüyorum da... dans etmeye hiç istek kalmıyor içimde." Bir başka "Kiss" hayranı ise: "Ama ben 'Kiss'lerin savaştan yana olduklarını sanmıyorum," diye güvence veriyordu. "O tankla- onlar muhakkak böyle korkunç bir şeyin bir daha yinelenmemesi için uyarmak istiyorlardır. Ve kendilerinin barıştan yana olduklarını belli etmek istiyorlardır."

TANK NE İÇİNMİŞ?

Bu konuda bir de "Kiss" topluluğunun kendi yaklaşımını öğrenelim. Baterist Eric Carr'a soruyoruz. Evet, nedir bu tank? "Hayranların bunu nasıl yorumladıkları, onların kendi sorunudur," diye rahatça yanıtlıyor Carr, "bize gelince, biz bir kere barış mesih'i filân değiliz asla. Dünyada ne olup bittiği de beni hiçbir zaman pek ilgilendirmedi." Yaptıklarıysa yalnızca eğlendirmeymiş, insanlar böylece tepkilerinden boşalabilsinler diye. "Vurmalı çalgıma vurmasam birinin suratına vururdum herhalde, ya da arabayla ağaca vururdum. Ama bunun saldırganlıkla ilgisi yok, enerji boşaltmaktır bu," diyor Eric Carr.

SHOW'DA DEĞİŞİKLİK:

Ama "Kiss" topluluğu da, buradaki gençlerin çoğunluğunun savaş istemediğini ve zorbalığa dayanmadığını görmezlikten gelemiyor. Hatta bir kezinde topluluk üyeleri, kalabalığın kızgınlığını burunlarının ucunda hissettiler bile. Ve adlarında bulunan SS işaretini, burada, savaş, kanlı cinayetler ve milyonlarca insanın öldürülmesi demek olan o işareti, yok etmek zorunda kaldılar. Şimdi "Kiss" show'unu da değiştirmiş: Tank artık o kadar sık gümbürdemiyor, çiviler ve fişeklikler asılı kostümlerini de evlerinde bırakmışlar. Geride kalan ise, sahnedeki o hortlak gibi savaş atmosferi.

SAVAŞLA İLGİLİ ÇOK BAŞKA BİR TUTUM

Scorpions'dan Rudolf Schenker ise, görüşmemizde: "Kiss topluluğu neyle ilgilenir ki," diye söze girmişti, "Amerikalı işte bunlar. Savaşla ilgili çok başka bir tutumları var. Savaşı kendi bedenlerinde hiç yaşamamışlar, yalnızca başka ülkelere taşımışlar hep."

3.YIL SERGİSİ

4.YILDA DAHA İLERİ ADIMLARA

Yarın'ın 3.kuruluş yıldönümü çeşitli etkinliklerle kutlandı. 3. Yıl Sergisi, kutlama etkinlikleri içinde, önümüzdeki koca bir dönem boyunca, belleklerde silinmeyecek bir iz bıraktı. Ankara Dost Sanat Ortamı'nda 29 Eylül-5 Ekim tarihleri arasında açık kalan 3.Yıl Sergisi, altı gün boyunca yaklaşık 3 bin kişi tarafından izlendi. İzleyenler, bir hafta boyunca, günün her saatinde karşılaştıkları kalabalık izleyici topluluğu karşısında, şaşkınlıklarını gizleyemediler. Bu ölçüde kalabalık bir topluluk tarafından izlenen bir sergiye pek rastlanmamıştı.

Açılışa pekçok sergide rastlanandan farklı bir izleyici topluluğu çağrılıydı. Seçkin bir davetli topluluğu yerine, Yarın'ın genç okurlarının büyük ilgisiyle açıldı 3.Yıl Sergisi. Önceden hazırlanan davetiyeler, hiçbir ayrım gözetmeksizin, hem Yarın'ın genç okurlarına, hem de gazeteci, yazar, sanatçı dostlarına ulaştırılmış ve Yarın'ın çağrısına bini aşkın kişi karşılık vererek, açılışta hazır bulunmuştu. Açılıştaki kalabalık yüzünden salona giremeyenler, sonraki günlerde izlemek için ayrılmak zorunda kaldılar. 3.Yıl Sergisi, Yarın'ın ulaştığı düzeyin ve okuyucularıyla bütünleşmesinin aynası oldu. Yığınsal bir kutlamaya dönüştü. Sergiden önce binlerce davetiye dağıtıldı, değişik biçimlerde tanıtma afişleri basıldı, duyurular çeşitli yerlere asıldı, gazeteye ilanlar verildi, haber biçiminde basına duyuruldu.

3.Yıl Sergisi'ni izleyen okuyucularımızın pekçoğu, gelmeden önce "bir derginin sergisinin nasıl olacağını" merak ettiklerini ama, geldikten sonra, "böyle bir derginin sergisi, işte böyle olur" dediklerini belirttiler. 3.Yıl Sergisi'nin niteliğine dikkat çeken okuyucularımız, yaşadığımız gün-

UNUTMA

I
sesler delip geçerken
kulaklarındaki ellerini
ve parçalarken aydınlık
kara gözlüklerini
bulursun hiç umulmadık bir anda
kendini ve çözümünü
adını ilk gördüğün bir ozanın
incecik kitabının arkalarındaki
iki dizenin ortasında
derin bir soluk alır
düşersin yola

II
çöl yağmurlarına dönerken mektuplar
ve dilsiz haykırışlarına telefonlar
görünmez olan eski ilişkiler
dalmışken çıkmaz sokaklara
tam orta yerindeyken yalnızlığın
ve yalnız olduğunu sanmışlığın
yetişir yardımına gülümsemesi
pembe dudaklı haylaz çocuğun
ekmek parasıyla kitap alan öğrencinin
bildiğini biliyorum demeden
hep yeni birşeyler öğrenenlerin
bırakırsın içi boş dostlukları
işte bunlar dost değiller mi bunlar
seninle aynı yarını kuranlar
sabah erken bir günaydın atarsın onlara
başlarsın yeni günlere

III
postadan mürekkep kokan dergiler gelir
aynı teri dökenlerin dürüst satırları
çıkmıştır yoğrulup gerçeğin içinden
karanlık köşelerde bekleyenlerden
her an kapıyı çalabileceklerden
gün bugündür deyip ortaya fırlayanlardan
bilincinde olarak o dehşetli birikimin
içeriyi dışarda yaşayıp içerdekiyle direnenlerin
her fırtınada bir adım daha ilerleyenlerin
umut vardır inanç vardır korku asla
ve bilirsin sen deniz fırtınalıdır
hava karanlıktır ve rüzgâr soğuk
ama bata-çıka sürdürür yolunu gemi
tek satırda sapmayan düz bir çizgi boyunca
uzanır gider geleceğe ve noktalanır
hep birlikte onurlu bir yaşamı
barış içinde bir gün görmekte

yalnız değilsin arkadaş
u n u t m a

GÜRHAN UÇKAN

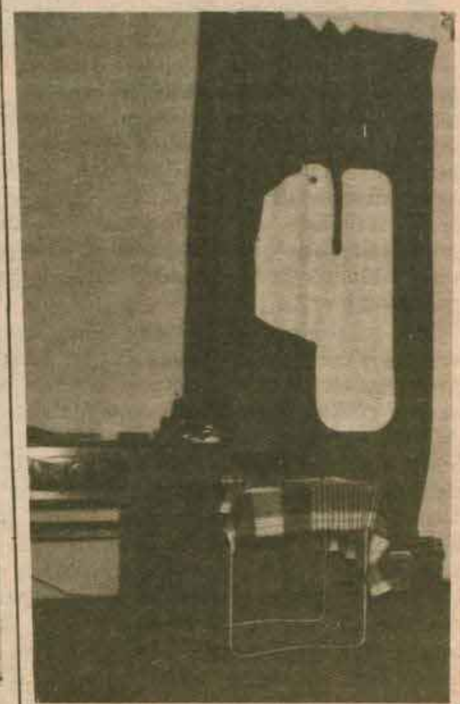

ler içinde, tam anlamıyla bir boşluğu doldurduğunu, gereksinimlere karşılık verdiğini dile getirdiler.

3.Yıl Sergisi, duvar resimlerinin kesintisiz, panoromik görüntüsü örnek alınarak hazırlandı. Hazırlanan panolar, birbirini izleyen bir kesintisizlik içinde, salonu çeviriyordu. 1'den 38'e kadar tüm kapakların sırayla yeraldığı panolar, çeşitli noktalarda kesilerek, şu özel konularda hazırlanan köşelere yerini bırakıyordu: Gençler Sevmekten Korkmasın, Herşey Çocuklar İçin, Feminizm mi Kadın Erkek Eşitliği mi? Toplumcu Dünya Şiiri, Yarın Yayınları ve Abone Kulübü Kuruldu, Modern Çağın Kanayan Yarası: Filistin, Latin Amerika'da Kedi Fareden Korkar/Nikaragua-El Salvador-Şili, Çıraklar da Yaşamak İstiyor, Görülmüştür, Yök... Yök..., 1985 Dünya Gençlik Yılı ve 12.Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali, Yaşam Hakkı İçin Barış. Bu köşelerde, konuyla ilgili fotoğraflar, karikatürler, desenler ile Yarın'da yayımlanan yazı, haber ve şiirler sayfa düzenleri içinde veriliyordu. Yaklaşık 250 sayfa düzeni ve yüzlerce fotograf, karikatür vb. panolarda kullanıldı. Panoların sonunda, büyük boyutlu bir Üç Yıllık Satış Grafiği bulunuyordu. Büyük boyutlu afişler ve üç yıl boyunca Yarın'a gelen fotograflar ve karikatürler de kendi içlerinde, ayrı birer küçük sergi niteliğindeydi. Panoların hemen girişinde yeralan bir duyurunun altındaki anket formları, 300 kadar okuyucumuz tarafından hemen salonda sergiyi izlerken dolduruldu ve panoların sonundaki büyük kutuya atıldı. Anket kutumuz da, Yarın'ın amblemi olan güvercin biçimindeydi. Panolara uzaktan topluca bir bakış, kesintisiz biçimde ilerleyen ve birbirinden çok değişik renklerden oluşan, yaşamın hemen her alanına ilişkin ayrıntılar taşıyan bir duvar resmiyle karşılaşmaya yetiyordu. Bu, okuyucularımızın çoğunun da ortak kanısı oldu.

Okuyucularımız, 3.Yıl Sergisi boyunca, Yarın'la daha yakından tanışma olanağı buldular. Görevli arkadaşlarımızla canlı bir

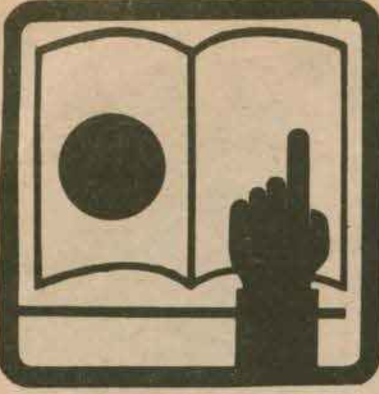
ilişki kurma olanağı bulan izleyiciler, Yarın'la ilgili sorunlarını tartıştılar, önerilerini ve eleştirilerini ilettiler ve kendileriyle hemen salonda yapılan sohbetlerde, Yarın'ın kendisiyle karşılıklı görüşme fırsatı buldular. Böylelikle Yarın'ı üç yıl boyunca izleyen özverili okuyucularımız denli, Yaklaşık yarım saat ile bir saat arasında salonda kalan, izleyen, inceleyen, etkin bir tutumla karşılaştık. Bunu da 3.Yıl Sergisinin en önemli yanlarından biri olarak değerlendiriyoruz.

3.Yıl Sergisi tamamlandı. Sergiyi tüm ayrıntılarıyla yansıtan fotograflan, mini bir sergi biçiminde, çeşitli kentlerde ve yurtdışındaki okuyucularımızın izlemesine çalışacağız. Bu sergiyi, Yarın'ın bir grup genç çalışanı, binlerce genç okuyucusunun canlı ilgisine ve niteliğine dayanarak yarattı. 4.yılda daha ileri adımlara!

Yarın'la ilk kez karşılaşan okuyucularımız da yakın ilişkiler kurdular. Yarın'ı daha önceden okumayan bir izleyicimiz, "böyle bir dergiyle üç yıldır nasıl oldu da karşılaşmadım," diyerek, üzüntüsünü içtenlikle dile getirirken, belki de haksız biçimde suçu kendinde arıyordu.

Okuyucularımız, 3.Yıl Sergisi boyunca, Yarın'ın tüm sayılarını, Yarın Yayınları kitaplarını, özgün kartları, posterleri, ilk üç cildi de indirimli olarak edinme olanağı buldular. Sergi salonunda yeni aboneler kazanıldı.

Sergi hazırlıkları sırasında, izleyicilerin salonda uzun süre geçirebilmeleri için gereken tüm olanakların sağlanması ve panolar ile yayın standlarının buna göre düzenlenmesi amaçlanmıştı. Bir hafta boyunca, bu amaca büyük ölçüde ulaştığımızı gördük. İzleyicilerin çoğunda, pekçok sergide gördüğümüz, bir çırpıda salonu dolaşıp çıkma düşüncesi yoktu.

Özerk ve demokratik üniversite için

İsmail Gül

Antidemokratik YÖK'le mücadeleyi; iki anlamıyla, bir kurum, bir yasa olarak YÖK'le mücadeleyi ve uygulamalarına, oluşumuna olan tepkiyi şimdiye kadar gelen soyutluğundan çıkartmak gerekli. Cezalandırılmasını zorunlu bulduğu öğrencilere düşmanlığı ile, zararlı ve disipline edilmesini gerekli bulduğu öğretim üyelerine olan düşmanlığı ile antidemokratik YÖK'e karşı çıkışı ayakları yere basar hale getirmek gerekiyor. Ayakları yere basar hedefler doğrultusunda bu tepkileri, adım adım somut ve gerçekçi biçimde geliştirmek gerekiyor.

Bir yasa olarak çıkmadan önce, çıktıktan sonra ve bir kurum olarak YÖK oluştuktan sonra Türkiye basınını izleyen sıradan bir yabancı, YÖK'ün her iki anlamda da nasıl olup da hâlâ var olduğuna şaşıp kalır. Hemen hemen bütün köşe yazarları, (Tercüman'ından Cumhuriyet'ine kadar) günlük basının önemli bir kısmı YÖK'e karşıdır. YÖK'e karşı olmak önemli bir başlangıç, önemli bir birlikteliktir. Ama sadece bir başlangıçtır. Aklı başında —aklı başındalığı işinin gereklerini iyi yapabilmenin olanaklarını istemekle sınırladığımız— sıradan bir öğretim üyesinden, sıradan öğrenciye kadar üniversiteyi oluşturan bütün öğelerin, YÖK'ün şurasına ya da burasına karşı olmaları, bu anlamdaki birliktelikleri önemli ve anlamlı bir başlangıç noktası oluşturuyor. Sonuç olarak, üniversitelerin bütün öğeleri, asıl olarak öğrenciler ve genel olarak öğretim üyeleri, toplumun egemen sınıfları dışında kalan büyük çoğunluğu, basının ve partilerin büyük çoğunluğu YÖK'e karşı olmakta birleşmiş görünmektedirler. Bu bir başarıdır. Öyle yorumlanmalıdır. Çünkü henüz ortak hedefler için birlikte yürümek düzeyine yükselmese de, söz ve yazı düzeyinde ve sadece karşı olmak anlamında da kalsa, bir birliktelik sağlanmıştır.

Bu birliktelik içindekilerin, ne kadarının, nereye kadar birlikte yürüyeceğini belirleyen olgu, nasıl bir eğitim ve üniversite istediklerinin yanıtında belirecektir. Bu nedenle de YÖK'le mücadeleyi, YÖK'ün kötülüklerini sayıp dökme, antidemokratik uygulamalarından yakınma düzeyinden, bu geri düzeyinden kurtarmak için, dönemsel, dönemsel olduğu ölçüde kendiliğinden ve sınırlı tepkileri, genel ve uyumlu tepkiler düzeyine yükseltmek için, YÖK'e karşı olan bütün bu kesimlerin nasıl bir üniversite istediklerinde ortak bir noktaya, orasından burasından çekiştiremeyecekleri ortak bir noktaya ulaştırmaları gerekmektedir. Aynı nedenle, bir zorunluluk olarak YÖK'e ilişkin tartışmalarda, artık "nasıl bir üniversite, nasıl bir eğitim" sorularının tartışılmasına yönelmelidir. Bu sorulara geçerli ve toplumun demokratikleştirilmesiyle, demokrasi mücadelesiyle uyumlu yanıtlar verildiği ölçüde, YÖK'e ilişkin tartışmalar ayakları yere basar hale gelecektir. Bu yapılırsa YÖK'e karşı tepkiler, etkili, adım adım yükselen ve sonuç alan birlikteliklere, yan yana yürümelere dönüşecektir. Üniversiteyi oluşturan ögelerin uyumlu birliktelikleri sağlanmış olacaktır.

DEMOKRATİK EĞİTİM

Herşeyden önce şunu belirtmeliyiz, genelde yapı demokratlaşmazsa eğitim demokratlaşmaz. Demokratik olmayan bir yapıda demokratik eğitim olmaz, olamaz. Ancak demokratik bir yapı ve demokratik bir eğitim için mücadele verilir. Bu, yarını bugünden kurmak anlamında olur. İçeriğini aşağıda anlatacağımız demokratik eğitimin vazgeçilmez ön koşulu, demokratik bir sistem ve toplumdur. Bu amacın gerçekleşmesi, bu amaç için mücadelenin tutarlılığı, toplumun bütün kurumlarıyla genel olarak demokratikleştirilmesi için verilen mücadeleyle uyumlu olmasına bağlıdır. Bu, demokratik bir yapı oluşuncaya kadar oturup beklemek değildir. Çünkü demokratik eğitim ve demokratik üniversite amacına yönelik başarılar genel yapının demokratikleşmesini hızlandıracağı gibi, demokratik düzenin, eğitim ve üniversite yapısının belirlenmesini de kolaylaştıracaktır. Bu nedenle de demokratik eğitim için yapılacaklarla genel düzlemde yapılacaklar birbirini destekleyecek, güçlendirecektir. Demokratik eğitim mücadelesini, dolayısıyla da özerk, demokratik üniversite mücadelesini, toplumun genel olarak demokratikleşmesinden ve demokratik bir iktidar yapısından ayrı ele almak, asıl olanı gözden kaçırmak olur. Bu, özerk demokratik üniversite amacını, demokratik eğitim amacını, zamanlaması yapılamayacak bir geleceğe, toplumun demokratikleşmesinin sonrasına ertelemek olur. Dolayısıyla da hareketsizliği ve umutsuzluğu yaymak demektir.

Nedir demokratik eğitim? **Demokratik eğitim herşeyden önce her gencin eğitim hakkını elde edebilmesi ve bir meslek sahibi olabilmesidir.** Her kademede eğitim hakkından yararlanmada, varolan resmi ve fiili engellerin ortadan kaldırılmasıdır. Bugün hâlâ öğrenci olmak önemli bir ayrıcalıktır. Her düzeyde ilk, orta ve yüksek öğretim çağındaki çok geniş gençlik yığınları eğitim hakkından yararlanamamaktadır. Çeşitli düzeylerde yararlanabilenler de, genelde meslek sahibi olamamaktadırlar. İş bulma sorunuysa, başlıbaşına bir konudur. Eğitim hakkını, meslek sahibi olmaktan ayırmamak önemlidir. Bunun mutlaka yüksek öğretim olması gerekmiyor. Şimdiye kadar hep öyle anlaşıldı; öyle anlaşılması da, bugünkü eğitim yapımız göz önüne alındığında doğaldır. Eğitim düzenimiz ilkokuldan başlayıp yüksek öğretimde sona eren ya da sona erdiğinde anlam kazanan bir tüp gibidir. Ara çıkışları yoktur. Diploma fetişleştirilmiştir. Böyle bir yapı büyük bir dengesizliğin ve boşa harcamanın kaynağını oluşturmaktadır. Bir yanıyla da demokratik eğitimin temel özelliklerinden birini ortaya koymaktadır: Eğitim sürecinin üretim süreciyle bütünleşmesi zorunluluğu. Bu söylediklerimizi açalım. Eğitim sistemimizin ara çıkışları olmayan bir tüp biçiminde oluşu, yani herhangi bir gencin temel eğitimden sonra orta eğitim düzeyinde bir meslek sahibi olamaması, o zamana kadar elde ettiği bilgi ve diplomaların bir işe yaramaması, daha açık biçimde yüksek öğretimin zorunlu olarak tamamlanmak durumunda oluşu, bir yanıyla yüksek öğretimin önündeki yığılmayı artırmaktadır. Diğer yanıyla da, demokratik eğitimin temel özelliği olan, bütün gençlerin, yoksul halk çocuklarının eğitim hakkından yararlanabilmesi, bir meslek sahibi olabilmesi engellenmiş olmaktadır.

Oysa bu tüpün eğitimden üretime, üretimden tekrar öğretime giriş çıkış kanallarının yaratılması, özellikle orta öğretimin üretime dönük olarak, doğrudan doğruya uygulamaya dönük beceriler kazandıracak biçimde oluşturulması gerekmektedir. Bu olmadığı sürece onbir yıllık eğitim görmüş, beceri sahibi olmayan işsizler topluluğunun oluşmasına göz yumulmuş olunacaktır. Elde edilen üç diplomanın hiçbir anlamı olmamaktadır. Bugün ülkede yürürlükte olan eğitim sistemi, bu yüzden tek diplomalıdır. Yüksek öğretim diploması varsa vardır, yoksa diğerleri hiçbir şeydir.

Orta eğitim sürecini bütünüyle üretim sürecine oturtmak gerek; ne var ki bu da yetmez. İlke olarak orta öğretimde üretim bilgisini vermek bunun uygulanması olanaklarını yaratmak gereklidir. Her öğretim kademesinden diğerine geçişte üretim süreci içinde çalışmış olmak bir koşul olarak aranmalıdır. **Daha da önemlisi, genel olarak toplumda geçerli olan ücret sistemi ve ilerleme düzeni kökten değiştirilmelidir.** Bu da bugünün diplomaya bağlı, diplomayı bir fetiş haline getiren, ücret ve sorumluluk artırma düzeninin baştanbaşa değiştirilmesi demektir. Bunlar yapıldığı zaman yüksek öğretim önündeki yığılmanın nedeni ortadan kalkmış olacaktır. Bu koşullar yerine getirilmeden bütün orta öğretim mezunlarının yüksek öğretime girebilmesini savunmak, toplumsal eşitsizliğin giderilmesi anlamını taşımaz. Kaldı ki, yukardaki düzenlemeler gerçekten yapıldığında, üniversitenin kapısının herkese açık olması, üniversitenin kapılarına yüzbinlerce kişinin birikmesine yolaçmayacaktır. Üretimden üniversiteye açılacak kanallar daha sağlıklı işleyecektir.

Böyle bir düzende YÖK'ün kontenjanları artırma, böylelikle de fırsat eşitliğini sağlama savının nasıl bir aldatmaca olduğu ortaya çıkıyor. Kontenjanları artırmak, üniversite kapılarının önünde bekleyen yüzbinlerin sayısını kısmen azaltmış görüntüsünü veriyor. Bu görüntü aldatıcıdır. Kontenjan artırımlarıyla, üniversitelerden atılanların karşılaştırması yapılmalıdır. Öğrenci affı çıkmasaydı bugünkü yüksek öğretim düzeninin işleyişindeki bu aldatmaca en sert biçimde gözler önüne serilecekti. Kaldı ki, hiçbir beceri kazandırmayan, üretimden ve ekonominin gereklerinden bütünüyle uzak fakülte ve bölümlerin varlığı, bunların YÖK'le birlikte artmış olması, bu görüntünün aldatıcılığının diğer yönüdür. Bu kadar tartışmaya gerek de yoktur. Yüksek öğretimin giderek daha yüksek rakamlara ulaşacak biçimde paralı hale getirilmesi kontenjan artırılmasının aldatıcılığını en kestirmeden göstermektedir.

Demokratik Eğitim ve Özerk Üniversite

Orta öğretimin üretim sürecine oturtulması, mutlak eğitim sürecinin yüksek öğretimi de kapsayacak biçimde kısaltılması ile birlikte yürümek zorundadır. Yürürlükteki sistem, iş çağındaki herkese iş yaratamadığı için eğitime, işsizliği emme, eğitim çağındaki önemli bir kesimi sokaktan ve fabrika önlerindeki yığılmadan uzak tutma işlevini yüklemektedir. Bu işlevi yerine getirebilmek için yüksek öğretim süresi, fiilen çeşitli zorlamalarla uzatılmaktadır. Hazırlık sınıfı uygulamaları bunun en tipik örneğidir. Oysa Türkiye'nin ekonomik yapısı ve teknolojik düzeyi bu kadar uzun bir eğitimi gerektirmiyor.

Üretime dönük eğitim, ekonominin gerektirdiği beceri ve bilgi düzeyini en kısa ve en tutumlu biçimde veren eğitimdir. Tarihsel ve teknolojik gelişmeye sıkı sıkıya bağlıdır. Oysa Türkiye'de eğitim süresi, Türkiye'nin, teknoloji yaratmayan teknoloji uygulayan bir ülke olduğu düşünüldüğünde, tam bir lükstür. Tam anlamıyla bir israftır. Bu kadar uzun eğitim kapitalist ekonominin onmaz hastalığı olan, her kesimde yarattığı atıl kapasitenin eğitimde de yaratılmasına yolaçmaktadır. Türkiye'de öyle meslekler vardır ki, bunlar için orta öğretimden sonra bir de enaz dört yıl okumak gerekmemektedir. Kapitalist sistemin temel özellikleri kendini eğitimde de göstermektedir. Eğitim ekonominin gereksinimlerine ekonomik biçimde yanıt verememektedir. İlk bakışta bu bir çelişki olarak görülmektedir. Oysa ki, eğitimin hem sermaye ile bütünleşmesi, hem de sermayenin gereksinimlerine ekonomik biçimde karşılık verememesi bir çelişki değildir. Sistemin anarşik yapısının ve işleyişinin bir sonucudur. Çünkü burjuvazi sermaye varlığını ve egemenliğini sürdürebilmek için, mutlak israflı bir yapıya sahip olmalı ve atıl kapasite yaratmalıdır. Ayrıca eğitim sisteminin israflı ve verimsiz olması yalnızca sermayenin sorunu da değildir. Yük, vergilerin büyük bir kesimini karşılayan çalışanlarca taşınmaktadır.

MERKEZİ PLANLAMA VE KATILIM

Bütün bunlardan demokratik eğitimin bir başka ilkesi daha çıkar. Genel olarak eğitimin, özel olarak da yüksek öğretimin merkezi biçimde planlanması gereklidir. Bütün olarak eğitimin, özel olarak da yüksek öğretimin yapısının oluşturulması, gereksinimlerinin giderilmesi ve yönlendirilmesi tek merkezden yapılmalıdır. Maddi olanakların dağıtımından, açılacak bölümlerin ve derslerin planlamasına kadar birçok şey tek merkezden planlanmalıdır. Bu anlamda da üniversite yapısı tekleştirilmelidir. Bu plan kavramının fetişleştirilmesi değildir. Eğer tek başına eğitimin, yüksek öğretimin planlaması ele alınır ve bununla yetinilirse, sonuçsuz kalınır. Eğitimin ve yüksek öğretimin planlanması, ekonominin demokratik planlamasıyla birlikte yürümek zorundadır. Yüksek öğretimin ve genel olarak eğitimin planlanmasının ön koşulu ekonominin halktan yana demokratik planlamasıdır. Bugün YÖK'le, yüksek öğretim planlanabilir bir özelliğe kavuşmuş görünüyor. Ama başka önemli nedenlerle birlikte, ekonominin planlanamaması nedeniyle, ekonominin gereksinimlerine uygun bir yapı yaratılamamıştır. Bunlardan kalkarak şu sonuçlar görülebilir: Bugünün ekonomik koşullarına uygun yüksek öğretim yapısı 'bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler'i esas alan elitist fildişi kulelerin yaratılmasını amaçlıyor. YÖK'ün ve onun oluşturduğu merkezi yapının temel amacının, ekonominin ve teknolojinin düzeyiyle uyumlu bir eğitim planlaması olmadığı ortaya çıkıyor. YÖK'ün temel amacının genel olarak yüksek öğretimin siyasal olarak denetim altına alınması gibi ve kuşkusuz tarihsel gelişmeler karşısında boşuna bir amaca yöneliyor.

Eğitimin ve yüksek öğretimin merkezi bir planlamaya bağlanması, üniversite yapısının tekleştirilmesi eğitimin ekonominin demokratik planlanmasıyla birlikte alınması; yüksek öğretimin, ekonominin istediğinden daha fazla mühendis, daha fazla iktisatçı vb. yaratmasını önleyecektir. Dolayısıyla da yetiştirilmiş işgücünün kendi uzmanlık alanları dışında kullanılmasının önüne geçilecek ve dahası, sayıları gün geçtikçe artan diplomalı işsizlerin yaratılmasına dur denilmiş olacaktır.

Eğitimin ve yüksek öğretimin merkezi planlanması, eğitimin anarşik ve israflı yapısına son verilmesi demektir. Özel olarak yüksek öğretimin merkezi planlanması, YÖK'te olduğu biçimiyle üniversite ve birimlerin ellerinin kollarının bağlanması, tümüyle insiyatifsizleştirilmesi anlamına gelmemektedir. Üniversite öğretiminin merkezi planlamasının demokratik niteliğini ortaya koyan temel özelliği, üniversitenin bütün öğelerinin, en alt birimden başlayarak planlamanın yapılmasına, dolayısıyla da yönetime katılmasının sağlanmasıdır. Üniversiteyi oluşturan her birimin yönetiminin oluşturulması; çalışanıyla, öğretim üyesi ve öğrencisiyle bütün öğelerin katılmasına ve kendi yöneticilerini kendilerinin özgürce seçmesine dayanmalıdır. Orta öğretimde de öğrenci ailelerinin ve öğrencilerin yerel yönetimlerde ve okul yönetiminde temsil edilmesini gerekli kılan bu ilkeyi, kısaca demokratik eğitimin katılım ilkesi olarak adlandırabiliriz.

Bu ilkenin üniversitede işletilmesinin bazı ön koşulları vardır. Herşeyden önce merkezi planlamanın etkin işleyebilmesi, üniversitenin idari ve mali bakımdan özerk olmasını gerekli kılar. Bugün YÖK'ün atadığı rektörler bile, özerkliğe toptan karşı olanları bile mali bakımdan kendilerine insiyatif tanınmasını ister hale gelmişlerdir.

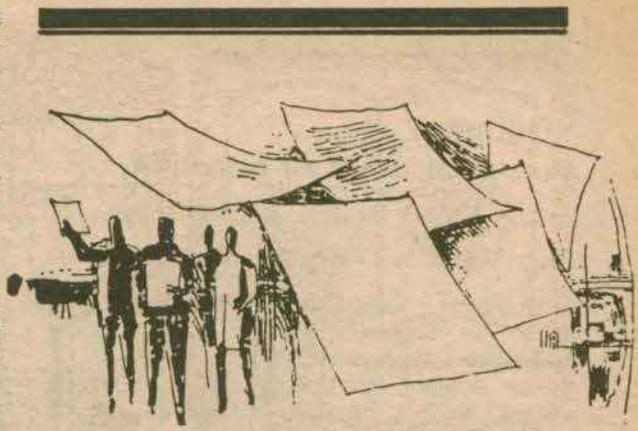
Katılım ilkesinin etkin biçimde işletilmesi, üniversitenin bütün öğelerinin yönetimde sorumluluk alması, bütün yönetim birimlerinin bütün öğelerin temsilini esas alan seçimle oluşturulması, etkin bir hiyerarşik yapının oluşturulmasıyla birlikte düşünülmelidir. YÖK'ün doğrudan üniversite temsilcilerinden oluşan üniversiteler arası kurulu korumasını ve hemen hemen aldığı bütün kararları bu kuruldan geçirme zorunluluğunu duymasını, kendisinin tümüyle üniversite dışından oluşması ayıbını gizleme çabası olarak görmek, sanırız doğru olacaktır.

Yönetim ve karar organlarının, bütün öğelerin katılımına ve demokratik seçime dayalı oluşturulması ilkesinin etkin işlemesinin temel unsurlarınından belki de en önemlisi üniversitenin bütün öğelerinin örgütlenme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Çalışanların sendikal haklarının etkin ve sınırsız biçimde sahip olmaları, öğretim üyesi ve öğrencilerin de dernek kurma haklarının önündeki yasal ve fiili engellerin bütünüyle ortadan kaldırılması, katılım ilkesinin vazgeçilmez koşuludur.

Bütün bunların yanı sıra eğitimin içeriğinin demokratikleştirilmesi, bugünkü gerici, tutucu, bağımlı içeriğinden kurtarılması, diğer önemli ve güncel sorundur. Eğitimin içeriği, insanlıkca suç olarak nitelenmiş ve Birleşmiş Milletlerin kararlarıyla da imza atan tüm ülkelere bağlayıcı biçimde kabul edilmiş olan temel ilkeye uygun duruma getirilmeli, "faşizme, savaş kışkırtıcılığına" bütünüyle kapatılmalıdır.

***

Burda söylenenlerin tümü geliştirilmeye, olgunlaştırılmaya muhtaçtır. Plancı, katılımcı demokratik eğitim ve özerk demokratik üniversite amacının gerçekleşmesi, tartışmalarla zenginleştirilmeyi, tartışarak ortak noktalara varmayı, varılan bu ortak noktalar için de birlikte yürümeyi gerektiriyor. ●

"Üniversiteler organlarını kendileri seçmelidirler"

Prof. Dr. Nuri Karacan

1. Her örgüt gibi üniversiteler de kararlar almak zorundadır. Bu kararlar eğitimle ilgili olduğu için gelecek kuşakları büyük ölçüde etkiler, onun için de çok önemlidir. Bu kararların toplum yararına olabilmesi ve günlük politikanın etkisinden arındırılması için, üniversitelerin siyasal iktidara ve egemen ideolojiye karşı korunmaları gerekir. Bu da, üniversitelerin kendi organlarını kendilerinin seçmesiyle sağlanabilir. Üniversitelerin aldıkları kararları uygulayabilmeleri için en azından minimum bir mali güce sahip olmaları gerekir. Alınacak kararlar, eğitimle ilgili olduğu için, öğretim elemanını seçme, araştırmaları yönlendirme, program yapma, dersin içeriğini saptama gibi akademik özgürlükleri de içermelidir. Bu kararlar ne kadar iyi alınmışsa öğretim o kadar iyi olur ve üniversite toplumca o kadar benimsenir. Fakat, üniversitelerde alınacak kararların dışarıya (siyasal iktidara) karşı korunması ne kadar önemliyse, içeriye (öğretim elemanlarına ve öğrencilere) karşı da korunması gerekir. Öğretim elemanları, dışa karşı korunmayı zırh olarak kullanarak, bir üniversite öğretim üyesi olarak değil de bir özel kesim temsilcisi gibi karar veriyorlarsa, alınacak kararların toplumsal faydası tartışma götürür. Alınacak kararların bu yönden sağlamlığı "tam gün çalışma" ile sağlanabilir. Bu kararların öğrencilere karşı da korunması gerekebilir; öğrencinin daha kolay bir öğretim, daha ucuz sınıf geçme isteği, alınacak kararı etkileyememelidir. Ayrıca, yasaların ve alınan kararların gereği gibi uygulanması gerekir. Bu da özdenetimle gerçekleşebilir. Bir üniversitenin karar verme alanı ne kadar büyükse, alınan kararlar dışarıya ve içeriye karşı ne kadar iyi korunabiliyorsa ve ne kadar iyi uygulanabiliyorsa o üniversite o kadar özerktir. Limit olarak, üniversitenin karar alma alanı sıfırsa, özerkliği de sıfırdır.

Üniversitelerüstü merkezi bir komisyonun en iyi kararları veremiyeceği, keyfi yönetime yol açacağı YÖK uygulamasıyla sabittir. YÖK uygulamasından önce üniversiteler hiç şüphe yok ki çok daha özerkti ve topluma çok daha yararlıydı. Ne var ki yasalar, siyasal iktidarların üniversiteleri mali bakımdan cezalandırmasına elverişliydi ve üniversitelerde özdenetim yeterince sağlanamamıştı.

2. Üniversite eğitiminin demokratikleştirilmesi, karara katılanların mümkün olduğu kadar artırılmasıyla sağlanabilir. Karara katılanlar ne kadar fazlaysa tartışmalar o kadar çok boyutlu olur, ve karara katılanlar kararı uygulamak zorunda kalırlar.

Özerk ve demokratik üniversite için

"Bilimsel, yönetsel ve mali özerklik..."

Doç. Dr. Yurdal Topsever

(Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi)

1. Üniversite özerkliğini birbiri ile bağlantılı üç konuda incelemek gerekir. Bunlar bilimsel özerklik, yönetsel ve mali özerklik konularıdır. Bilimsel özerklik, öğretim üyelerinin özgür bir çalışma ortamı içerisinde araştırma, yayın ve öğretim etkinliklerini sürdürebilmesidir. Bu konuda herhangi bir kısıtlama bilimsel özerkliği zedeleyerek, nitelikli bilim adamlarının yetişmesini engeller ve yetişmiş olanların da çağdaş gelişmelere uygun araştırma, yayın ve öğretim etkinliklerini durdurabilir. Yönetsel özerklik, yönetim kadrolarının üniversitede çalışanlar tarafından seçilmesi demektir. Mali özerklik ise, üniversitelere ayrılan bütçenin kullanılışında yönetici kadrolara tam sorumluluk verilmesidir.

YÖK öncesi dönemde geçerlikte olan üniversiteler yasası, bilimsel ve yönetsel özerkliğe olanak sağlamıştır. Ancak bilimsel denetimin gerçekleştirilebilmesi, konuyla ilgili maddelere karşın bir sorun olarak kalmıştır. Yani YÖK yasası, yönetsel özerkliği ortadan kaldırmış, bilimsel özerkliği ise, sadece yasanın bir maddesi olarak belirtmiştir. Özellikle yönetsel özerklikten soyutlanmış bir bilimsel özerklik düşünülemeyeceğinden, bugün üniversitelerimizde yukarıda tanımladığımız şekilde, gerçek bir bilimsel özerklikten söz etmek oldukça güçtür.

2. Demokrasiyi sadece bir devletin yönetim şekli olarak görüp toplumdaki farklı kurum ve kuruluşların yönetiminde bu ilke uygulanmadığı takdirde, demokrasi bir sistem olarak yerine oturmuş sayılmaz. Toplumun önde gelen kurumlarından biri olan üniversitelerin demokratikleştirilmesi sorunu, toplumun demokratik sistemi benimsemesinin bir parçasıdır. Demokratik üniversitenin gerçekleştirilmesi, öncelikle yönetsel özerkliğin kazanımını gerektirir. Demokratik üniversite, üniversitenin eğitim, öğretim ve yönetim planlamasında görev alacak kişilerin, üniversitedeki öğretim üyeleri, öğrenciler, memurlar ve diğer çalışanlar tarafından evvelce belirlenen kurallar çerçevesinde seçilmesidir.

Dr. A. İlker Tunail

Edebiyat Fakültesi

Üniversitelerin bugünkü anti-demokratik yapısında meslek güvencesi kalmamıştır. Atamaların yapılmasında ve yenilenmesinde kişisel, keyfi ve haksız değerlendirmeler ön plana geçmiştir. 2547 sayılı yasanın rektörlere ve dekanlara vermiş olduğu denetim görevi gereğince yerine getirilmemekte, "Tayin ettiğim kişinin yanlışlık yapması sözkonusu olamaz" düşüncesiyle, yanlış ve haksız işlemler örtbas edilmektedir. Bilimselliğin gerektirdiği dürüstlük ve nesnellik ilkelerinden giderek uzaklaşılmaktadır.

1. Özerk üniversite nedir?
2. Üniversite eğitiminin demokratikleştirilmesi nedir? Nasıl gerçekleştirilebilir?

"Eğitimin demokratikleşmesinin ön koşulu özerkliğin kazanılmasıdır."

Prog.Dr. Oya Köymen

(Boğaziçi Üniversitesi Idari Bilimler Fakültesi eski öğr. üyesi)

1. Özerk üniversite, düşüncelerin, araştırmaların, bilimsel tartışmaların özgürce yapılabildiği, öğretim üyesinin, öğrencisinin ve tüm çalışanlarının kendi yönetim kademeleri için seçme ve seçilme özgürlüğü olan yerdir. Özerk üniversite, yönetimle ve akademik programla ilgili sorunların tartışılabildiği, hesap sorulabildiği ve hesap verildiği yerdir. Özerk üniversite, seçimle işbaşına asla gelemeyecek bir avuç atanmış akademik yöneticinin barınamayacağı yerdir.

2. Eğitimin demokratikleştirilmesinin önkoşulu üniversite özerkliğinin kazanılmasıdır. Ve bu sürecin yaşanabilmesinin önkoşullarından birisi de hem üniversitede, hem üniversite dışında köşebaşlarını kapatmış, kendi şanını, şöhretini ve çıkarlarını ön planda tutan "hocaların" etkinliğinin azaltılmasıdır. Özerk üniversite ve demokratik eğitime, kaç yıllık hoca olursa olsun, her dersine yeterince zaman ayırıp hazırlanan, her derse girişte öğrencilerine birşeyler verebilmenin mutluluğunu duyan onların başarısızlığını kendi başarısızlığı sayıp üzülen gerçek hocaların çoğunluğa geçmesiyle varılabilir. Özerk üniversite ve demokratik eğitim, insanlık tarihinin bilgi birikimini-kendi yaşamında büyük özverilerde bulunarak kucaklamaya, öğrenmeye öğretmeye, ve bu birikime kendi bilimsel çalışmalarıyla katkıda bulunmaya çalışan, namuslu, çalışkan, insanı ve bilimi ön planda tutan hocaların da katkısıyla gerçekleştirebilir.

"DEMOKRATİKLEŞME BİRİMLERİN EĞİTİME UYGUN ÖRGÜTLENMESİYLE GERÇEKLEŞİR.'

YÜCEL BAYAR

Ankara Ü. SBF öğrencisi

1. Özerk üniversiteyi mali, hukuki, yönetsel olarak belli ölçüde bağımsızlığa kavuşturulmuş bir kurum olarak tanımlayabiliriz. Amaç bilimsel bilgi ve düşünceyi, politik uygulamaların ve çeşitli çıkarlarının saptırıcı engelleyici hatta yok edici niteliklerinden korumaktır. Bir ülkede bilimsel ve demokratik çalışma ve düşünme ortamı özerk üniversite yapısını gerektirir. Özerk olmayan üniversite ise kurumsal niteliğini yitirmiş bir devlet dairesidir. Kısa sürede politik uygulamaların ve çıkar çatışmalarının bir alanı haline gelir. Hertürlü bilimsel düşünce kolaylıkla saptırılır, fanatik bir yapıya sahiptir. Yüzbinlerce öğrenci, binlerce öğretim üyesi pekçok demokratik haklarından yoksun olarak kişilerin keyfi uygulamalarına konu olurlar. Özerk olmayan bir üniversitede her türlü düşünceyi dile getirmek, politikadan ve çıkar çatışmalarından uzak bir bilimsel çalışma yapmak olanaklı değildir.

2. Üniversite eğitiminin demokratikleşmesi, üniversiteyle ilgili tüm kararların en azından önemli kararların alınmasına üniversiteyi oluşturan bütün birimlerin katılabildiği bir süreçtir. Bu idari katılmanın yanısıra derslerde, sınavlarda ve artık yapılmayan tartışmalarda herkesin düşüncesini açıkça ve bilimsel dürüstlük içinde belirtebilmesidir. Demokratikleşme ise ancak birimlerin demokratik eğitime uygun bir şekilde örgütlenmesi ve belirli bir demokratik düşünce düzeyine erişmesiyle gerçekleşebilir.■

"ÖZERKLİK, EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞI SAĞLANMIŞ ÜNİVERSİTEDE OLUR.."

MUSTAFA KIR

Ege Ü.Tıp Fakültesi öğrencisi.

Özerklik, ekonomik bağımsızlığı ve yeterliliği sağlanmış bir üniversitede öğretim üyesi, öğrenci ve çalışanların katılımıyla kararların alınıp uygulanması biçiminde bir işlerliğe sahip olunmasıdır. Üniversiteler araştırma ve gelişme kurumu olmaları işlevlerini yerine getirebilmeleri için konularını açıkça ve her açıdan tartışabilmelidirler. Bunu sağlayan bir üniversiteye demokratik denilebilir.■

AHMET ŞİMŞEK

Manisa Spor Akademisi öğrencisi.

Özerk üniversite, kendi bünyesi içinde sosyal, siyasal, kültürel, eğitsel açılardan bağımsız ve kendi kararlarını alabilecek ve uygulayabilecek bilimsel bir kurumdur. Demokratik eğitim, tüm öğrenci ve öğreticilerin eğitsel çalışmalarında özgür olmasıyla gerçekleşebilir. Okul içinde alınan kararlarda herkese söz hakkı tanınması, çoğunluğun belirlediği kararların uygulanması demokratik eğitimin temelidir.■

FÜSUN SANAÇ

Boğaziçi Üniversitesi öğrencisi.

Günümüz üniversitesi YÖK kurumunun kuklası durumunda. Başındaki şahsın sorgulanmaz otoritesi en küçük bir eleştiri yapan kişiyi "vatan haini" durumuna düşürüyor. Üniversite kendi yapısına uygun herhangi bir karar almaktan yoksun. Öğrenciyi ise getirilen akıldışı ve kendi içerisinde bile tutarsız uygulamalar karşısında savunacak hiç bir kurum yok. Öğrencinin temsilcileri aracılığıyla yönetime katılması ise tümüyle engellenmiş, Bu da genelin bir göstergesi durumunda.■

Özerk ve demokratik üniversite için

"Özgün, bilimsel üretim yapılabilen üniversite..."

Prof.Dr. İlhan Tekeli

Özerk ve Demokratik Üniversite konusundaki sorularınızı birlikte yanıtlamak istiyorum. Bu iki kavram birbirinin tamamlayıcısı; biri olmadan diğerinin anlamı kalmıyor. Türkiye'nin son onbeş yirmi yılındaki deneyi, bu iki kavramın bir üçüncüsü ile tamamlanması gerekliliğini gösteriyor. Bu da özgün, bilimsel üretim yapabilen üniversitedir. Bu nitelikte bilimsel üretim yapabilecek kadrolara sahip olmayan bir üniversitede özerklik ve demokratiklik ya gerçekleşmiyor ya da yararlı kapasitelere dönüşemiyor.

Türkiye deneyine bakalım. 1968'lerde Türkiye'de öğrenci hareketleri başladığında üniversitenin eleştirisine dönüktü. Üniversitelerin toplumdan kopukluğu, özgün, bilimsel çalışmalar yapmaması, toplumun eğitim taleplerine sırtını dönmesi, üniversite içi demokrasinin yokluğu vb. eleştiriler toplumda geniş bir haklılık tabanı buluyordu. 1946'dan 1968'lere kadar uzanan Türkiye deneyi tek başına özerkliğin, sağlıklı bir üniversite doğurmakta yetersiz kaldığını gösteriyordu. Buna karşı önerilen, demokratikleşme yoluyla sağlıklı bir iç denetimin kurulmasıydı. Daha sonraki yıllarda Türkiye'de demokratik ve özerk bir üniversite gerçekleşemedi. Bu gerçekleşmeyişin üniversite içinden ve dışından gelen nedenleri vardı. Demokratikleşme, üniversitenin varolan yapısında özgün bilimsel üretimde bulunamayan ve üniversitedeki statülerini ranta dönüştürmeye alışmış bir kesimi rahatsız ediyordu. Bu kesim üniversitenin demokratikleştirilmesi konusundaki reformlara direndi. Üniversite içindeki demokratikleşmeyi savunan kesimler, bu reformları gerçekleştirecek güce sahip olamadılar. Bu kesimin etkili olmasını engelleyen de, üniversite dışındaki siyasal gelişmeler oldu. 27 Mayıs hareketinin başarıya ulaşmasında öğrenci hareketleri çok etkili olmuştu. Bu nedenle 1960'lı yıllarda öğrenci hareketlerinin siyasal alanda etkisi çok yüksekti. Toplumda geniş kitlelere yayılamayan siyasal gruplar öğrenci hareketlerinden siyasal etkilerini artırmak için yararlanmaya çalıştılar. Üniversiteler siyasal eylem alanı haline dönüştüler. Bu ise toplumda demokratik üniversiteyi gerçekleştirmek isteyenlerin karşısına en büyük engel halinde çıktı. Üniversitede gözlenen bu anarşik ortam üniversite içinde demokratikleşmeye karşı olan kesimlerce kolayca kullanıldı. Bu olayların nedeni olarak özerklik ve demokratiklik gösterildi. Oysa, özerk olmayan Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı yüksek okullar daha yoğun eylemlere sahne olmuştu. Çözüm olarak organları seçimle gelmeyen, yani demokratik olmayan, üzerinde siyasal merkezi denetimin çok yoğun olduğu, özerkliği çok yıpranmış bir üniversite modeli ileri sürüldü. Sessiz bir üniversite yaratmak temel bir amaç haline getirilmiş oldu. Bunda da en etkin rolü demokratik üniversitede kaybedecek olanlar oynadı.

Türkiye'nin kısaca özetlenen bu deneyi çok öğretici. Sağlıklı özerk ve demokratik bir üniversitenin oluşmasında özgün bilimsel üretim yapan öğretim kadrolarına sahip olabilmenin önemini ortaya çıkarıyor. Demokratik üniversitede saygınlığın tek yolu oluyor, özgün bilimsel üretim yapabilme. Bu yolda başarı şansını göremeyenler de demokratik özerk üniversitenin engeli haline geliyorlar. Böylece özerk, demokratik ve özgün bilimsel çalışma yapan üniversite kavramları birbirini gerçekleştirmek için gerekli koşullar halinde ortaya çıkıyor.

Sessizleştirilmiş üniversitenin uzun dönemde varlığını sürdürmesine olanak yok. Çok geçmeden Türkiye bu gerçeği tüm acı sonuçlarıyla duyacak. Türkiye 1960-1980 yılları arasında üniversitelerinin tüm olumsuz koşullara rağmen, özellikle sosyal bilimlerde önemli gelişmeler gösterdiğini özlemle yadedecek. Özgün bilimsel üretimin ancak özerk ve demokratik üniversitelerde gerçekleşebileceğini oldukça önemli bir paha ödeyerek yeniden öğrenecek.

Demokratik bir ülkede, o ülkenin en iyi yetişmiş gençlik kesiminin ve bilim adamlarının kendi kendini yönetemeyeceklerini söylemek ne büyük bir çelişkidir. Eğer bir ülkede üniversite için özerklik ve demokratiklik gerçekleşemez bir ütopya olarak görülüyorsa, o ülkede demokrasiye inancın içtenliğine ne kadar güvenilebilir.

"Sembolik olmayan sayıda temsil..."

Doç.Dr. Ataman Tangör

1. Özerk Üniversite benim anladığım anlamda, siyasal iktidarın her türdeki etkisinden uzak olan (yani, hem idari, hem maddi anlamında) bir üniversite biçimidir. Ve böyle bir üniversite biçiminde bilimsel ve idari yönetim, üniversitedeki tüm öğretim ve eğitim elemanlarının ortak kararlarıyla gerçekleştirilir.

Böyle bir yönetim biçimi aslında Türkiye'de hiçbir zaman oluşmadı. Örneğin; Doğramacı'nın, yanılmıyorsam 1971 yıllarında söylediği bir deyiş, bir söz var. Bunu Cumhuriyet yayımladı. Diyor ki: "Üniversitelerde her türden görüş ve düşünce serbest olmalıdır ve bunun sağlanması için öğretim üyelerinin, asistanların ve öğrencilerin seçimle gelmiş ortak kurullarında eğitim ve öğretim programları planlanmalıdır." O zaman öyle demiş Doğramacı.

İşte bizim de savunduğumuz, Doğramacı'nın 71'de söylediği. Oysa Doğramacı'nın bugünkü uygulaması bunun tam tersi.

Buna neden olarak Doğramacı, "Tabi o zaman üniversiteleri bağımsız olarak idare edebilecek YÖK gibi bir kuruluş yoktu, ben bunu onun için önerdim. Ama şimdi artık YÖK vardır," diyor. Şunu belirteyim ki, Doğramacı' nın 71 yıllarında belirttiği durumla şimdiki YÖK tam bir çelişki içindedir. Çünkü YÖK üniversitelere özerkliği vermek bir yana, onların elinden bilimsel, idari ve mali özerkliği tamamen almıştır.

Bildiğiniz gibi YÖK'ün oluşum biçimi hükümet seçimli ve halen üniversitelerin üst düzey yönetimleri seçimli bir kuruluştur.

Böyle bir kuruluşun kendi düşünceleri dışında alttan gelebilecek istemlere ve seslere yanıt verebilmesi olanaksızdır.

Nitekim YÖK kuruldu kurulalı üniversiteler üzerindeki baskıcı davranışına bir çok örnekle tanık oluyoruz. Örneğin: Aydınlar dilekçesi meselesinde üniversitelerarası kurul, dilekçede YÖK'e karşı çıkıldığı gerekçesiyle, üniversitede görevli ve dilekçeyi imzalamış öğretim üyeleri hakkında soruşturma açılması kararını almıştır. Yani, bugünkü YÖK uygulamasına göre bırakın bir asistanı, bir öğretim üyesi bile YÖK uygulamalarını eleştiremeyecek; bırakın eleştirmeyi, YÖK konusunda, YÖK'den izinsiz bir tek söz bile söyleyemeyecek. Artık bu noktada özerk bir üniversite değil bir Yüksek Liseden bile söz edilemez. Aslında bu koşullarda bence, kanun hükmünde bir kararname çıkarılmalı, üniversite adı kaldırılarak, yerine Yüksek Lise deyimi kullanılmalıdır.

2. Aslında özerk üniversite ile eğitimin demokratikleşmesi kavramları birbiriyle bağlantılı. Çünkü, özerk olmayan üniversite demokratik eğitim veremez, demokratik eğitim veremeyen bir üniversite de özerk olamaz.

Demokratik eğitim, gerçekçi eğitimdir. Yani, yurt ve toplum istemlerini, gerçeklerini dile getiren eğitim biçimidir. Demokratik eğitimde eğitim modeli bugün olduğu gibi yukarıdan empoze edilemez. Eğitimi veren ve alan kişilerin, bireylerin ortak kararlarıyla eğitim biçimlenir. Ve ortaya çıkabilecek aksamalar yine bu ortak kararlarla giderilmeye çalışılır.

Yukarda da belirttiğim gibi, eğitimin demokratikleştirilmesi, öğretim üye ve yardımcılarının ve öğrencilerin sembolik olmayan sayıdaki temsilleriyle gerçekleşebilir.

CANAN NİRON
Ege Üniversitesi, BYYO öğrencisi.

Özerk Üniversite, kendi bünyesi içinde başka hiçbir kurum ya da kişiye bağlı olmaksızın kendi koyduğu ya da koyacağı ve yine kendisinin uygulayacağı yasalar çerçevesinde işlevlerini yerine getiren üniversitedir. Özerkliğini yitiren bir üniversite egemen güç baskısı altında statik bir yapı kazanır ve bu güçlerin varlığını legalize eden tampon bir kurum niteliğine dönüşür.■

MUAMMER DOĞAN
Ankara Ü. Tıp Fakültesi öğrencisi.

İnsanlığın, toplumları bilimsel ve kültürel gelişimini ve bunun gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan en önemli ögelerden biri üniversitelerdir. Buradan hareketle, üniversitelerin işleyiş ve yapılanmaların taşıdığı önem kendiliğinden ortaya çıkar. Üniversite, bu görevlerini yerine getirebilmek için özerk olmalıdır. Yani, kendisi dışındaki bir kurum ya da organın denetimi ve baskısı altında olmamalıdır. Kendi işlerliğini kendisi sağlamalı, bilimsel ve kültürel çalışma programını kendisi saptayabilmelidir. Bunun yanında diğer bir önemli nokta da, üniversitenin kendi iç yönetiminde öğretim üyesi, öğrenci, çalışan üçgeniyle demokratik ilkeleri yaşama geçirebilmesidir. Üniversitenin eğitsel, yönetimsel her kademesindeki hoşgörü, eşitlik, eleştiriye saygı, özeleştiri mekanizmasının işletilmesi yine demokratik ve özerk çağdaş üniversitenin gereklerindendir.■

Özerk ve demokratik üniversite için

"Özerklik de bir kurum olarak üniversitelerin özgürlüğünü ifade eder."

Haluk Gerger (SBF eski öğr. üyesi)

1. Özerk üniversite kavramına 'özgürlük' açısından bakılabilir. Bağımsızlığın uluslararası toplum içinde devletlerin, demokrasinin ulusal toplumlar içinde bireylerin özgürlüğünü anlatması gibi, özerklik de bir kurum olarak üniversitelerin özgürlüğünü ifade eder. Tabii bu kimilerin çarpıtarak iddia ettikleri gibi mutlak bir özgürlük ya da bağımsızlık değildir. karşılıklı bağımlılığın egemen olduğu çağımızda, devletlerin bağımsızlığının mutlak ya da toplum içinde toplumsal normlara bağlı olarak yaşayan bireyin özgürlüğünün alabildiğine sınırsız olmaması gibi, özerklik de kurumsal düzeyde ancak görece bir özgürlük, serbestliktir. Bilimin üretilebilmesi ve aktarılabilmesi için gerekli yaratıcılığın, cesaretin ve demokratik ortamın varlığı, ancak egemen ideolojinin ve öteki toplumsal baskı araçlarının güdümünden, önemli ölçüde, serbestlik gerektirir. İşte, akademik, mali ve idari özerklik üniversitelere işlevlerini yerine getirebilmeleri için bu serbestliği verir.

Türkiye'de egemen ideoloji, her dönemde, biraz da sistemin kendine güveni ölçüsünde, öylesine ağır bir baskı aracı olmuş, kişinin yaşamını denetlemiş ve bağnazca empoze edilmek istenmiştir ki, çağdaş özüne uygun bir özerklik tam olarak yaşanamamıştır. Yine de, bir ölçüde de olsa, elde edilebilen özerklik, YÖK'ten sonra üniversitelerle birlikte tamamen ortadan kaldırılmıştır.

2. Demokratik üniversite eğitiminin iki unsuru vardır. Birincisi, eğitim sürecinin tüm evrelerinde üniversiteyi oluşturan tüm grupların, yani öğrencilerin, çalışanların ve öğretim üyelerinin, birbirleriyle ve kendi aralarındaki ilişkilerde etkin ve kapsamlı katılım hakkına sahip olmasıdır. Eleştiri, tartışma, seçme hakları etkin ve kapsamlı katılımın ayrılmaz öğeleridir. İkinci unsur ise, demokratik ilişkilerin egemen olduğu bir eğitim süreci içinde, demokratik değerleri eğitimi süresinde yaşayarak öğrenen bireylerin topluma kazandırılmasıdır.

Türk üniversitelerinde yukarıda belirttiğim gibi bir ölçüde özerklik bir zamanlar varolabilmiştir ama, demokratik bir yapı hiçbir zaman kurulamamıştır. O denli ki, üniversiteyi oluşturan gruplar içinde en ayrıcalıklı durumda bulunan öğretim üyeleri arasında dahi demokratik ilişkiler geliştirilememiştir. Bugün ise, demokratik eğitim için mücadele edenlerin tasfiyesi ile son direnç noktaları da kırılmış, zaten olmayan "demokratik eğitim"in 'eğitim' kısmı da ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye'de önce üniversitelerin yeniden kurulması ve bu arada aynı zamanda özerklik ile demokratik yapının yaşama geçirilebilmesi içinse, herşeyden önce, ülkede demokrasinin kurulması gerekmektedir. "Demokrasiye geçiş süreci" diye adlandırılan içinde yaşadığımız dönemde, özerklik ve demokratik eğitim gibi üniversiteyi ilgilendiren kavramlar ancak sendikal haklar, temel özgürlükler, vs. gibi öteki hak ve özgürlüklerle birlikte yaşama geçirilebilir. Bu tür demokratik hak ve özgürlükler ya birlikte elde edilebilir ya da hepsi birden birer düş olarak kalır.

"BUGÜN İÇİN ÜNİVERSİTE ÖZERK DEĞİLDİR..."

CEMAL ESEN
Boğaziçi Üniversitesi, 83-84 Mezunu.

1. Özerklik kavramı tanımı gereği bir merkezi otoriteyi bir de ona bağlı (bağımlı değil) kurum ya da kurumları gerektirir. Özerklik ise merkez ve çevre kurumları arasındaki işleyiş tarzlarından biridir. Baskıcı, zorlayıcı, emredici olandan ayrımlı olarak demokratik olan işleyiş tarzıdır. Özerk işleyişte çevre kurumun bir yandan merkeze karşı sorumluluğu varken öte yandan etkinliklerini saptama ve yürütme özgürlüğü vardır. Bu bağlamda, özerk üniversite bir yandan topluma ve dolayısıyla o toplumun genel çıkarlarının savunucusu olduğu iddia edilen örgüte karşı sorumludur, öte yandan üretim etkinliğinde yani bilimsel etkinliklerde, etkinliklerin düzenlenmesinde yani yönetim eyleminde ve son olarak mali kaynaklarını kullanımında özgürdür. Bu özgürlüğün yeterli ölçüde bulunup bulunmadığını anlamanın ölçütü ise üniversitenin işlevini yerine getirip getirmediğine bakmaktır. Bu anlamda Türkiye'de geçmişte üniversite özerkliğinin yeterli ve gerekli ölçüde olduğu söylenemez. Bugün için ise "üniversite özerk değildir" kesin saptaması rahatlıkla söylenebilir. ■

2. Demokratik eğitim, eğitimin hem yönteminin hem de içeriğinin demokratik olması demektir. Eğitim yönteminin demokratik olması, eğitilenin eğiten karşısında eğitimin kapsamı ve ideolojisi hakkında söz sahibi olması, eğitim sürecinde edilgen bir alıcı değil, etken bir katılımcı olması demektir. Eğitimin içeriğinin demokratik olması ise eğitimin kapsamının, eğitileni insanlığın bilimsel, teknolojik, sanatsal, iktisadi, sportif her yönlü gelişmesine katkıda bulunacak şekilde bilgilendirmeyi ve tutum almayı sağlayacak nitelikte olmasıdır.

Demokratik eğitim öğrenciyi düşünmeye yönelttiği, eğitim sürecine etkin katılımını sağladığı ve ona olumlu ülküler, değerler kazandırdığı için bu kişi eğitim sonrasında gerek mesleğinde gerekse gündelik yaşantısında iyimser, yaratıcı, girişken ve üretken olacaktır. ■

GIRGIR'dan, 14 Ekim 1984.

Sorunlarımıza sahip çıkalım

Herhangi bir üniversiteyi kazandığını postadan gelen kartla öğrenen bir genç, ilk sevinci geçince neler düşünebilir?

Sanırız,. kazandığı bölümün istek listesinin kaçıncı sırasında olduğuna göre değişen bir mutluluk epeyce sürer gider. Ama zaman kayıtlara yaklaştıkça işin de rengi değişmeye başlar. Pembe renge giderek morlar, kahverengiler karışır. Kimisi içinse renkler o kadar karışır ki, simsiyah birşey çıkar sonuçta.

Sonra, kayıt için okulun olduğu kente gidiş, kayıt yaptırdıktan sonra yurt falan gibi şeyler nasıl acaba diye soruşturma ve...

Tarih 1 ekim olmuştur artık. Okul başlamaktadır, ilk birkaç gün belki bir tanıdığın evinde, belki otelde geçer. O süre içinde de nasıl olsa yurt işi belli olur. Belli olur, toplam sayısı 350 binleri aşan öğrenci sayısı için hizmet veren toplam elli binlik kapasitesi bile olmayan bir yurt sisteminde açıkta kalınır.

Haydi birkaç arkadaş birleşip bir ev tutalım diye düşünürler, "bekara ev verilmemektedir" ki ev bulabilsinler. Radyo hergün öğrenci pansiyonculuğunun iyiliklerini anlatıp duruyor, belki bir pansiyon odası olabilir. Olamaz, koskoca İstanbul'da bile bugüne kadar 45 ailenin pansiyonculuk için girişimde bulunduğu ve bunlardan ancak onbirinin denetim sonucunda uygun görüldüğü gibi rakamsal bir bilgi öğrenilirse, olamayacağı da ortaya çıkar.

Ne olacak, ne yapabilir bu genç? Ailesi ne yapabilir? Herhalde işini gücünü bırakıp çocuğunun üniversiteyi kazandığı kente göçmeyecekler, ya da örneğin ailenin bir kısmı bu amaçla kalkıp ta yeni bir ev, yeni bir yaşam kurmaya çalışmayacak. O zaman? İşte buna yanıtı kimse, hiçbir sorumlu vermemektedir. Kontenjan artırdıklarını ve daha çok öğrenciyi okullara aldıklarını belirten yetkililer bile buna yanıt vermemektedirler. Sonuç çok açıktır, o öğrenci okula başlayamayacaktır.

Bu engel birincisidir. Sonra kredi için başvuran öğrencinin çilesi başlar. İşlemler tamamlanır, iki memur cinsinden kefil bulunur, belgeler kuruma gönderilir ve beklenmeye başlanır. Bir süre sonra kredi çıkmıştır, gidip ilgili bankadan almak kalmıştır. Evet, 4000 lira kadar bir para bir ay için öğrenciye verilmektedir. Bu parayla karşılanması düşünülenlerin küçük bir listesine bile bakmak, neden veriyorlar sorusunu haklı çıkarmaya yeter. Bununla, barınma, kayıt, kitaplar, defterler, beslenme karşılanacaktır. Üstelik bu kadar da değil, yeni başlatılan ve eklentileriyle 10 binden 70 bine varan okul harcını ödeyecektir. Hepsi için bir 4000 lira.

Evet,siyah bir renk çıkar ortaya. Ama siyaha teslim olmak ya da olmamak seçimi de sonuçta gencin elindedir. Nasıl?

Öncelikle ailesinin kendisi için ayırabildiği aylık parayı önüne koymalıdır. Buna bir de yukardaki 4000 TL'yi eklemelidir. İşte sonuçta bir ay için büyük kentte yaşamasını sağlayacak miktar budur. Sonra yurt için ısrarlı girişimlerde bulunmalıdır. Bunun için kısa sürede pes etmemek, özellikle de küçük yerleşim birimlerinden gelmenin verdiği şaşkınlığa teslim olmamak önem taşır. Olmadı mı, derhal küçük bir çevre edinmeye çalışılmalıdır, örneğin beş genç birlikte, kolay olmasa da bir ev tutabilecek gücü oluşturabilirler. Sonra özellikle öğrencilerin yerleşmeye başladığı semtlerden birinde ev aramak ve ne olursa olsun bulmak için aramak gelir. Bulunur da.

Ders kitapları için, benim de yepyeni bir kitabım olsun anlayışına kesinlikle saplanmamak, yine ev ararken bulduğumuz çözüme gitmek, birkaç öğrencinin ortak kullanacağı, gerekli kısımları çoğaltacağı kitaplar edinmek, ilk yükü büyük ölçüde azaltır. Buna benzer pekçok pratik çözüm de bulabilir genç insan zekası, yaratıcılığıyla.

Sıra beslenme sorununun çözümüne gelmiştir. O kadarlık parayla ne yapılabilir ki, dememek, yine koşullara teslim olmamak önemlidir. Bir kez bilimsel çözümlere ulaşmak gerekmektedir; simit çay ikileminden kurtulmalı, sorunu yine birleşerek çözmek olasıdır, kentin çeşitli yerlerinde öğrencilerin sıklıkla gittiği lokantalar bulmak olasıdır. Çeşitli önlemlerle bu kadar parayla bu sorunu da aşmak olasıdır.

Ama birşey var ki, ilk düşüncelerde hiç yer almaz, sorun olarak bile belirmez. Oysa ki, öğrencinin eğitiminin bir ikinci yanıdır, tamamlayıcı unsurudur. Okumak, gezmek, görmek. Tiyatrolardan, sinemalardan hele kitaptan, dergiden vazgeçmek, işte bir öğrenci için bunca sorunu, engeli aşmak için gösterdiği övülesi çabaları gereksiz kılabilecek çok önemli bir tuzaktır. Evet, kitap fiyatları, tiyatro biletlerinin fiyatları, dahası sinema fiyatları bile ortada. Ortada ama bu bir tuzak. Düşünelim ki, dört yıl okul ve ders dışında hiçbir ek çaba göstermeden okumanın ne tür bir yararı olacaktır? İş mi? Zaten bilinmektedir, üniversite kapasitesiyle ekonominin istediği eğitilmiş iş gücünün uyuşmadığı; dört yıl sonunda daha iyi bir olanakla herhangi bir işe girmek mi, bunun da pek farklı olmadığını biliriz. Öyleyse, eğitimi genel kültürü geliştirecek biçimde sürdürmek bu dört yılın genç insana sunduğu en büyük olanaktır, ne pahasına olursa olsun kullanılmak zorundadır.

İşte bir genç insanın sınavı kazandığını öğrenmesiyle başlayan dört aylık süre içinde yaşadıkları, yaşayacakları. Ama bunlar karşılaşılacakların da çok sınırlı, çok yüzeysel bir bölümü. Örneğin yurtların yaşama koşulları, karşılaşılan anlamsız (ya da 'anlamlı') baskıların sözünü etmedik, önerileri de çok üstünkörü sıraladık. Beslenme sorununa nasıl bir çözüm bulunabileceğine girmedik; sözgelişi halkın yüzde yetmişinin, büyük kentler dışında yaşayanların yüzde sekseninin parazitlerle birlikte yaşadıklarına, bunların nasıl kişisel gelişime engel olduğuna değinemedik, benzeri pekçok soruna da. Harçlar ve krediler arası kurulan 'denge'ye de sadece göz attık. Ardında nelerin yattığına, öğrencileri nelerin beklediğine girmedik. Belki de üzerinde en çok konuşulmaya değer olan okul dışı eğitimeyse yalnızca sonucunu yazarak girdik, oysa ki üzerinde öylesine durulmaya, tartışılmaya gereksinim duyulan ve bugüne kadar o denli az önemsenmiş bir konu ki, başlı başına ele almayı gerektiriyor.

Tüm bunlar için, uzmanların, konu üzerinde düşünenlerin ve sorunu doğrudan yaşayanların birlikte oluşturdukları bir çalışmayı gelecek sayıda olabildiğince enine boyuna bulacağınızı şimdiden söylemek istiyoruz. Ortalığın tozdan dumandan biraz arındığı, tüm öğrencilerin ne yaptıklarını bilir duruma geldikleri bir zamanda salt sorunları sıralamakla kalmayan, becerebildi-becerilebildiğince önerileri de oluşturan bir çalışma dergide yer alacak. Şimdi bu kısa yazıyı bağlarken, ne olursa olsun koşullara boyun eğmemek gerektiğini anımsatmak istiyoruz. Okumak, bu eğitimle bir meslek edinmek ve sonrada öğrendiklerimizi uygulayacağımız, gelişimimizi sürdüreceğimiz bir iş bulmak, insan olarak bunlar haklarımız. Bu yolda insan olmanın gerektirdiği biçimde yaşamak, bu doğrultuda bir yaşam isteme de. Çünkü, bu ülkede yaşayan insanlar olarak, bu isteklerimizin büyük kısmının anne ve babalarımızın ödediği vergilerle yapıldığı bir gerçek, bu gerçeğin sonuçlarını görmeyi istemek de bizler için bir hak, dahası görev.

ERHAN CÖMERT

Üniversiteyi Tanıyalım

"Mimarlık Eğitimi"

Mimarlık, tanım olarak belirli ölçü ve kurallara göre binalar yapma sanatıdır. Hiç kuşkusuz bir sanat dalında öğrenim görüyorsanız, bir sanat eğitimi görmek en büyük dileğinizdir. Ancak bu sanat dalı Mimarlık ve "okulunuz"da laboratuvar inşaatı ve un fabrikası önünden geçip demiryolundan kıvrılarak demir parmaklıklı kapısından girdiğiniz Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık bölümü ise, sadece dilemekle kalırsınız. Estetik yönden öğrencileri hiç bir şekilde doyurmayan dört yıllık öğrenim göreceğiniz bölüm katınızda, sizi ders saatinden önce açılmayan çizim atölyeleri bekliyor. Mimarlık eğitimi sürekli çizim yapmayı gerektirirken, atölyelerin kilitli tutulmasına neden olarak, taburelerin diğer atölyelere götürülmesine engel olunduğu söyleniyor. Fakat her uygulamalı ders öncesi bir koşuşturmadır başlıyor, herkes tabure avına çıkmıştır, bundan sonra da ders başlıyabilir. Mimarlık eğitimine binlerce lira harcama yaparak başlayan bir lise mezununun basit bir tabure sorunuyla bir fakültede karşı karşıya gelmesi oldukça gülünç. Hele bir de okulun açıldığı gün, öğretim görevlilerince, "Mimarlık eğitiminin sürekli çizim yapmayı gerektirdiği" söylendiğinde.

Ankara'da ODTÜ ve Gazi Üniversitesi olmak üzere, Mimarlık eğitimi veren iki fakülte bulunuyor. Ancak bu fakülteler eğitim yönünden oldukça farklılar. ODTÜ'de tasarım çok önemli bir konuyken, GÜ'de bu konu oldukça geçiştirilmiştir. Öyle ki, birinci sınıflarda haftada 4 saattir. Etkin bir tasarım görmeden öğrenci kendini proje ile başbaşa bulur. Daha önceki yıllarda "Temel Eğitim" adıyla verilen ve öğrencide üçüncü boyutu kavramayı sağlayan, el becerisi veren her yönüyle çizim konusunda nitelikli eğitim veren ders, her nedense iki yıl önce kaldırıldı. Bunun yerine teknik resim dersi kondu. Bu yeni konulan dersin ne ölçüde etkin olduğu tartışılır. Zaten hocaların yetersizliği branşı olmadığı halde derse giren hocalar ve bu nedenle ortaya çıkan ciddiyetsizlik de ayrı bir sorun. Uygulamalı derslerin meslek için önemi, öğrencinin bu derslere eğilmesini zorunlu kılıyor. Ne var ki, teorik derslerin de ağırlığını unutmamak koşulu ile. Çünkü diploma projesini veren öğrenci, teorik derslerini veremediği için bir türlü mezun olamıyor. Dört yıllık eğitim veren okuldan dört yılda mezun olan yok denecek kadar az. Öyle ki her yıl sonu çıkan "Mezunlar Yıllığı"ında adı ve fotoğrafı olan kişi en azından bir sömestr sonra mezun olabiliyor.

Başından beri Mimarlık bölümünde "okul" diye sözediyoruz. Çünkü bir üniversiteden çok, bir lise havası var. Okula giriş çıkışından dersler kadar her şey bir okul görünümünden kurtulamıyor. Kolluklarında "Görevli" yazan inzibat görünümlü kişiler, öğrenciler üstünde çok güzel "görev" yapıyorlar. Yoğun bir ders programı içinde biraz dinlenmek için kantine indiğinizde, geçen yıl bir yenilik olarak başlatılan bangır bangır bir müzikle birlikte, bu kez de burada sandalye avına çıkacaksınız. Kantin her geçen gün daha da yetersizleşiyor ama, okulun en sevilen yeri de burası. Ancak yemek sorunu oldukça büyük. Bir lokantaya ihale ile verilen yemekhane oldukça pahalı. Diğer üniversitelerde tabldot sistemi ile üç kap yemek 100—150 liraya yenirken, bu okulda ancak bir kap yemek yenilebiliyor. Fakülte buna önlem olarak günlük 90 liralık yemek fişi yardımı yapıyor, fakat bu da kuşkusuz yeterli değil. Sosyal Hizmetler Başkanlığına başvurduğunuzda ağzınız bi güzel kapatılıyor. Zaten Sosyal Hizmet'ten ne anladıkları henüz anlaşılmış değil. Bir gezi düzenleyecek ya da bir toplantı yapacaksanız, Sosyal Hizmetler Başkanlığından izin almanız gerekli. Ancak bu izni almanız olanaksız. Çünkü öğrencilerin düzenlediği etkinlikler nedense sosyal hizmet sayılmıyor da yalnızca başkanlığın düzenledikleri sayılıyor. Bir ev mi arıyorsunuz, ders vermek mi istiyorsunuz, duyurularınızı izinsiz asamazsınız, izin de alamazsınız. Bunlar da sosyal hizmet değildir. "Sosyal Hizmet" hafta sonu düzenlenen "Geleneksel Çaylar"dır.

Bütün bunları aşıp mimar olduğunuzda yine de kötü bir mimar sayılmazsınız. Eğer gerçekten mesleğinizi seviyorsanız ve biraz da şansınız varsa, mimarlıktan para bile kazanabilirsiniz. ●

"Hemşirelik Eğitimi"

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu 1955 yılında kuruldu. Otuz yıllık sürecinde fakülte olabilmeyi başaramamanın sancısıyla, acı espirilerin odağı oluyor. "Efendim, hangi okuldasınız" "Yüksek Hemşirelik" dediğinizde, beklenmedik bir yanıt alabilirsiniz. Nasıl mı? "Yok ya, hemşirelerin alçağı da mı var? Ya da başka bir örneklemeyle, "Sizler çatı katında mı görev yapıyorsunuz acaba?" gibi bir soruyla karşılaşmanız da olası.

Zaman zaman tıp fakültesinden alınan derslerde bu "alçaklık—yükseklik" sorunu daha ilginç, daha doğrusu acı bir biçimde sergilenebiliyor.

Tıp fakültesinden bir kürsü başkanı, tüm öğrencilerin ve kendi kürsü görevlilerinin karşısında size "Niçin sesini yükselttin?" diye hışımla saldırmaya yeltenebiliyor ve siz "niçin" sözcüğünün yanıtını vermeye fırsat bulamadan, "tutun şunu, atın şunu, sizler zaten toptan alçaksınız, edepsizler vs. vs." gibi sözleri duyabiliyorsunuz. Ve birkaç gün sonra sizden "uygunsuz" hareketiniz nedeniyle (ki ortada bir söz, bir eylem yoktur) davacı olunur. Soruşturmalarda ne olup biteceğini ise, bilemezsiniz.

Her yıl yinelenen bir başka olay ise, anotomi kürsüsünden kemik çalınması olayıdır. Bu olayın sorumluları, hiçbir kanıt olmasa bile kesinlikle hemşirelik öğrencileridir. İşte böylesi suçlamaları hazmetmek için değil de, mücadelesini verebilmek için idmanlı olmalısınız.

Tıp fakültesi öğretim görevlileriyle oluşan sağlıksız ilişkiler yanında, öğrencilerle sağlıklı bir diyaloğa girememek de çok doğaldır. Ancak doğrulardan şaşmadan, zamanla onların desteğini kazanabileceğinize inanmalısınız.

Şimdi de okulumuzun has hocalarına gelelim. Bu okuldan mezun olmuşlar ve yine bu okulda öğretim görevlisi olarak bulunuyorlar. Kendileriyle 10 haftalık staj boyunca birlikte olmak durumundasınız. Ve bu süre içinde antidemokratik uygulamalarla karşılaşıp daha başlangıçta "pes etmeyi" düşünebilirsiniz. Ama hayır.. pes etmeyecek, demokratik bir ortam yaratılabilmesi için çaba göstereceksiniz.

Dört yıllık eğitim süresi içindeki bir başka riskiniz ise, hastanedeki staj süreniz boyunca kendi sağlınızdan yalnızca kendinizin sorumlu olmasıdır. Bu konuda ne staj yaptığınız hastane ne okulunuz ne de YÖK hiçbir sorumluluk üstlenmez. Nasıl mı? Örneğin intaniye stajında, hastanenin korumadaki yetersizliği nedeniyle sarılık hastalığına yakalandınız. Tedavi süresi boyunca enaz yirmi gün okula devam edemezsiniz. Bu süre için size rapor vermezler, verilirse de okul senatosu raporunuzu kabul etmez. Ve sorumsuzca koca bir döneminizi yerler. Siz de bir bardak soğuk su içmekten öte bir şey yapamazsınız.

Günlük yaşamda hemşireliğin savaşımını sürdürebilmek için, güçlü bir irade ve bilinçli bir beyinden kaynak almak kaçınılmazdır. Ve her gördüğünüz uygulamayı pek de hayra yormadan irdelemenizi ve akılcı mantığınızla bilgilerinizin, mesleğinizin gerekliliğine inanarak hareket etmenizi önermek yerinde olacaktır. ●

Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Açık Mektubu

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Yönetim kurulunun kararıyla öğretimde çözülemeyen sorunlara bir yenisi eklendi.

1983-1984 öğretim yılında geçerli olan 3.5.1983 tarih, 18036 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olan AÜHF yönetmeliğinin 22. maddesi daha sonra değiştirildi. 23. ve 24. maddeleri ise yürürlükten kaldırılarak, yılbaşında uygulamaya konulan "bağlantı sistemi" kaldırılmıştı. Daha sonra 7.4.1984 tarih ve 18365 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, 1983-1984 öğretim yılı başından itibaren yürürlüğe giren AÜHF Çerçeve Yönetmeliği, 3.5.1983 tarihli yönetmeliği tümden yürürlükten kaldırmıştır. Çerçeve Yönetmelik üst sınıftan ders alma konusunu yeniden düzenleyerek, konuya başka bir boyut kazandırmıştır. Çerçeve yönetmeliğin 6. maddesinin 1. fıkrası aynen şöyledir: "Sınıf geçme esası Üniversiteler Arası Kurulca kabul edilen fakülte ve yüksek okullar dışında AÜ nün tüm fakülte ve yüksek okullarında ders geçme esası uygulanır." ÜAK'nın Hukuk Fakültesinde sınıf geçme sistemi uygulanacağına ilişkin hiçbir kararı olmadığı için, dolaylı olarak HF'de ders geçme sistemi uygulanacağı ortaya çıkmaktadır.

Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu ise bu fıkrayı görmezlikten gelerek, 6/2 maddeye dayanarak 26.9.1984 tarihinde aldığı bir kararla, "önkoşullu ders ve kredi saati" adı altında, bağlantı sistemini yeniden getirdi. Bu uygulama ile tek dersten bir yıl kaybedilebileceği için sistemin sınıf geçmeden bir farkı kalmadı. Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu yönetmelik maddesinin özünü, ulaşmak istediği sonucu görmezden gelerek, yönetmelik maddesinin şekline, yazılışına bakarak yorum yaptı ve bu yanlış yoruma dayanarak, HF Yönetmeliğini hazırladı. Böylelikle Çerçeve Yönetmeliğin fakülte yönetim kurullarına verdiği takdir hakkı kötüye kullanılmıştır.

Fakültemizde yeni uygulamayı açıklayan yazı, Dekanlık tarafından ilan edildi. Bu yazının bir bölümü aynen şöyledir: "b) 2. sınıfta olup da en az 3 meslek dersinden başarılı olan öğrenciler, önkoşullu dersleri alamamak kuralı saklı kalmak şartıyla aşağıdaki listede gösterilen 2. sınıfın (A) grubu derslerinden başarılı oldukları ders sayısı kadar 3. sınıfın (A) grubu derslerinden; başarılı oldukları ders sayısı kadar 3. sınıfın (B) grubu derslerinden listedeki sırayla almış sayılırlar.

2. sınıfın (A) grubu dersleri

Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)
Ceza Hukuku (Genel Hükümler)
İdare Hukuku

2. sınıfın (B) grubu dersleri

Devletler Umumi Hukuku
Kamu Maliyesi
Hukuk Sosyolojisi
Türk Hukuk Tarihi

3. sınıfın (A) grubu dersleri

Medeni Hukuk (Eşya Hukuku)
Ticaret Hukuku (1)
Medeni Usul Hukuku

3. sınıfın (B) grubu dersleri

Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)
Vergi Hukuku
Ceza Hukuku (Özel Hükümler)
Hukuk Felsefesi

Açıklama:
2. sınıfta okuyan bir öğrenci yılsonunda yukardaki A ve B grubundaki 7 meslek dersinden enaz üç tanesinden başarılı olamazsa, 3. sınıftan hiçbir ders alamaz, 2. sınıftan başarısız olduğu dersleri tekrarlar. Üç meslek dersinden başarılı olan öğrenci 3. sınıftan ders alabilecektir. Ancak önkoşullu derslerden birini başarı ile vermiş olan öğrenci üst sınıfta bu dersle bağlantılı dersi alamayacaktır. Bir öğrenci örneğin: Ceza Hukuku (Genel Hükümler) Devletler Umumi Hukuku, Türk Hukuk Tarihi derslerinden başarılı olmuşsa, 3. sınıfın (A) grubundaki ilk ders olan Eşya Hukuku dersini alabilecek, fakat (B) grubundaki ilk ders olan Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) dersini, önşartlı Borçlar Hukuku (Genel Hükümler) dersinden başarısız olduğu için alamayacak, bir alt sıradaki Vergi Hukuku, Ceza Hukuku (Genel Hükümler) dersini alacaktır.

Bu örnekten anlaşılacağı gibi bir öğrencinin 1.sınıftan tek dersi kalsa bile, bu zincirleme olarak öğrenim süresini en az bir yıl uzatacaktır. Bu karar başarıyı artıracağı savıyla alınmış ve uygulamaya konulmuştur. Ancak bir ya da birkaç dersten kalmanın bir farkı kalmadığından, başarı oranı düşmektedir.

Olayın bir başka yönü de bu kararın yüksek öğretimin paralı olması kararından sonra alınmış olmasıdır. Özünde Anayasanın 1. maddesinde belirtilen "Sosyal Devlet" ilkesine ters düşen bu uygulama, sayısız güçlükler içinde okumaya çalışan öğrencilerin öğrenime devamlarını daha da zorlaştırıyor.

1981 yılında Fakülteye kayıt olan 630 öğrenciden, —bu uygulamayla— yüzde 100 başarı sağlandığı takdirde, 30 öğrenci 1984-1985 öğretim yılında mezun olabilecekler. Diğer öğrenciler yıl kaybettiklerinden her yıl için yüzde 50 zamlı öğrenim harcı verecekler. Kaldı ki, yukardaki rakamlardan fakülte öğrencilerinin yüzde 100'e yakın kısmı yıl kaybetmek durumundadır. Burada aklımıza şu soru geliyor: Acaba bütçedeki açık zamlı öğrenim harçlarıyla mı kapatılacaktır?

Sonuç olarak, ekonomik ve sosyal maliyeti çok yüksek olan yeni uygulamanın kaldırılması ve öğrenci yararına, toplumsal gerçeklere uygun yeni düzenlemelerin getirilmesi gerekli.

Bu amaçlar doğrultusunda, Hukuk Fakültesi öğrencileri, ilgili mercilere 2000'i aşkın dilekçe sundular.

AÜ Hukuk Fakültesi
Öğrencileri

YÖK'den sonra her yıl, yeni bir ders yılı başlarken, bir önceki yıldan tek ders için bekleyen öğrenciler için ek sınav hakkı gündeme geliyor. Eğitim sisteminin ve dahası YÖK'ün yarattığı aksaklıklar, ancak her yıl af ya da ek sınav hakkı türünden çözümlerle giderilmeye çalışılıyor. Bu yıl da binlerce öğrenci ellerinde üniversite rektörlüklerine, dekanlıklara asıl önemlisi TBMM'ye yazdıkları dilekçelerle ek sınav hakkı istiyorlar. Dilekçelerin sayısı her geçen gün artıyor, imzalar toplanıyor ve basında öğrencilerin resimleri çıkıyor. Ancak YÖK kararlı. Geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamayla, ek sınav hakkı verilmeyeceğini açıkladı. Üstelik ek sınav hakkı Meclis'in de gündemindeyken ve henüz karara bağlanmamışken, Meclis içindeki üç partinin de ek sınav hakkı verilmesi için girişimleri sürerken, YÖK Meclis'i de etkilemeye çalışarak, kararında ısrarlı olduğunu vurguluyor. Meclis içinde ve dışındaki tüm partilerce desteklenen ek sınav hakkı, dergimizin hazırlandığı günlerde TBMM'de görüşülmüş ve sonuç da açıklanmış olacak. YÖK'e karşın TBMM'den ek sınav hakkı çıkarsa YÖK kızacak ama, binlerce imza da yerini bulmuş olacak. Öğrencilerin bu binlerce imzayı YÖK'e değil de TBMM'ye vermesi, kendi sorunlarının çözümünü asıl çözüm mekanizmalarında görmediklerini de gösteriyor. YÖK de zaten böyle bir olguyu kabul ederse aksaklıkları da kabul edeceğinden, yanlışını düzeltmek istemiyor. Ama binlerce öğrenci sesini yükseltiyor: EK SINAV HAKKI İSTİYORUZ! EK SINAV HAKKI VERİLMELİDİR!

Ek Sınav Hakkı Verilmelidir

İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrencilerinin İstekleri

Yeni bir öğretim yılının başlaması nedeniyle İTÜ'li bir grup öğrenci kamuoyu ve hükümetten bazı isteklerde bulundu. Üniversite gençliğinin pekçok sorun arasında ağır bir yaşama ve okuma savaşı verdiği, YÖK'ün getirdiği yeni uygulamalar sonunda aileleri ile arası açılanların, ruhsal bunalım geçirenlerin sayısının gün geçtikçe arttığı ve tüm bunların yanı sıra okul sonrası işsizlik sorununun gençliği karamsarlığa ittiği belirtildi. Üniversite gençliğinin ortak istemlerine karşı yetkililerin daha çözümleyici olmasının dilendiği istekler şöyle:

- Paralı Öğretim Yasasının geri alınması.
- Artan hayat pahalılığı karşısında, çok komik kalan öğrenci kredilerinin artırılması.
- Okullardaki yemek fiyatlarının artırılmaması.
- Binlerce öğrencinin yıl yitirmesine neden olan ve geçtiğimiz yıl denenerek, başarısızlığı görülen "4-7" esasına dayalı not sisteminin değiştirilerek "4-5" uygulamasının yeniden yürürlüğe girmesi.
- Ek sınav hakkının verilmesi.
- Bilimsel düşünme yeteneğinin gelişmesini ve yaratıcılığı engelleyen ezberci bir eğitim sistemi yerine okullardaki laboratuar ve uygulama olanaklarının artırılması.
- Çalışarak okumak zorunda olan öğrencileri okuldan ayrılmaya zorlayan devam zorunluluğunun kaldırılması.

FRANSIZ FİLM YÖNETMENİ TRUFFAUT ÖLDÜ

Fransız sinemasının en önemli yönetmenlerinden biri olan François Truffaut 21 Ekim günü öldü. *"Yeni Dalga"* akımının öncüleri arasında yeralan yönetmen, *"400 Darbe"* (1959), *"Jules ve Jim"* (1961), *"Fahrenheit 451"* (1966), *"Siyah Gelinlik"* (1967), *"Güneşte Gece"* (1972), ve *"Son Metro"* (1980) filmleriyle tanınıyordu. 51 yaşında kanserden ölen Truffaut'nun on dokuz uzun metrajlı filmi ve yayımlanmış pek çok kitabı bulunuyor.

"ANCAK BULABİLDİĞİMİZİ OKUYORUZ"

• *"Bizler aynı koğuşta yatan idam mahkumu onbir kişiyiz. Olanaklarımız ölçüsünde vaktimizi okuyarak değerlendiriyoruz. Sizlerin de malumudur ki, günümüzün hayat pahalılığında, bir mahkumun olanaklarıyla bırakın kitap dergi okumayı, günlük basını bile izlemesi pek olası değil. Ancak bulabildiğimizi okuyoruz. Yine de kendimizi ne toplumdan soyutlanmış, ne de hayatı umutsuz ve karanlık olarak görüyoruz.*

Sizlerden isteğim eğer varsa elinizde eski, yeni, okunmuş ne tür olursa olsun kitap göndermeniz. Eğer isteklerimizi yerine getirirseniz bizleri çok mutlu edersiniz.

Şimdiden, en içten minnettarlık duygularımı belirtir, yayın hayatınızda başarılar dilerim."

Osman Yılmaz
Bölge Kapalı Cezaevi
E - Blm. -Üst.
Buca/İzmir

ATİLLA KANBİR

VOLKAN'A MEKTUP

• "Kardeşim İskender Değer 1981 Şubat'ından bu yana Çanakkale cezaevinde hükümlü. Yüzünü görmediği altı aylık yeğeni Volkan'a yazmış olduğu mektup bizleri çok duygulandırdı. Eğer olanağınız varsa bu duygulu mektubu tüm okurlarınıza sunmak istiyorum"/**Tenay Polat.**

"Canım Yeğenim Volkan'ım,
Bu sana ilk yazıtım. Sözcüklerime nereden, nasıl başlayacağımı bilemiyorum.

Volkan'ım belki sana ilk yazışımdan olacak, belki de seni hiç göremediğimden yazımı bile düzgün yazmaya özen gösteriyorum. Bir bakıma da sana örnek olmaya çaba sarfediyorum. Sen daha mini miniciksin, gülmeyi, üzülmeyi, düşünmeyi daha pek beceremezsin. Ağlamayı iyi bildiğinden eminim. Ama ben seni yine de seviyorum. Senin de beni o ufacık yüreğinle ne kadar çok coşkuyla seveceğini tahmin edebiliyorum.

Minik dostum seni sevmesem kalkar sana resmimi yollar mıydım, sana mektup yazar mıydım. Ama sen bana daha resmini bile yollamadın. Olsun pek önemli değil nasıl olsa ileride yollarsın.

Nasıl babaanneni üzüyor musun? Sakın üzme, onu hiç kızdırma, ne derse yap, yapmazsan sana oyuncak almaz. Laf aramızda sen çok şanslısın, çünkü senin babaannen dünyanın en iyi en şefkatli babaannesi. Senin gibi her delikanlıya öyle babaanne nasip olmaz.

Deden ne yapıyor Volkan'ım. Öksürüyor mu? Varsın öksürsün. Sakın kızma ona. O da seni en az beni sevdiği kadar seviyordur. Neyse Volkan'ım sana daha çok uzun yazmak isterdim. Sana şeker, çikolata, oyuncak yollamak isterdim. Ama biliyorsun ki burası cezaevi, sana şeker, çikolata yollamama imkan yok. Hele ben bir çıkayım sana çikolataların en büyüğünü, şekerlerin en güzelini almazsam o zaman sen gel bana konuş hani sen bana böyle böyle yazmıştın de. Ben senin senin gibi çocukların şeker yiyebilmesini isteyen biriyim canım."

İskender Değer

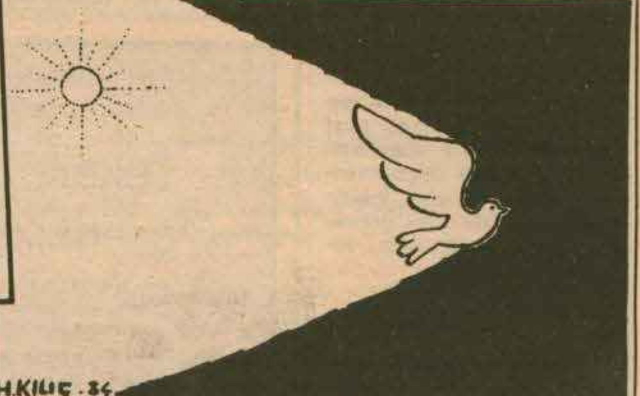
Bakışların

mahkum gözlerime özgürlüktür
getirdiğin
her görüş saati
sevgi akan gözlerinle

yüreğimi serinletir
yanık yüreğimi
serin esen bir yeldir
bakışların

telleri parçalayan
bir akgüvercindir
öpüp alnıma koyduğum
bakışların

ENDER ÖZSARIKAYA

"..SİZE BİR ÇALIŞMAMI GÖNDERMEYE KARAR VERDİM"

• "Bir süredir karikatür ve desen çalışmalarında bulunuyorum. Ancak bu çalışmalarımı şimdiye kadar değerlendirme gibi bir girişimde bulunmamıştım. Cezaevinden bir çok arkadaşın desen ve karikatür çalışmalarına derginizde yer vermeniz beni girişimde bulunmaya itti ve size bir çalışmamı göndermeye karar verdim. Bu çalışmamı göndermemin bir nedeni de buradaki arkadaşların beğenisini kazanması oldu. Umarım siz de beğenirsiniz. Ayrıca derginizi uzun bir süredir takip etmekteyim. Derginizin günün toplumsal olaylarına özenle ve evrensel, doğru ve gerçekçi yaklaşımı cezaevindeki tüm arkadaşlarda olduğu gibi bende de olumlu bir izlenim bıraktı. Derginizin bundan sonraki çalışmalarında ve dördüncü yılında bu çizginizi kararlılıkla savunacağını umuyorum. Çalışmalarınızda başarılar."

Hanifi KILIÇ
E Tipi Özel Cezaevi D/2
Koğuşu Çanakkale

ERHAN BAŞKURT'UN KARİKATÜR SERGİSİ

• Okuyucularımızın karikatürlerinden tanıdığı ve 20 Ekim tarihine kadar yaşamının belirli bir süresini Çanakkale Cezaevi'nde geçiren Erhan Başkurt karikatür çalışmalarını bir sergi çalışmasında topladı. 17 Ekim'den 30 Ekim'e kadar açıkkalan sergi Çanakkale Kız Meslek Lisesi Salonu'nda yapıldı. 20 Ekim'de tahliye olan Erhan Başkurt'ta yeni karikatürlerde buluşmak dileğimizi iletiyoruz.

Nasıl Olsa Kaldırılacak

Meşin yuvarlak" ülkeyi bir baştan öbür başa katetmeye başladı. Futbolumuz şenleniyor. 3. Lig başladı. Çoluk çocuk, pazar eğlencesini bu kez tam bulduk. Futbol heyecanından hiçbirimizi mahrum bırakmadılar.

Tam 132 takım ve yaklaşık 1500 genç, profesyonel bir ruhla her hafta koşturmaya başladı, dile kolay. Bu koşturmacaya ne ölçüde futbol denebileceği, şimdilik kuşkulu. Saha yok, hakem eksik, kasalar boş, güvenlik önlemleri yetersiz, oyuncular profesyonelliğe hazır değil, dahası, 3. Lig "futbol açısından amaçsız, ancak politik amaçlı" vs. Bunlar eleştiriliyor, hem de kendilerine koskoca bir 3. Lig bahşedilen takımların yöneticileri tarafından. Bunların tümü doğru ya da tartışmak isteyen tartışabilir. Sporla ilgileri kendilerinden menkul milletvekillerini federasyonların başına getirmeye kalkışan "zihniyet", başka sorunumuz yokmuş gibi, şimdi de 3. Lig'i karşımıza getirdi. Düşünün, Hakkari dışında (o da üniversite sınavlarının en başarılısı), 66 ilin 132 takımı sözcüğün tam anlamıyla birbiriyle boğuşacak, bundan futbol ve geleceğin yıldızları çıkacak. Gülünçtür. Spor yaptırmak yerine, yüzbinleri her hafta sonu futbol alanlarında toplamak, her bakımdan kârlı olmalı. Hiç değilse her hafta sonu, ülkenin dört bir köşesinde, politikadan, her türlü günlük sorundan azade, yarım milyon kişi. Sokaktaki her yüz kişiden biri için bunca cin fikirliğe ne demeli.

Bu işi bulup ortaya çıkaranlara, tartışmaya değer bulanlara, ardından koşanlara bizim diyeceğimiz şu: 3. Lig'le kafanızı fazla bozmayın. Diyelim ki bu yıl tamamlanabildi, ya gelecek yıl? Hadi gelecek yıl da direnildi, ya sonrası? Daha sonraki yıllarda 3. Lig sürmeyecektir. İlk hükümet ya da bakan değişikliğinde, 132 takım yeniden amatör liglere, kendi küçük dünyalarına!.. Onun için, üstünde fazla durmayın, nasıl olsa kaldırılacak!

Galatasaraylı futbolcular oturmaya başlıyor.

Derwall Kime Benzedi?

Bu yıl Galatasaray olayı yaşanıyor. Herkesin dilinde Galatarasaray, yaptığı büyük taransferlere karşın, lig başladıktan sonra yarattığı hüsran. Galatasaray'ın oturmasını ve milyarlık transferin hakkını vererek, önüne geleni devirmeye başlamasını bekleyenler, boşuna beklemesinler. Bu yıl göreceğiniz Galatasaray, bugüne dek gördüğünüzdür. İyi futbol oynamanın sihirli değneğini büyük transfer olarak görenler, toplama bir takımdan mucize bir futbol bekleyince, işte böyle Galatasaray olayı yaratılır, sonra da beklentilerin içi kof olduğu ortaya çıkar.

Derwall ise, Batının futbolu en disiplinli ve otomatize olmuş ülkesinin ulusal takımını çalıştırmış bir futbol hocasıdır ve bilgi ve deneyiminden kuşku duyulamaz. Koskoca bir futbol ülkesinin ulusal takımını çalıştıran hocanın, bizim küçücük Galatasaray'ımızı başarıdan başarıya koşturamamasına futbolseverlerimizin ve futbol yazarlarımızın inanamaması ise çok farklı bir durum. Ne Abramcik ne Simoviç ne Erdal ne de Burak bugüne dek başarısız oldu. Tam tersine, takımın en iyileri de bunlar. Gelgelelim, futbol bilindiği gibi kollektif bir oyundur ve iki aylık kollektif oyuna uyum da bunda iyi olamaz. Bu noktaya şu ana dek Cumhuriyet'in bilgili spor yazarı Abdülkadir Yücelman'dan başka dikkat çeken, ne yazık ki olmadı.

Galatasaray olayının en ilginç yanı, spor yazarlarımızın hemen tümünün Derwall ile kafayı bozmuş olmaları. Ortak temanın birinci unsuru, Derwall'ın Galatasaray'ı iyi tanıyamadığı ve maç sırasında takımın oyunun iyi izleyemediği. Bu saptama tartışılabilir ama, diyelim ki haklılık yanları da vardır. Ama ikincisi oldukça ilginç: Spor yazarlarımız döne döne Derwall'ın da "bize benzediği"nden dem vuruyorlar; yöntemleri, uygulamaları, davranışları ile Derwall'ın nasıl bize benzediğini uzun uzun anlatıyorlar. Gazetelerin pazartesi günkü spor sayfalarının ortak teması bu.

Anlayamadığımız, Derwall'ın bize benzemesinden neden gocunulduğu? Biz, yani "spor camiamız", Derwall'ın benzememesi gereken bir anlayışı, tavrı, ahlâkı, kültürü, dünyayı mı ifade ediyor? Eğer öyleyse, suç neden "spor camiamızın" değil de, Derwall'ın oluyor?

Derwall'ı bize benzeten spor yazarlarımız, Galatasaray'ın oturmasını, aynı Hıncal Uluç gibi, daha çok beklerler. Onun için, biz iyi niyetli sporseverleri bir "kehanetimizle" daha rahatlatalım: Galatasaray bu yıl şampiyon olamayacak ama, ligin ikinci yarısında daha iyi oynayıp daha çok puan alacak!

"Vur-Vur İnlesin"

Tıpkı magazin haberleri gibi, spor olayları da günlük yaşantımızın tam içindedir. Ancak görülen o ki, TRT'nin spor programları (özellikle spikerler) ve spor basını nitelikli yayın yapmaktan çok uzakken, çoğu kez de spor basını TRT'ye yapılan eleştirilerde -sanki kendi yayınları çok nitelikliymişçesine- en ön safhalarda yer alıyor. Kısaca, basın ve TRT geri kalmış sporumuzdan hiç de iyi durumda değil.

Bu yazının kaleme alınmasına, geçtiğimiz ay içinde yapılan Balkan Boks Şampiyonasında boksörlerimizin yaptıkları karşılaşmaların basında ve TRT'de yansıyış biçimi neden oldu. Bu karşılaşmalardan biri, saygın bir gazetede, *"Boksörümüz rakibini feci şekilde dövdü, rakibinin ağzından burnundan kan getirdi"* biçiminde aktarılırken, TV'deki spor programı da aynı karşılaşmalar için Türk boksörlerini galibiyetlerine *"dövme"* sözcüğü ile değindi. Bu yaklaşım yıllar öncesi Cemal Kamacı'nın ünvan maçını aktaran spikerin, *"Artık biz de kan görmek istiyoruz, Haydi Cemal, Vur Cemal!"* isterik çığlıklarından hiç de farklı değildi. Yine geçtiğimiz aylarda Los Angeles oyunlarında Türk güreşçisinin yengisini boğuk hıçkırıklarla aktaran spikerimiz de akıllardadır. Benzeri örnekleri çoğaltmak zor değil.

Öncelikle şunu anımsatmak isteriz: Ne spor alanları gladyatör arenalarıdır, ne de ulusal karşılaşmalar "meydan muharebeleridir". Sporun temelini dostluk, kardeşlik, sevgi duyguları oluşturur. Bir insanın diğer bir insanın "ağzından, burnundan kan gelişini" hazla, coşkuyla izlemesi, sanırız Freud'un ilgi alanına girmektedir. "Feci biçimde dövdü" cümlesi ise sportif bir terminolojiyi değil, daha çok Türk Ceza Kanunu hükümlerini çağrıştırıyor bizlere. Hiçbir uygar insan, dini, dili , rengi, milliyeti ne olursa olsun bir insanın tıbbi müdahale gerekecek bir duruma düşmesinden zevk alamaz. (Hele ki, bir spor karşılaşması nedeni ile hiç!)

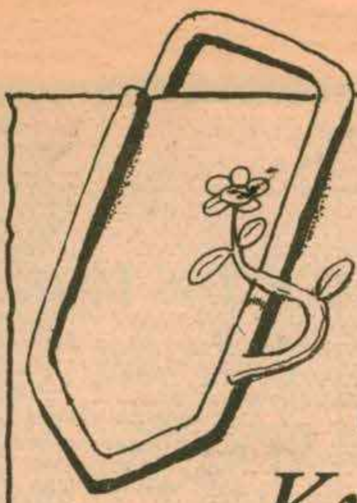
Üzülerek söylemek gerekiyor, ülkemizde spor en gerici, en şoven duyguların körüğü olarak, gerek uluslararası, gerek ulusal ölçekte bölgeler arasında düşmanlık tohumları saçmak amacıyla kullanılmak isteniyor. Her hangi bir karşılaşma öncesi, kitle iletişim araçlarının hazırladığı gergin ortam, toplumun, sorunlarını unutup spor alanlarında boşalımını sağlıyor.

Spor dünyamızın en garip yanı ise, yıllardan beri sporun hiçbir dalında kazanılmış bir başarımız yokken, halâ milliyetçi, şoven duygularla, vatan-millet-sakarya naraları ile bir sonuca ulaşılamayacağını öğrenmemiş gibi, mucizeler ummaktır. Basın, sporcuların yeniçeri kıyafetleri ile resimlerini çekip, "Kurana el bastılar" manşetleri atabilecek denli fanatikleşebiliyor. Bu yeminlerin, duaların mucize yaratmaya yetmeyeceğini bizim kadar iyi bilmelerine karşın, kendileri ile aynı dili paylaşmayanlar için atılacak çamurları da hazır: "Kansızlar!" Bilindiği gibi, ülkemizde "kansız" damgasını yiyen bir daha iflah olmaz, sürüm sürüm sürüm sürünür. Öyleyse hep beraber, "vur, vur inlesin, Avrupa dinlesin!.."

• seçkin cömert

ROCKEFELLER DE YAKINIYOR: PARA ÇOKSA DERDİN ÇOK!

Büyük başın derdi de büyük olur," der bir atasözümüz. Duyup duymadığını bilemeyiz ama, dünyanın sayılı büyük başlarından bay David Rockefeller, sanırız bu sözün doğruluğunu can-ı yürekten onaylar. Biz şimdiye değin, *"Şimdiye kadar hep biz çalıştık, onlar yedi. Biraz da işçiler çalışsın, sıkıntı çeksin.."* türünden incileri, bizim patronların bulup çıkardığını sanırdık. Bu kanıyı bay Rockefeller boşa çıkardı. Geçenlerde Stockholm'de yapılan Uluslararası Ticaret Odaları Kongresi'nde söz alan Rockefeller, "yarınları karanlık" olan uluslararası bankalar için garanti isteğinde bulunarak, *"Asıl kriz içinde olan borçlu ülkeler değil, savunmasız uluslararası bankalardır,"* dedi. Uluslararası bankalara borçlu olan ülkelerin, borçlarının üzerine yattığını ve bazı ülkelerin de korunmacı önlemlerle bu korunmasız, bu acınası durumda ki bankalara ağır darbeler vurduğunu sözlerine ekleyen Rocefeller, bu durumun dünya ekonomisi için en büyük tehlikeyi oluşturduğunu da belirterek, gözyaşları içinde konuşmasına son verdi.

Gökova 18.Yüzyıl Saldırısından Kurtarılmalıdır

İzmit koyu, İzmir, Haliç, Göcek, İskenderun, neredeyse tüm kıyılarımız ortada. Bunlara bir Gökova eklenmiş, giderek sözgelişi bir Kuşadası eklenmiş, ne gam.

1960'lı yılların sonlarıydı. Muğla'dan bindiğimiz, görünüşü ve şoförü güven vermeyen minibüsle Marmaris'e gidiyorduk. Muğla çıkışındaki ilk tırmanışla birlikte heyecanlı ama, tehlikeli olmayan bir yola sardırmış da oluyorduk. Ancak bu tehlikesizlik ünlü bir yere gelinceye kadar sürdü. Sonra çok dar bir yoldan aşağıya bakmaya korkarak tırmanmaya başladık; her tırmanışta biraz daha yükseliyorduk, yolun sonu gelmeyecek gibiydi. Üstelik güven vermeyen minibüsün şoförü de dikiz aynalarını bir önceki gün kırdığını söylüyor ve her kıvrımda başını yan camdan çıkarıp, yarı beline kadar dışa sarkıp arkaya bakarak dönüşler yapıyordu, dahası kornosu da söylediğine göre oldum olası bozuktu.

Korka korka, korkumuz her an daha da yoğunlaşarak, hiç görmediğimiz Marmaris'e gitme düşüncesinin aklımıza düştüğü ana lanet okuya okuya yükseldik, yükseldik. Sonra...

Sonra, döndük ve işte karşımızda gözlerimizin o ana kadar görmediği bir güzellik vardı. Tanımlanamazdı o an. Koskoca bir ova, ovayı saran yemyeşil dağlar, dağlarla sarmalanmış maviden adım adım laciverde ulaşan bir deniz. Ovanın şurasına burasına serpilmiş beşer onar kırmızı damlı evlerin bulunduğu köyler, ovanın tam ortasından cetvelle çizilmiş gibi dimdik geçen bir ağaç sırası. İnişteki her kıvrılışta bir kaybolup bir beliren büyüleyici güzellik. İşte Gökova'ydı burası, GÖKOVA..

O günkü korkumun, korkumuzun ne denli küçük olduğunu sonraki her gidişimde biraz daha anladım. Daha sonra o geçite yapılan iki, kimi yerinde üç şeritli yol, on, onbeş kıvrımla çıkılan koca dağın üç dönüşle tamamlanışı, korkuyu yok etti, geride yalnızca büyüleyen güzelliği bıraktı.

O korku çok küçüktü, sonradan hiç kalmadı, ama şimdi çok daha büyük bir korku var Gökova'da, çevresinde. Termik santral yapılacakmış, bizim Akyazı köyünden kâh ağaçlı yolla Marmaris'e devam ettiğimiz, kâh uygun bir yerinde çadır kurduğumuz o güzelim yere. Yürümekten yorulunmayan, her yerine adım basmak için sonsuz istek duyulan yere.

Üstelik daha birkaç yıl önce de bölgenin turistik kalkınması amacıyla santral kurulacak yerden karayoluyla iki saat uzaklığa havaalanı yapıldı. Marmaris'e, yalnızca 40 dakika uzaklığa yeni ve çok büyük bir yat limanı yapıldı. Bodrum'sa topu topu iki, iki buçuk saat uzaklıkta Ve Fethiye'yle Bodrum arasında onlarca güzelliği doyumsuz yöre var, bölge iç ve dış turizmin önemli bir bölümünü üstleniyor, giderek de şansı artıyor. Ve Gökova ovası başta olmak üzere, bölge toprakları yılda çift ürün veren bir bereketlilikte. Şimdi, Başbakan Özal'ın, "bilir bilmez konuşuyorlar" diye nitelediği geniş bir "bilgili" çevresi ve yöre halkı, Gökova'yı kurtarmak için mücadele veriyor.

Diyorlar ki, santralin ekonomik olması için, kömür nakli ve su bulunması için burada yapılmalıdır. Diyorlar ki, yeraltına kurarız, görünmez bile. Diyorlar ki, bacasını uzatırız, gerekirse filitre bile takarız...

Bu sözlerin "türkçeleri" nin ne olduğunuysa, Türkiye insanı çok iyi bilir. Bunlar sırasıyla, kömür naklinin denizden yapılacak olması, koyun, fazla değil, bir saat uzaklıktaki Göcek koyuna dönmesi demektir. Göcek' de de kurulan Etibank tesis leri yardımıyla koca koy be yıl içinde denize girilme durumа sokulmuştu. Yeraltına kurmak, en çirkin biçimde ovanın en ortasına kurmak demektir. Bacayı uzatmak ve filtre takmak, tüm zehirli gazların en alçak düzeyde ovaya salınması demektir. Bütün üretim artıklarının ovanın ortasından giden çaya boşaltılması demektir. Gökova'yı gözleri ve düşünceleri gibi karartmaları demektir.

Halk ve tek amacı daha çok kâr için düşünce üretmek olmayan uzmanlar, aydınlar direniyor. Yöre insanı kamulaştırmaya giden görevlileri çalıştırmıyor, yolu kesiyor, toplantılar düzenliyor, iktidarın yöre temsilcileri bile bu çaba içinde. Uzmanlar sonuçları bütün "karalığı" ile anlatıyorlar, "alternatif" yerler öneriyorlar. Ama tüm bu çabalar "bilir bilmez" konuşmak diye niteleniyor. "Bilir"lerin konuşmasınaysa gereksinim yok. İzmit koyu, İzmir, Haliç, Göcek, İskenderun, neredeyse tüm kıyılarımız ortada. Bunlara bir Gökova eklenmiş, giderek sözgelişi bir Kuşadası eklenmiş, ne gam. Kapitalizm sanayi devrimini avrupada böyle yapmadı mı?

• Deniz Bıçakçı

"KARŞIMIZA YENİ BİR ENGEL ÇIKARILDI: PARALI EĞİTİM..."

• *"Bugün YÖK eliyle, temeli Kemal Atatürk tarafından atılan eğitim politikamız inşası tamamlanmadan yıkılmak isteniyor, YÖK'ün uygulamada olduğu üç yıl bunun açık göstergesidir. Bu üç yıl biz üniversiteli gençlere ağır bunalımlı bir dönem yaşattı. Bu dönem boyunca birden bire karşımıza dikilen yeni sınav yönetmeliği ve sınav programları, vizeler, devam zorunluluğu, yüklü ders programı gibi sorunlar, birçok arkadaşımızın eğitimini yarıda kesmesine neden olurken, bir çoğu da okuldan atıldı. Bu sorunlar acil çözüm beklerken, içine girmiş olduğumuz 1984-85 eğitim döneminde karşımıza yeni bir engel çıkarıldı: Paralı eğitim.*

Ne zorluklarla okumaya çalışan bizler; yaşamsal sorunlarımızı çözemezken, karşımıza çıkarılan bu yeni engel derin bunalımlara sürüklüyor.

400.000'e varan üniversite öğrencisini ilgilendiren ve ezici çoğunluğunu acı bir şekilde etkileyecek olan paralı eğitim sorunumuzu basın aracılığıyla "büyüklerimize" iletmek onları daha duyarlı ve gerçekçi kılmak istiyoruz."

İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden bir grup öğrenci adına
Mehmet Özüuzun

Önce dövülen ve daha sonra tecavüz edilen M.S. karakolda olayı ağlayarak anlattı..

Ders kitabı alabilmek için hırsızlık yapan öğrenciye iki şahıs tecavüz etti

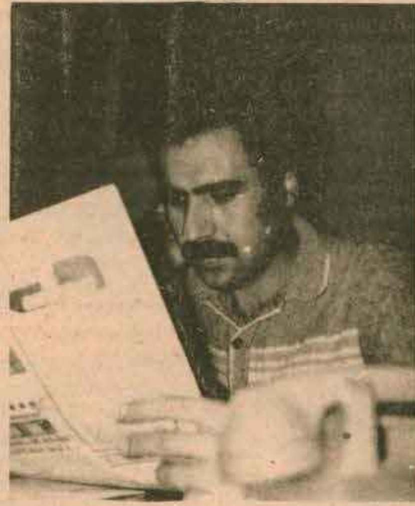
ANKARA, (Tercüman)-Ders kitabı alabilmek için hırsızlık yapan ilkokul öğrencisi, çaldığı 5 bin lira ile kaçarken, iki kişinin saldırısına uğradı. Önce dövülen daha sonra da tecavüz edilen ilkokul öğrencisi, emniyet görevlileri tarafından geceyarısı sokakta bulundu.

Getirildiği Mamak Karakolu'n...
dan geçenleri ...

4. Yılında İlhan Erdost Davası

Yayıncı İlhan Erdost dört yıl önce 7 Kasım 1980 tarihinde Ankara Mamak Askeri Cezaevi'nde geçirdiği beyin kanaması sonucu öldü. İlhan Erdost, olay tarihinden iki gün önce ağabeyi Muzaffer Erdost'la birlikte evinden alındı. 7 Kasım akşamı gözaltına alınmak üzere cezaevine getirildiler. A - Blok iç nizamiyeden C - Bloka götürülmek üzere bindirildikleri askeri araç içinde Assubay Şükrü Bağ komutasında dört er tarafından dövülmeye başladılar. Dövülmelerine, araçtan indirildikten sonra, C - Blok, F - Bölümü önünde ve F - Bölümü avlusunda devam edildi. İlhan Erdost koğuşa alındıktan birkaç dakika sonra öldü. 8 Kasım 1980 günü İlhan Erdost için düzenlenen "Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı ve Rapor"unda, cesedin omuz, sırt, boyun, başın arka kısmındaki darp izleri, ekimoz ve ödemler, kaburga kırıkları gibi bulgular belirtildikten sonra, kesin ölüm nedeni "kafaya isabet eden darba bağlı olarak subaracnoidal beyin kanaması" olarak belirlendi.

Assubay Şükrü Bağ ve erler hakkında, 22 Ocak 1981 günü kasten adam öldürmek suçundan dava açıldı. Davaya Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nde bakıldı. 27 Ekim 1983 günü sona eren dava sonucunda, "öldürme kastı olmaksızın etkili eylem sonucu adam öldürmekten sanık erler Ahmet Şeker, Metin Gündoğan ve İbrahim Keskin'in 10 yıl 8 ay, er Kısmet Çağlar'ın 8 yıl ağır hapis ile cezalandırılmasına oybirliğiyle, Assubay Şükrü Bağ'ın 10 yıl 8 ay ağır hapis ile cezalandırılmasına (Başkan Hava Albay Mustafa Çerezci'nin muhalefetiyle) oyçokluğuyla karar verildi."

Mahkemenin kararı, müdahil vekilleri avukatlar ile sanık vekilleri tarafından ayrı ayrı temyiz edildi. Müdahil vekiller, İlhan Erdost'un öldürmek kastıyla dövüldüğünü, arabada, arabadan indirildikten sonra, dış avluda yere dört kez yüzükoyun kapaklandığı, güçlükle doğrulduğu halde ayağa kalkabildiği ve doğrulduğu sürece dövüldüğünü, bu nedenle de sanıkların kasten adam öldürmekten cezalandırılması, ayrıca sağ eylemci olduğu belirlenmiş bulunan er Kısmet Çağlar'ın özel kastı nedeniyle cezalarının artırılması ve mahkumiyet kararının bu nedenlerle bozulması gerektiğini söylediler. Kısmet Çağlar, görevli olmadığı halde askeri araca binerek dövme fiiline katılmıştı.

Askeri Yargıtay Başsavcılığı, (1984/170 nolu) tebliğnameyle, "tüm bozma istemlerinin REDDİ ile kararın ONANMASINA karar verilmesi görüş ve düşüncesinde" olduğunu belirtti.

Davaya duruşmalı olarak bakan Askeri Yargıtay 5. Dairesi (1985/125) nolu ilamında erler hakkındaki kararı onarken, Assubay Şükrü Bağ hakkındaki mahkumiyet kararını suçun niteliği yönünden bozarak, tahliyesine karar verdi. Kararda, Cezaevi müdürü Albay Raci Tetik'in cezaevine giren her kim olursa olsun "disiplini sağlamak için belden aşağısına, kaba etlerine ve avuçlarına bir iki cop vurmaları" yolunda personele verdiği emre de yer verildi.

Hükümlü er Metin Gündoğan'ın vekili Orhan İzgü, Askeri Yargıtay Başsavcılığına verdiği dilekçede yargılanmanın yenilenmesi isteminde bulundu. Hükümlü erler Metin Gündoğan, Ahmet Şeker ve İbrahim Keskin tarafından 2 Nisan 1984'de aynı makama verilen dilekçe suretleri de Av. İzgü'nün dilekçesine ekli. Bu dilekçelerde, erler, savcılık ve yargılama aşamalarında olayı doğru anlatmadıklarını, Erdost kardeşleri Assubay Şükrü Bağ'ın emriyle dövdüklerini ve gene Şükrü Bağ'ın emri ve baskısı altında "düzmece" ifadeler verdiklerini açıklıyorlar.

Örneğin hükümlü er Ahmet Şeker, açıklamalarında, Assubay Şükrü Bağ'ın kendilerine hitaben, "Bunların analarını ağlatacaksınız, yoksa ben sizin ananızı ağlatmasını bilirim." dediğini belirterek şöyle devam ediyor: "Bir tanesi "Başçavuşum, dayanamıyoruz, bizi dövdürme." diyordu. Asb. Şükrü Bağ'da "Bunu daha önce düşünseydiniz, içerisi sizin zehirlediklerinizle dolu." dedi. Bizlere de "Devam edin oğlum." dedi ve aracın arka tarafına gitti. "Ahmet Şeker dilekçesine şunları eklemekte: "Bu olaydan sonra", sabahleyin savcılığa çağrılacaksınız." diye Asb. Şükrü Bağ geldi. Bizleri toplayarak talimatlı ifadeler vermemizi ve (arabaya görevli olmadığı halde bindirilen) Kısmet Çağlar'ı olaya hiç karıştırmamamızı söyledi."

Erlerden İbrahim Keskin de dilekçesinde, Şükrü Bağ'ın kendilerini bir kenara çekerek, "Bunlar birer yılandır. Bütün milleti bunlar zehirliyor. Bir güzel haşlayın." diye emir verdiğini açıklıyor ve can güvenliğinin sağlanmasını isteyerek, "Olayın gerçek yönü budur. Şimdiye kadar açıklayamadım. Bunun da bir sebebi vardı." diyor.

Er Metin Gündoğan ise, Şeker ve Keskin'in açıklamalarını yinelemekte, Erdost kardeşleri Şükrü Bağ'ın emriyle dövdüklerini belirterek, arabada bir ara içinden vurmak istemediğini, ama emir verildiği ve emre uymak zorunda olduğu için vurmaya devam ettiğini söyleyerek, "Ben bir askerim. Bizlere ne emir verilirse onu yerine getirmek zorundayız, bunu sizler çok daha iyi bilirsiniz." demekte.

Bu arada Askeri Yargıtay 5.Dairesi, Asb. Şükrü Bağ'ın avukatının da davanın yenilenmesi istemini, askeri aracın teknik yapısı dolayısıyla, içeride dövülen bir adamın sesini duyamamış olabileceği gerekçesiyle yerinde bularak, Şükrü Bağ hakkındaki hükmün yerine getirilmesinin geri bıraktırılmasını 27 Haziran 1984 tarihinde kararlaştırdı.

İlhan Erdost Onur Yayımlarının kurucusuydu. Anısı 4 yıl sonra yaşıyor.

Harçlar Paralı Üniversiteye Doğru

□ HASAN BİRGİZ

Oluyor, olacak derken, sonunda üniversiteler paralı oldu. 10 bin liradan başlayıp, ek zamlarla birlikte 70-80 bin liraya ulaşan "harçlar", üniversite yaşamımıza girdi.

İlk bakışta olayın kökeninin yalnızca ekonomik olduğu düşünülebilir. Kendi yönünden doğrudur da. Alınacak harçların toplam miktarı 10 milyar liraya yaklaşıyor. Keyfi bir yasayla havadan gelen 10 milyar liranın, bazı gözleri ışıltılara boğacağı kuşkusuz. Ancak olayın yalnızca ekonomik yanıyla kendimizi sınırlamak, ondan çok daha tehlikeli olan politik yanını gözardı etmek yanlış olur.

Açıktır ki, gençlik edilgin, ensesine vurulup lokması alınacak bir sürü durumuna getirilmek isteniyor. "Paralı üniversite" ile, yönetsel, dersler, kitaplar, programlar yoluyla— ideolojik bağımlılığın yanı sıra, ekonomik bağımlılık da eklenmeye çalışılıyor. Peki bu nasıl oluyor? Gördüğümüz kadarıyla, konu iki yönde gelişiyor: Bugüne dek, yüzeysel de olsa, giriş sınavları önem taşıyordu. Kuşkusuz sınavların adil olduğunu kimse öne süremez. Çünkü, belirli sınıf ve tabakalar arasında varolan gelir uçurumları, bu sınıf ve tabakaların gençliğine sunulan eğitim olanaklarını da farklılaştırıyor. Bu da daha baştan üniversite sınavlarına girecek olan gençlerin yapabileceklerinin sınırını belirliyordu.

Bu kez de görülüyor ki, "Paralı Üniversite" için saptanan ücretler öyle her önüne gelenin verebileceği miktarlarda değildir. Okula girerken on binleri bulan paralar ödemek, her yıl ödemek, bir de sınıfta kalırsanız zamlı ödemek... Bu uygulama, doğaldır ki, daha baştan üniversiteye gireceklerin sınıfsal kökenlerinde değişiklik yaratacak, üniversite gençliğinin geleneksel ilerici özünde de farklılık yaratacaktır.

Paralı üniversitenin daha ince olan bir başka yanı var. Öğrencilerden paralarını veremeyen büyük bölümü devlete borçlanacak, bu borç daha sonra "şu ya da bu yolla" ödenecek. Maliye ve Gümrük Bakanlığı bütçesinde, maddi durumu bu harcı ödemeye uygun olmayan öğrenciler için 2.5 milyar liralık bir ödenek ayrıldığı belirtiliyor. Burada sorun gerçekten ilginçleşiyor. Aşağı yukarı iki yıldır bu harç sorunu gündemdedir ve bilinçli olarak öğrencilerde borç psikolojisi yaratılıyor. Doğal bir hak olan parasız eğitim hakkı, yıllardır, "Madem okuyorsun, o halde borçlusun" anlayışına dönüştürülmek isteniyor. Bu denetim, hem borçluluk psikolojisinin sürekli yaygınlaştırılması ve derinleştirilmesiyle, hem de bu borçlanma olgusunun maddi bir tehdit unsuru olarak, demoklesin kılıcı gibi, zaten daha önceden varolan diğer kılıçların yanında, öğrencinin tepesinde sallandırılmasıyla sağlanmak isteniyor. Böylece, "istenmeyen bir durumda" geri alınabilecek maddi ve psikolojik bir borç verilmiş oluyor öğrencilere. Bu "istenmeyen durumun" ise, öğrenci gençlikte bir türlü ortadan kaldırılamayan ilerici, demokrat öz olduğu kuşku götürmez. Yapılan hesaplara göre, bu iki saldırı istenen hedefi gerçekleştirme yolunda önemli bir köşe başını oluşturacak, sessiz bir öğrenci tipine doğru çok önemli bir adım daha atılmış olacaktır.

Paralı üniversite mantığının, borçlanma sonucu gelecekte ucuz ve zahmetsiz işgücü yığınları yaratmak gibi, bir "yararı" daha olacaktır. Sorunun bu yanı sayfalar dolduracak ayrı bir yazı konusu olduğu için, kısa bir değinmeyle yetiniyoruz.

Peki sorun bu denli kapsamlı da, çözüm yok mu? Elbette var. Bu çözüm, doğaldır ki, genel çözümlerden ayrı değil. Bu çözüm de herşeyden önce, toplumsal yaşamın tüm alanlarında demokratikleşmesidir. Üniversiteler de bu kapsamlı sorunun bir parçasıdır. Bu yolu açmak için, hiç değilse açık açık tartışma, sorunları yaygınlaştırma, somut ve gerçekçi öneriler getirme görevini savsaklamamalıyız. Böylelikle sorun çözülmüş olmayacaktır ama, çözüme doğru bir adım atılmış olacaktır.

Peruda Terör ve Ölüm

Bir yer uluslararası haber ajanslarının bültenlerinde adını sık sık duyurdu geçen haftalarda: *Ayacucho*. Peru toprakları içinde yeralan bu bölgede korkunç olaylar meydana geliyor.

Ağustos 84'de Peru Komünist Partisi (PCP), Güney Amerika'da 1 285 216 km²lik ve 17.9 milyon insanın yaşadığı bir bölgede, hükümet ve baskıcı kuvvetler tarafından sol örgütlere karşı operasyonlara girişildiğini bildirdi. PCP saldırıların, hükümetin faşist karakterini iyice ortaya çıkardığını söyledi.

İnsan haklarının çiğnenmesi, baskı ve öldürme Ayacucho'da günlük olaylar halini aldı. Bölgede ne olup bittiğini araştıran La Repuplica muhabiri Jaime Ayala'nın Huanta'daki hapisanede öldürülmesi, örneklerden yalnızca biri. Enerji Bakanlığı, Sendero Luminoso örgütünün saldırıları sonucu, elektrik hizmetleri ve yüksek gerilim hatlarında meydana gelen hasarın, 15 milyon doları geçtiğini açıkladı.

Ayacucho bölgesinde 934 kişi kayıp. Associated Press Ajansı ise, 6 Temmuzda devlet başkanı ve komutanların gerillalarla savaşmak için Ayacucho'ya gittiklerini bildirdi. Olaylar sırasında 50 kişinin toplu mezarları bulundu. Bu olayın hemen ardından Peru halkı bir başka korkunç haberle sarsıldı. Ayacucho bölgesinde 20-30 kişilik bir başka toplu mezar daha ortaya çıkarılmıştı. Ajansların bildirdiğine göre, başkentin 20 km. dışında bulunan toplu mezardan çıkarılan cesetler polisce arananlara ait. Ağustos ayında gerillalar için gönüllü toplayan bir grup pusuya düşürülerek öldürüldü. General Adrian Huaman, gazetecilere yaptığı açıklamada, çözümün askeri değil sosyal olduğunu belirterek, "halkın birçok ihtiyacı var, bunların karşılanmasını 160 yıldır bekliyor," dedi. General bu açıklamasından beş saat sonra Ayacucho bölgesi askeri başkanlığına getirildi.

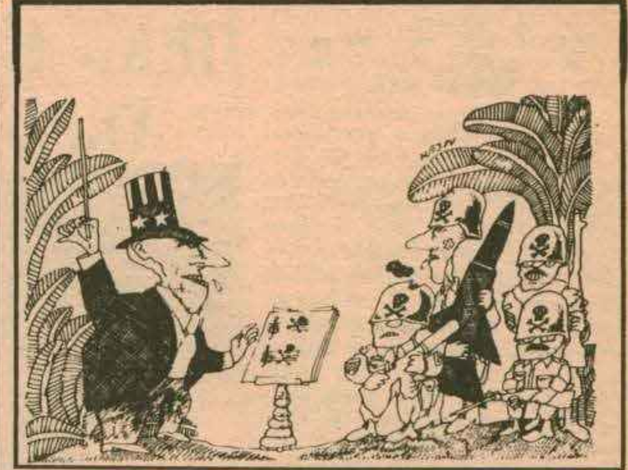
Nikaragua'da Paralı Askerler

Reagan hükümetinin, Nikaragua'da Santa Clara kentindeki acemi askerler okuluna girişilen hava saldırısı sırasında düşürülen pilotların, CIA ile ilişkilerini ve olayı yalanlaması, gözlemcileri şaşırtmadı.

Düşürülen helikopterde Dana Parker ve James Powell isimli iki Amerikalı bulunuyordu.

Washington'un Latin Amerika'ya karşı giriştiği vahşi savaşta meydana gelen bu tür kazaları reddetmesi ilk değil.

Devrimci hükümetlere karşı girişilen operasyonlarda, usta pilotları saldırılar için kiralamak, CIA için alışkanlık haline geldi. 1954'de Guatemala'da, 1961'de Küba'da uygulanan yöntemler şimdi de Nikaragua'da tekrarlanıyor.

Guatemala'da CIA adlı kitabın ABD'li yazarlarının CIA belgelerine dayanarak aktardığına göre, İnşaat Taşımacılığı adlı, CIA'ya bağlı havayolları şirketi, Jacabo Arbens hükümetinin devrilmesindeki operasyonlarda hizmet verecek çok sayıda pilot kiralamıştı. Pilotların adları, adresleri ve askeri kayıtları tek tek belirtiliyor. Kitaba göre pilotlara hazırlanma ve plan safhasında ayda 500 dolar ödendi. Guatemala'ya saldırının başlamasıyla birlikte, bu miktar 1000 dolara yükseldi.

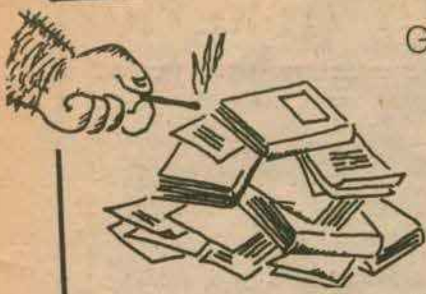
1961'de Küba'ya yapılan saldırılarda ise, CIA üretimi özel pilotların aylık maaşları 1990 dolara yükselmişti. Playa Giron'a girişilen saldırılarda, paralı pilotların kullandığı dört kişilik B-26 uçaklarından biri düşürüldü. Pilotlardan biri paraşütle atlamayı başardı. Ancak, dur ihtarına uymadığı için Küba askerleri tarafından vuruldu. Üzerinde CIA'ya ait belgeler bulundu. Tahmin edileceği üzere belgeler ve kimlik kartı düzmeceydi. Böylelikle Washington da bu adda bir kişinin ordu kayıtlarında bulunmadığını rahatlıkla söyledi durdu.

Pilotun cesedi ABD'nin kabul etmesine ve daha sonra ailesine iade edilmesine kadar yıllarca Küba'da kaldı. Pilotun adı olaydan yıllarca sonra Birleşik Devletler haber ajansı tarafından Thomas Willard Ray olarak açıklandı. Ray'ın cesedi, 1979'da Havana'ya gelen ABD heyetine teslim edildi. Washington, kamuoyunu 18 yıl boyunca 1961 Küba saldırısında hiçbir ABD vatandaşının ölmediğine inandırmasını becerdi. ABD'de yayınlanan başka bir kitapta, Küba'da ölenlerin adları yeralıyor.

Tarih şimdi Nikaragua'da tekrarlanıyor. Reagan hükümeti geçenlerde Nikaragua'da ABD askeri helikopterinin düşürüldüğünü ve iki pilotun öldüğünü reddediyor. Raporlara göre pilotlar ABD ulusal kuvvetlerinde görevli iki asker. Dahası, CIA'nın Nikaragua'da iki yıldır yürüttüğü savaş için özel olarak eğitilmişler.

AFSAD AYIN FOTOGRAFI TAYFUN ÖZEL'in

Afsad'ın her ay üyeleri arasında düzenlediği "Ayın Fotografı" yarışmasının Çerkes Karadağ tarafından yapılan Ekim ayı değerlendirmesinde Tayfun Özel'in yapıtı ayın fotografı seçildi. Birinciliği Güzin Tümer ikinciliği Hüseyin Varış, üçüncülüğü Neşe Cehiz'in yapıtları kazandı. Neşe Cehiz'in yapıtı En Başarılı Deneme, Çetin Vural'ın yapıtının da En Sempatik Portre seçildiği değerlendirmede; Abdurrahman Canbolat, Çetin Vural, Yakup Karagöz, Gülnaz Çolak ve Gülümser İşçelebi' nin yapıtları da sergilenmeye değer görüldü.

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne Kamp mı Kuruluyor?

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 21 Eylül günü master ve doktora sınavları yapıldı. Sınavlara, nitelikleri "malum" çevreler büyük ilgi gösterdi. En ilginç sınav ise, Çalışma Ekonomisi dalında oldu. Başvuru bittiği halde, "aşırı sağcı" aday aranıyor ve çalışma ekonomisinin 40 kişilik kontenjanına 16 talipli bulunuyordu. Ayrıca tüm üniversitelerden farklı olarak, başvuranlardan 2500 lira başvuru "haracı" alındı.

Çalışma ekonomisi master sınavına, ilkin 15 kişi katıldı. Sınav bittikten sonra gelen 16. kişiye de aynı sorular soruldu ve ilginçtir, 16. kişi kazanırken, katılanlardan 10 kişi soruları doğru yanıtlamalarına karşın sınavı kaybettiler.

Neden kaybettiklerini öğrenmek isteyen öğrencilere, Enstitü Müdürü Ülkü-Bir eski başkanlarından Naci Kınacıoğlu, "Gidin lan başımdan, ağzınızı dağıtırım," diye bağırıyordu.

* Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü, eski "Ülkü-Bir" başkanlarından, Naci Kınacıoğlu...

TOLEYİS İÇANADOLU MÜZİK VE SAHNE İŞÇİLERİ ŞUBE BAŞKANI ERKAN TURAN, "GECE MAFYASI"NIN EMEKÇİLERE SALDIRDIĞINI SÖYLEDİ

TOLEYİS İç Anadolu Müzik ve Sahne İşçileri şubesi başkanı Erkan Turan basına yaptığı açıklamada 'Gece Mafyası'nın toplu sözleşme döneminden zarar görmeden kurtulabilmek için yasal mücadele veren emekçilere saldırmakta tereddüt etmediğini söyledi. Müzik ve sahne işçilerinin iş ve çalışma yasalarından doğan haklarını gaspetmeyi kendilerine amaç alan işverenlerin işçi çıkarma yasağını hiçe sayarak, MGK kararları ve Sıkıyönetim Komutanlığı emirlerine karşın bu uygulamaların sürdüğünü belirten Erkan Turan, "Final gazinosunda çalışmakta olan üyemiz müzik işçilerinin işten çıkarılmaları üzerine Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde şikayette bulunduk," dedi.

Sıkıyönetim Komutanlığı'nca verilen talimat üzerine işverenin işçilerin geri alınacağı ancak Sıkıyönetime Sendikaca yapılan şikayetin geri alınması için telefon başvurusu üzerine görüşmek üzere aynı işverenlikçe işletilen Saray gazinosuna müzik işçileri ve Sendika temsilcilerinin davet edildiklerini anlatan Şube başkanı Erkan Turan, ancak müzik işçilerinden biriyle sendika temsilcisi Mehmet Çırıka'ya işveren fedailerinin "kahpece" saldırdıklarını söyledi. Tüm Müzik ve Sahne emekçileri adına bu saldırıyı nefretle kınadıklarını sözlerine ekleyen Turan, açıklamasını şöyle sürdürdü: "Şunun iyi bilinmesi gerekir ki, bu tip saldırılar, müzik ve sahne işçilerinin azmini kırmak yerine onları daha bileyecek, yasaların getirdiği haklar doğrultusunda daha bilinçli, daha kararlı sendikal mücadele verme sonucunu doğuracaktır. Bu sonuç sahne emekçilerinin haklı olduğu gibi, demokratik düzene karşı bir vatandaşlık görevidir."

Yayınımızdan Sonra Manisa Sağlık Müdürü Hakkında Soruşturma Açıldı

Dergimizin Eylül (37) sayısında yeralan, "Manisa Sağlık Müdürü'nün Dosyası Kabarıyor" başlıklı haberi üzerine Manisa Sağlık Müdürü Dr.İsmet Nardal hakkında soruşturma açıldığı öğrenildi. Edinilen bilgilere göre, bu soruşturma, Sağlık Müdürü Dr. İsmet Nardal hakkında bir ay içinde açılan ikinci "Bakanlık Soruşturması" oldu.

Bilindiği gibi ilk soruşturma, Dr. Nardal'ın Sağlık Koleji'nde hemşire adaylarına yaptığı konuşmadan sonra açılmıştı. Nardal'ın, bu konuşmasında genç kız öğrencilere sataşmasından sonra, velilerin yaptıkları şikayet, Bakanlığın soruşturma için bir müfettiş görevlendirmesine yolaçmıştı. İkinci soruşturma ise, Eylül ayının son haftası içinde yapıldı. Böylelikle Dr. Nardal ve ekibinin gün ışığına çıkmamış dosyası aralanmaya başladı...

Dosya aralanmaya başlayınca da, Manisa'da Yarın hakkında çeşitli girişimlere ve söylentilere hız verildi. Ne var ki, Yarın'ın yayını konusunda asılsızlık savını öne sürene rastlanmadı. Bunu öne sürmek olanaksızdı da...

Bir süre önce, Osmanlıca Köyü'nden, eş durumu nedeniyle Hamzabeyli köyüne tayinini isteyen ebenin, Dr.Nardal ve ekibinden Ahmet Sıvacı ile Sağlık Müdürlüğü koridorlarına yansıyan kavgasının nedenlerinin araştırılması bile, Dr.Nardal ve ekibini yargı önüne çıkartabilir. Köyüne ebe getirtmeye çalışan Hamzabeyli köyü eski muhtarının Dr.Nardal ile sürtüşmeleri de bu olayın bir başka tanığı olarak biliniyor.

Dr.Nardal hakkında, Demirci'de hükümet tabibi iken verdiği asılsız bir adli rapor nedeniyle 981/29 numaralı dosya ve "İhmal nedeniyle 8 yaşında bir çocuğun ölümüne neden olmaktan" 980/76 numaralı dosya ile Manisa mahkemelerinde süren davalar da ortada.

Dr.Nardal bütün dönemlerde "kalıcı olmayı" becermiştir. Hakkında yapılan somut suçlamaları da, "Ben 'şucuyum', onun için benimle uğraşıyorlar," biçiminde savuşturmaya çalıştığı anlatılıyor. Yetkililere karşı da, elindeki Yarın dergisini göstererek, aynı gerekçeleri öne sürüyor. Biz elbette bu gerekçeler üzerinde durulmayacağına, bunlar yerine, şu yanıtlarının araştırılacağına inanmak istiyoruz:

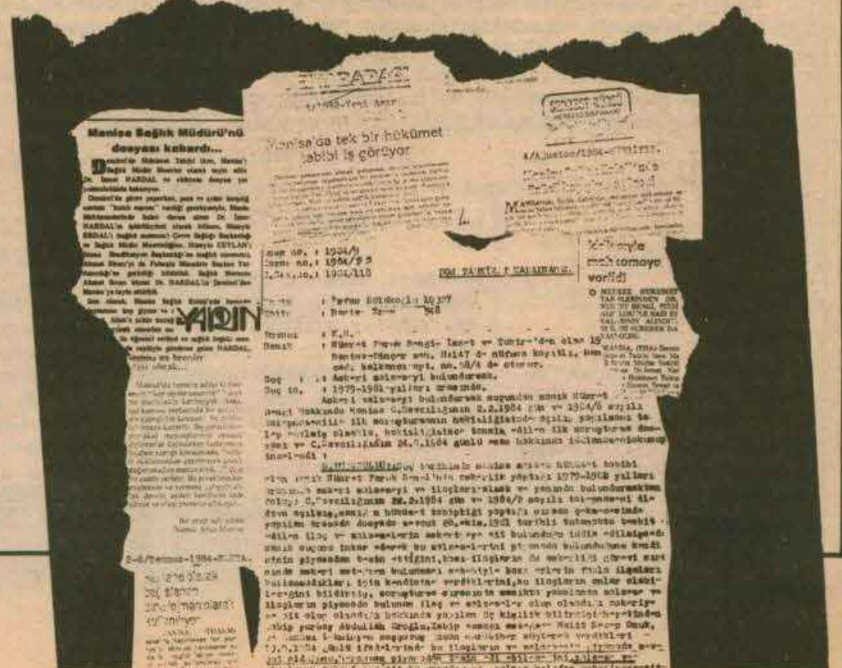
- Sağlık Müdürlüğü'nde Dr.Nardal'ın yakın çalışma arkadaşı olarak tanınan, sekreter Nazlı Onarım'ın kullanımına hiçbir sağlık ocağı ya da hastaneye verilmeyen resmi Renault otomobil verilmekte midir?
- Dr.Nardal'ın yakın çalışma arkadaşı olarak tanınan, sağlık memuru Hüseyin Erdal, onca kıdemli doktor varken, yönetmelikler ve yasalar atlanarak Müdür Muavinliği'ne getirilmiş midir?
- Dr.Nardal Demirci'deki yakın çalışma arkadaşı Ahmet Sıvacı'yı apar topar Manisa'ya aldırıp Fuhuşla Mücadele Başkanı yapmış mıdır?
- Manisa'da çok sevilen, Sağlık Ocağı hekimi Dr.Balâ Ergündoğan'ı, kasıtlı biçimde Şanlıurfa Kanlıavşar'a tayin ettirmiş midir?
- Gece geç saatlerde doktorların oda ve çekmecelerini karıştırıp arama yapmakta mıdır? Bu aramalardan birinde, çekmecesinde "askeri ilaç ve malzeme bulunduğu" savıyla, hükümet tabiplerinden Dr.Nusret Bengi'yi bir tutanakla savcılığa ihbar etmiş midir? Tüm bunları yapmışsa, aşağıda açıkladığımız şu gerçeğe ne demektedir?

Dr.Nardal'ın girişimi sonucu önce Bitlis'e sürülen, ancak şu anda Foça Sağlık Ocağı Tabipliği'ne gönderilen Dr.Bengi aleyhine açtırılan dava 26 Eylül 1984 tarihinde sonuçlandı.

Dava Esas No:1984/9
Karar No:1984/55
C.Sav.No:984/118

KARAR:... "Dr.Nusret Bengi'nin çekmecesinde bulunan ve "askeri ilaç ve malzeme" diye iddia olunan, ilaç ve malzemenin Askeriyeye Ait Bulunmadığı, piyasadan temin edilebileceği....İlaç ve malzemenin Dr. Bengi'ye iadesine ve sanığın Men-i Muhakemesine..."

Bu arada, davanın karara bağlanmasının ardından, aklanan Dr. Nusret Bengi'nin Manisa Asliye Ceza Mahkemesi'nde, Manisa Sağlık Müdürü Dr.Nardal aleyhine 10 milyon TL'lik, "iftira, yalan beyanda bulunmak, özel eşyayı alıkoymak" iddiasıyla, maddi ve manevi tazminat davası açtığı bildiriliyor.

Manisa Sağlık Müdürü'nü dosyası kabardı...

YARIN

Hacettepe Sağlık İdaresi Yüksek Okulu Öğrencilerinden Açık Mektup

26 Mart 1984 tarihli Nokta dergisinin okur mektupları köşesinde yayınlanan HÜSİYO imzalı bir mektupta, Hastane yönetimleri ile ilgili görüş bildiren Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kadın Doğum Kürsüsü öğretim üyelerinden sayın Prof.Dr. Selçuk Erez'e, HÜSİYO gibi, hastane ve sağlık idareciliği alanında eleman yetiştiren bir okuldan haberleri olup olmadığı soruluyor. Böyle bir okuldan haberi olan ve olmayanlara HÜSİYO öğrencileri olarak duyuracaklarımız var.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1963 yılında Sağlık İdaresi Yüksek Okulunu açmıştır. İlk mezunlarını 1967 yılında vermiştir. 1974 yılında da Hacettepe Üniversitesi SİYO'yu açmıştır. 1982 - 1983 öğretim yılında her iki okul YÖK kararı ile HÜSİYO çatısı altında birleştirilmiştir. 20 yıllık geçmişi olan bir okuldan haberi olması gereken bazı kimselerin bu okuldan haberdar olmaması bizi üzmüştür. 26 Mart 1984 tarihli mektup da buna bir tepki olarak yazılmıştır. Habersiz olmayı ilgisizliğe bağlayabilir miyiz? Yoksa daha başka nedenler de aranmalı mıdır?

20 yıldan bu yana, Dr. Şemsi ÖZDİLEK (Hastane İdaresi ve Organizasyonu), Haydar KIRAL (Hastane işletmeleri Yönetiminde Temel Bilgiler) dışında SİYO öğretim görevlileri sağlık idareciliği mesleğinin yöneldiği alanla ilgili herhangi bir kitap yayınlamışlar mıdır?

Yıllar önce kurulan Sağlık İdarecileri Derneği ve dergisi faaliyetini sürdürebilmiş midir? Bu dernek ve yayın organı niçin yaşatılamamıştır? Bütün meslek guruplarının bir örgütü, bir derneği ve bir yayın organı varken, Sağlık idarecilerinin böyle bir derneği ve yayın organlarının olmaması, sağlık idareciliğine bir meslek olma özelliği kazandırabilir mi? Okulun adının Sağlık İdaresi Yüksek Okulu olmasına rağmen mesleğin sağlık idareciliği mi, yoksa hastane idareciliği mi olduğunu öğretim üyelerimiz bile halen tartışmaktadır.

Ders programlarına ve derslerin içeriğine gelince: En önemli meslek dersi olan Hastane İdaresi ve Organizasyonu dersinde, öğrenci yağ lekesi, pas lekesi, dudak boyası lekesi nasıl çıkartılır gibi, gereksiz olduğunu sandığımız konularla ders notlarında karşılaşmaktadır. Biz öğrenciler bu gibi konuları öğrenir, fakat idareciliğin temel ilke ve uygulamalarını öğrenemeyiz. Ders programlarının bizlerin sağlık hizmetleri planlaması ve denetimi alanında yetişmemizi sağlayacak şekilde düzenlenmesini istiyoruz. Bunun sağlanamaması durumunda ise, işletmecilik, iktisat, muhasebe fakülteleri ile denklik sağlayacak derslerin programa konulması gerektiği görüşündeyiz.

Son olarak;

Öğretim programlarının geliştirilmesini istiyoruz.

Öğretim üyelerimizi laf üretmeye değil bilim üretmeye çağırıyoruz.

Meslektaşlarımızı sağlık idareciliği mesleğinin gelişmesi, sesini duyurması için birleşmeye ve birlikte çalışmaya çağırıyoruz.

SSYB'yi mesleğimizin sağlık alanındaki yerini net olarak belirlemeye, meslektaşlarımızın tümünü istihdam edecek düzenlemeleri yapmaya çağırıyoruz.

Sağlık idareciliği alanıyla ilgili tüm kişi ve kuruluşları bu alandaki sorunları ve bu sorunların çözüm yollarını tartışmaya çağırıyoruz.

HÜSİYO Öğrencileri

Fotograf Yarışması

1985 yılı içinde Sovyetler Birliği'nin başkenti Moskova'da yapılacak olan 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali için düşünülen etkinlikler içinde bir de fotograf yarışması bulunuyor. Konusunu 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festival'inin bu yılki temel belgisinden alan fotograf yarışmasının niteliği şöyle belirlenmiş' *"Dünya Öğrencileri ve Gençleri Arasında Antiemperyalist Dayanışma, Barış ve Dostluk."*

Fotograf yarışmasının koşulları ise şöyle:

1. Yarışma kırk yaşını aşmamış öğrenci ve gençler arasında açılmıştır.
2. Yarışmaya 15 Ağustos 1984 ile 15 Mayıs 1985 tarihleri arasında katılınabilir.
3. Yarışmanın sonucu Haziran 1985'te IUS yayınlarında duyurulacaktır.
4. Yarışmaya renkli ve siyah-beyaz çalışmalar katılabilir. Bir yerde basılmış ise, beraberinde negatifi de gönderilmelidir.
5. Fotografın minumum ölçüsü 13x18 cm olmalı ve yarışmanın konusunu yansıtacak, ana düşüncesini vurgulayacak biçimde olmalıdır.
6. Fotografla birlikte sahibinin adı, doğum tarihi ve adresi de gönderilmelidir.
7. Fotograflar aşağıdaki adrese yollanmalıdır:

IUS
DSCA Photo Competition
17th November Street
110 01 Prague 01
P.O.B.58
CZECHOSLOVAKIA

8. Fotografları IUS'un belirlediği bir jüri seçecektir.
9. Bütün yarışmacılara katılımlarından ötürü bir sertifika verilecektir.
10. Kazananlara verilecek ödüller:

Birinci olacak yarışmacı Dünya Gençlik ve Öğrenci Festival'ine katılmak üzere Moskova'ya davetedilecektir. İkincilik ödülü bir fotograf makinası, Üçüncülük ödülü ise özel bir çantadır.

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali Bülteni

12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali Sovyet Hazırlık Komitesi 27 Temmuz - 3 Ağustos tarihleri arasında yapılacak olan festivale ilişkin haber ve yorumların yer alacağı bir aylık dergi yayınlamaya karar verdi. "Festival Belleteni" festival hareketini ve festivalin "Anti Emperyalist Dayanışma, Barış ve Dostluk için!" parolasını yaymayı amaçlıyor. Bunun yanı sıra, gerginleşen uluslararası durumun gençleri ve gençlik örgütlerini savaş karşıtı bir tavır almaya zorunlu kıldığı belirtilerek, dünya gençliğini işbirliği ve ortak eylemler içinde hareket etmeye çağırıyor.

Festival Hazırlık Komitesi hareketin demokratik *niteliğine bağlı olarak Belleten'de çeşitli politik ve* ideolojik görüşten gençlere yönelik aydınlatıcı bilgiler veriyor. Belleten ayrıca festival delegelerini tanıtmak amacı ile Sovyetlerde genç kuşağa ve çalışma yaşamına ilişkin bilgileri de içeriyor.

Belleten'in çıkacağının açıklanması üzerine dünya gençlik örgütlerinden istek mektupları gelmeye başladı. Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu Genel Sekreteri Vilmoş Çervenyi bir açıklama yaparak, "Belleten" e yardımcı olmaya hazır olduklarını ve gerekli bilgilerin en kısa sürede derleneceğini bildirdi.

Belleten Rusça, İngilizce, Arapça, İsponyolca, Almanca ve Fransızca olmak üzere altı dilde yayınlanacak ve hemen tüm dünya ülkelerine dağıtılacak.

1985 Gençlik Yılı İçin Bir Afiş Yarışması

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre yarışmaya doğum tarihleri 31 Aralık 1968'e kadar olanlar katılabilecek, Afişler 50x70cm. boyutunda yapılacak. Afişlerin altında **"Bologna children's book fair 1985 international youth year"** ifadesi yer alacak.

Afişlerde "modern dünyada erkek ve kadınların rolü", "gençlik, uluslararası anlayış ve işbirliği", "gençlik ve barış", "kalkınma faaliyetlerinde gençliğin rolü", "çocukların ve ihtiyaç duyan diğer grupların hizmetindeki gençler", "yeni düşünce ve önerilerin yaratıcısı gençler" "gençlik ve teknoloji" gibi konular işlenecek.

Yarışmaya katılacak gençler afişlerini en geç 23 Kasım 1984 tarihine kadar (Ente Autonoma per le Fiere di Bologna "Conconto il Manifesto dell 'Anno" Piazza Costituzione 6-40 128 Bologna-İtalya) adresine göndereceklendir.

Yarışmada birinciliği kazanan afiş sahibine bin dolar ödül verilecektir.

12. FIAP RENKLİ BASKI BİYENALİ SONUÇLANDI...

İFSAK tarafından düzenlenen, 12. FIAP RENKLİ BASKI BİYENALİ sonuçlandı. FIAP-Fotograf Sanatı Uluslararası Federasyonu, siyahbeyaz baskı, renkli baskı, saydam dallarında ikişer yıl ara ile biyenaller düzenlemektedir. Her iki yılda bir de değişik bir ülke ev sahipliği yapmaktadır.

Bu yıl 12. Renkli Baskı Biyenali'nin ev sahibi Türkiye idi. Çalışmayı İFSAK yürüttü.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Belediye Başkanlığı, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ödüllerle destek oldular.

FIAP ve İFSAK'ın ödüllerinden başka: Cumhuriyet, Günaydın, Hürriyet ve Milliyet Gazeteleri ile H. Gösteri, M. Sanat, Sanat Çevresi ve Sanat Olayı Dergileri de birer ödül ile destek oldular. Kısa süre önce kaybettiğimiz Baha GELENBEVİ adına da bir ödül kondu.

GODOT'YU BEKLERKEN ODA TİYATROSU'NDA SAHNELENİYOR

Salon ve sahne düzeni yeniden tanzim edilen Oda Tiyatrosu, ilk temsilini, Ekim ayı içinde sergilemeğe başladı.

Ferid Edgü'nün dilimize çevirdiği, Sönmez Atasoy' un yönettiği "Godot'yu Beklerken"; tiyatro sanatında yeni bir anlayışın, yeni bir türün ilk örneği olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Irlanda asıllı yazar Samuel Beckett'in 1953 yılın da yazdığı ve Absurd tiyatronun ilk başarılı örneği sayılan oyun, dünya tiyatro çevrelerinde büyük yankılar uyundırmıştır.

4. Yıl Abone Kampanyası

Yarın yayın yaşamının dördüncü yılında. **Yarın,** üç yıl boyunca, toplumcu-gerçekçi çizgisinden ödün vermeden, gençlerin söz hakkı olma işlevini yerine getirmeye çalıştı. Eylül 1981'de gençlerin dergisi olma savıyla yola çıkan **Yarın**, bugün bu görevi doğrultusunda daha üst düzeyde işlevler yüklenmeye aday. Ulaşılan bu nokta, **Yarın** okuyucuları için hakedilmiş bir başarıdır. Kuşkusuz, bu başarıyla yetinmek sözkonusu olamaz. **Yarın,** bugünkünden kat kat geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayı amaçlıyor. Bu görevini yerine getirebilmesi için en büyük destek ise, her zaman olduğu gibi yine okuyucularından gelecektir. Tüm olumsuz koşullara karşın, **Yarın**'ı yaygınlaştırmayı hızla büyüyen bir ivmeyle sürdürmenin yolu, **Yarın** abonelerinin binlerle ölçülmesinden geçiyor.

Yarın 4. Yıl Abone Kampanyası, 1 Kasım - 1 Şubat arasında gerçekleştiriliyor. Bu süre boyunca eski-yeni bütün okuyucularımızı abone olmaya, abone bulmaya çağırıyoruz. **Yarın** abonelerinin yeni okuyucular, aboneler bulması, okuyucuların abone olmaları, **Yarın**'ın ulaşılamayan yeni yerlere, okuyuculara ulaşması için bu dönemde de görev başına!

Yarın 4. Yıl Abone Kampanyası boyunca, abonelik ücretleri artırılmayacak. Böylece abonelerimiz **Yarın**'ı 200 Lira yerine 125 Liradan edinebilecekler ve **Yarın Abone Kulübü** üyesi olarak, kulübün bütün etkinliklerinden yararlanabilecekler.

Abone olmak isteyen okuyucularımız ad ve adreslerini, abonelik sürelerini ve hangi sayıdan başlamasını istediklerini, **Yarın Abone Kulübü, P.K 723, Kızılay-Ankara** adresine bildirip abone ücretleriniposta pulu olarak ya da posta havalesi ile aynı adrese gönderdiklerinde kayıtları yapılacak ve dergileri düzenli olarak gönderilmeye başlanacak. Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan okuyucularımız, postada ortaya çıkabilecek gecikmeleri önlemek için doğrudan bürolarımıza gelerek abone olabilirler ve isterlerse dergilerini her ay bürolardan alabilirler.

Yarın, Hanımeli Sokak 15/15, Sıhhiye - Ankara.
Yarın İzmir Bürosu, 847. Sokak, 8/313, Konak - İzmir.
Yarın İstanbul Bürosu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7, Kat: 4-12, Cağaloğlu-İstanbul

ABONE KOŞULLARI:
Yurtiçi:
Yıllık 1500 TL, Altı Aylık 800 TL

Yurtdışı:
Avrupa Ülkeleri
Yıllık 30 DM, Altı aylık 16 DM

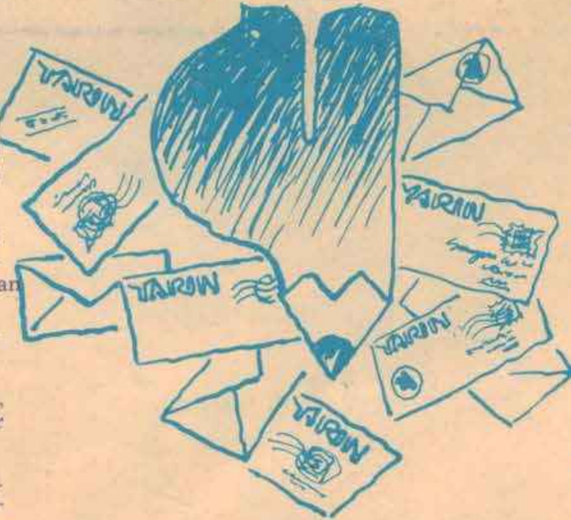
ABD ve Avustralya (Uçak ile)
Yıllık 18 $, Altı aylık 10 $

TÜM OKURLARIMIZA DUYURU:
Abone Kampanyası süresince, *Yarın*'ın ulaşamadığı il ve ilçelerdeki okurlarımızın *Yarın*'ı satabilecek gazete bayii ve kitabevleriyle ilişki kurup bize bildirmelerini bekliyoruz.

- Daha önce çok kısa bir sürede tükenen bez kapaklı *Yarın* Ciltleri yeniden hazırlandı. I. cilt 750, II. ve III. ciltler 1400'er Lira'dan edinilebilir.
- I. ve II. ciltlerimizin *karton kapaklı*larının satışı sürüyor. I. cilt 400, II. cilt 800 Lira.

- Okurlarımız *Yarın*'ın bez cilt kapaklarını, I.cilt için 400, II. ve III. ciltler için 500'er Lira karşılığında isteyebilirler.
- 4. Yıl anısına özel kartpostallar yayınlandı. Ofset baskılı bu kartpostallarda, Pepe Vinoles, Jose Ortega, Pablo Picasso, Plantu, Rolando Perez, Rene de la Nuez, George Grozs ve Hatay Dumlupınar'ın desen ve karikatürleri yeralıyor. Sekiz kartpostal birlikte 250 Lira. *Yarın Abone Kulübü* üyelerine yüzde 20 indirimli olarak, 200 Lira.
- Özel olarak hazırlanan pleksiglas *Yarın* anahtarlıklarını 300 Lira karşılığında isteyebilirsiniz. *Yarın Abone Kulübü* üyeleri yüzde 20 indirimli, 240 Lira karşılığında edinebilirler.

YARIN ABONE KULÜBÜ

Yarın Abone Kulübü çalışmalarını birbuçuk yıla yakın bir süredir etkinleştirerek sürdürüyor. Tüm *Yarın* abone ve okuyucularıyla üst düzeyde bir birliktelik sağlamayı amaçlayan kulüp, çalışmalarını önceki dönemlerin değerlendirmeleri ışığında daha düzenli ve işlevsel bir duruma getirme hazırlıkları içinde. *Yarın Abone Kulübü* üyeleri, bütün *Yarın aboneleridir.* Üyelerimiz *Yarın, Bilim ve Sanat, Onur, Hil, Dayanışma* ve *Mayıs* yayınlarının kitaplarını indirimli olarak edinebilmektedirler. İlişkimiz olan yayınevlerinin sayısını artırmak için çalışmalar yaptığımızı duyurmak istiyoruz.

Nitelik Yayınları da bu aydan başlayarak *Yarın Abone Kulübü*'ne katılıyor. Abonelerimizin yüzde 25 indirimli olarak edinebilecekleri *Nitelik Yayınları*'nın listesi aşağıda yeralıyor.

NİTELİK YAYINLARI yüzde 25 indirimli

Sevginin Ter Bastığı Eller Kıvılcım Vafi	100
Dizelere Göm Şair Beni, Kıvılcım Vafi,	100
Sevgi Dilli Şairim, Mustafa Yavaş,	100
Kuşu Sular İçti, Tevfik H. Şenyuva,	250
Uzun Ömürler Şehri, Kıvılcım Vafi,	150
Gecenin Bitmesini Beklemeden, Metin Çitil,	150
Önce Ellerim Uyanır, M. Mahzun Doğan,	150
Bıyıklarımız Terlemeden, Ömer öneren,	150

- Abonelerimiz, istedikleri kitapları bizebildirip tutarlarını posta pulu olarak ya da havale ile adresimize gönderdiklerinde, kitapları hemen kendilerine postalanacaktır.
- Abone Kulübü üyeleri, *Yarın*'ın 4. Yılı anısına yayınladığı ofset baskılı kartları ve özel olarak hazırlanan pleksiglas anahtarlıklarımızı da indirimli olarak edinebilirler.
- Abone Kampanyası süresince, *Yarın* aboneleri *Yarın*'ın tüm eski sayılarını yüzde 50 indirimli olarak tek tek ya da toplu biçimde isteyebilirler.

- Abonelerimizin, postada ya da başka bir nedenle ortaya çıkabilecek aksaklıkları zaman geçirmeden bize bildirmelerini bekliyoruz.
- Adres değişikliklerinin ayın 20. gününden önce bildirilmesi, gecikmeleri önleme açısından yararlı olacaktır.
- Yurtiçi isteklerde posta giderleri *Yarın Abone Kulübü* tarafından karşılanıyor. Posta ücretlerinin çok yüksek olması nedeniyle, yurtiçi-ödemeli ve tüm yurtdışı isteklerde, bu gideri karşılama olanağımız bulunmuyor. Bu tür isteklerde posta giderleri istek tutarına eklenmektedir.
- Tüm isteklerinizi, *Yarın Abone Kulübü, PK 723, Kızılay-Ankara* adresine bildirmenizi; tutarlarını posta pulu olarak ya da havale ile aynı adrese göndermenizi bekliyoruz.

Çağdaş Yayınları

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular için sipariş tutarına ortalama:
1 kitap için 80.–
2 kitap için 100.–
3 – 5 kitap için 125.–
6 – 10 kitap için 175.– lira

olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1500 TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal:	Anılar ve Söyleşiler	250.–
Ahmet Rasim:	Anılar ve Söyleşiler	300.–
Vedat Nedim Tör:	Kemalizmin Dramı	200.–
Prof. Akşit Göktürk:	Okuma Uğraşı 2. basi	150.–
Şevket Süreyya Aydemir:	Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları	150.–
Prof. Macit Gökberk:	Değişen Dünya, Değişen Dil	150.–
Nadir Nadi:	Uyarılar 3. basi	250.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Yol Kesen Irmak	350.–
İlhan Selçuk:	Atatürkçülüğün Alfabesi 2. basi	200.–
Prof. Nusret Hızır:	Felsefe Yazıları 2. basi	250.–
Mehmet Kemal:	Şairler Dövüşür	250.–
Oktay Akbal:	Dünyaya Açılmak	200.-
Nadir Nadi:	Ben Atatürkçü Değilim. 4. basi	200.–
Samim Kocagöz:	Roman ve Yazarlık Onuru	200.–

TARİH – ANI – GEZİ – OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal:	Türkiye'nin Kalbi Ankara	350.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Ailenin Çilesi Boşanma	200.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev 12. basi	400.–
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev Belgeler	300.–
Azra Erhat:	Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı 2. basi	200.–
Kemal Üstün:	Menemen Olayı ve Kubilay 3. basi	150.–
Oktay Akbal:	Geçmişin Kuşları	250.–
Nadir Nadi:	Perde Aralığından 3. Basi	250.–
Meral Tolluoğlu:	Babam Nurullah Ataç	200.–
Nadir Nadi:	Olur Şey Değil 2. basi	200.–
Ebubekir Hazım	Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları	200.–
Tepeyran:	Savaş Anıları	200.–
Erol Ulubelen:	İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye	350.–
Cemal Madanoğlu:	Anılar I. Bölüm	400.–
Talip Apaydın:	Köy Enstitüsü Yılları	300.–

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult:	Şarlo	150.–
Kemal Özer:	Sanatçılarla Konuşmalar	150.–
Atena Deponte:	Yaşayan Kosta	150.–
Benjamin Farrington:	Darwin Gerçeği	200.–